

UPOMOĆ, PROČITALI SMO KNJIGU!

Klinički pojmovnik kritičkog čitanja

dr. med. dr. med. Ostojić

Književnost je opasnija nego ikad. Prvi put u povijesti milijarde pismenih ljudi imaju mogućnost jeftino ili besplatno doći do bezbrojnih starih i novih književnih naslova koji kolaju žilama knjižarsko-knjižničarskog organizma ili bespućima digitalnog međumrežja. I nikad toliko ljudi nije neometano, bez cenzure i kontrole, čitalo knjige. *Pa što*, reći će kakav naivan štovalac kulture. *Baš lijepo da ljudi čitaju knjige*. Povlašteni status čitanja kao poželjnog načina provođenja vremena dodatan je razlog za brigu, jer građani naprosto nisu upućeni u rizike i stranputice čitanja. Međutim upravo čitanje, i to kritičko čitanje, predstavlja jednu od najvećih prijatni po individualno i društveno zdravlje.

Opća je predrasuda da se kritičkim čitanjem bave isključivo književni kritičari. To je dijelom točno – vibrantna scena književne kritike svojim radovima, konceptima, teorijama i interpretacijama uvelike doprinosi ostvarenju malignog potencijala književnih djela. Međutim kritičkom čitanju sklon je mnogo širi krug ljudi: svaka pismena osoba upoznata s pismom, jezikom i konvencijama može biti kritički čitatelj. I svaka osoba sklona otvoriti knjigu, proći je od početnog do zadnjeg slova te pritom razmišljati o denotacijama i konotacijama teksta uglavnom se pretvara u kritičkog čitatelja. A od kritičkog čitanja do kritičnog stanja predstoji tek mali korak.

Nije teško uočiti koliko kritičko čitanje može biti opasno, ali vrijedi obrazložiti, za svaki slučaj: kritičkim čitanjem čitatelj-ica apsorbira patološka značenja teksta i refleksivno ih povezuje sa širim kontekstom društva, svijeta ili sebe sama. Time stvara grubu rez u svojoj percepciji stvarnosti, rastvara značenjske pukotine i u svoj organizam pripušta izvore uznemirujućih spoznaja, poetskih trauma ili prozaičnih fizioloških bolova. Relevantne studije pokazale su i dokazale da se riječi, tekstom izazvane slike i značenja trajno usijecaju u sve razine svijesti i podsvijesti. Stoga brojne svjetske zdravstvene organizacije potiču metodu superficijalnog čitanja kojim se samo klizi po površini opasnog teksta bez većeg utjecaja na čitateljski fenotip. Nažalost, prevelik broj građana i dalje je sklon dubinskom, kritičkom, iscrpnom čitanju knjiga, čime se dovodi u nelagodnu, neumjesnu, često i životno opasnu situaciju. Kao da to nije dovoljno, države diljem svijeta u sklopu tzv. *lektire* primoravaju upravo najmlađe i najosjetljivije čitatelje da čitaju najopasnija književna djela u povijesti književnosti i medicine.

Ja sam doktor Ostojić (punim nazivom, dr. med. dr. med. Ostojić). Od malih nogu sanjam o karijeri liječnika koji pomaže oboljelima od kritičkog čitanja i ponosno mogu ustvrditi da mi se san ostvario, prvenstveno zahvaljujući teškom radu, stalnom kontaktu s oboljelima i discipliniranom izbjegavanju svakog oblika čitanja. Kao literoterapeut radio sam na svim kontinentima u svim uvjetima, od prestižnih i postmodernog opremljenih

klinika do improviziranih medicinskih stračara i pokvarenih bibliobuseva. Značajan dio karijere proveo sam i u zagrebačkom književnom klubu Booksa gdje sam efikasno radio na liječenju, rehabilitiranju i onepismenjavanju stotina čitatelja i -ica iz Hrvatske i šire regije. Nakon dugog dvoumljenja odlučio sam uknjižiti profesionalno, kliničko, znanstveno i životno iskustvo rada u Booksinoj ordinaciji. S jedne strane, smatram da je takav potez nužan – medicinski je imperativ obrazovati građane o opasnostima kritičkog čitanja, uputiti potencijalne pacijente da prepoznaju svoj čitalački problem te im poručiti da u svojoj interpretacijskoj borbi nisu sami. S druge strane, i ovo je *knjiga*. Ozbiljan čitatelj i putem ovog teksta može doprijeti do razuzdanih konotacija izvan autorske kontrole. No tješi me Hipokritova izreka da svaki lijek u većoj dozi može biti otrov.

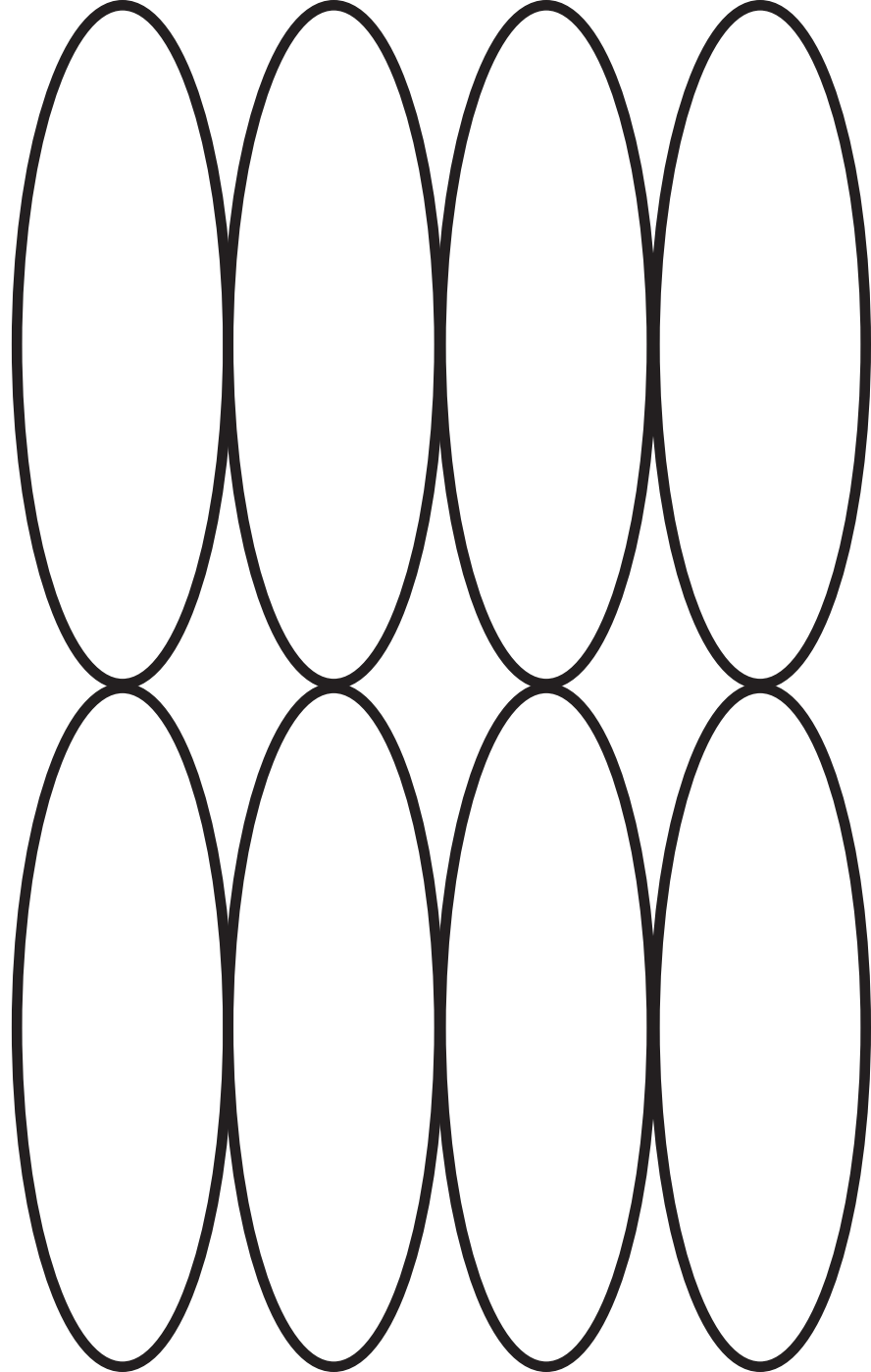
Knjiga je koncipirana kao pojmovnik osnovnih pojmova kliničkog tretmana kritičkog čitanja. Ti pojmovi zvuče visoko stručno i suhoparno, no iza njih se kriju istinite ljudske priče o raznolikosti kritičkog čitanja, čitalačkoj patničkoj sudbini i sretnom medicinskom razrješenju svakog problema. Narativni segment tih pojmova je neizbježan, no poučni aspekt je naglašen i primaran. Forma pojmovnika potiče čitatelja da knjigu ne čita linearno, iscrpno i kritički, nego da se sadržajem kreće brzo, skokovito, arbitrarno i superficijalno – baš kako treba sa svakim djelom.

Poštovani-a čitatelju-ice, ukoliko dovršavate ovaj predgovor i kanite nastaviti čitati, jamačno patite od najmanje jedne od brojnih literarnih bolesti opisanih u ovoj knjizi. I ova će Vam knjiga, ne sumnjamo, pomoći. Prije početka, ipak, iznesimo nužno upozorenje: ne čitajte knjige ako baš ne morate!

dr. med. dr. med. Ostojić
literoterapeut

Cjelina 1

PALIJATIVNI POJMOVI

**Prva glava govori o
stanju, živovanju i
bolovanju nevoljnih
posjetioca
literoterapeutske
ordinacije koji su
uslijed snažnih
čitateljskih
strasti zatražili
sveobuhvatnu
skrb: zdravstvenu,
psihološku,
socijalnu i
duhovnu.**

ŠEKSPIRIJANSKA AKUSTIKOFBIJA

William Shakespeare: Hamlet

Poštovani doktore,

preko dvadeset godina radim u gimnaziji kao profesor hrvatskog jezika i književnosti. Ne smijem odati svoj identitet jer bi me učenici očerupali da saznaju za moj problem.

Dok sam studirao, mislio sam kako bi bilo lijepo predavati mladim ljudima o ljepotama književnih djela. No svake školske godine, svakog dana, svakim ulaskom u učionicu prepunu mrdnutih, glasnih, trivijalnih balavaca bolno shvaćam u kakvoj sam zabludi bio. Nakon toliko godina u ovom mlinu odustao sam od uvođenja discipline i sustavnog poučavanja. Jedinu cilju u radu s mladima mi je dočekati zvono, pobjeći iz škole, zatvoriti se u svoju tihu sobu i tiho čitati knjige. No izgleda da ću ostati i bez tog jedinog užitka...

Naime, mislio sam da čitanjem bježim od blebetavaca, ali prolazeći kroz znamenita djela svjetske književnosti, shvatio sam da su fiktivni likovi još i gori od mojih ograničenih učenika. Uzmimo Shakespearea. Jeste li, doktore, opazili koliko njegovi likovi melju?! Bio glavni ili sporedni, tragični junak ili komični pajac, neodlučan princ ili tiha djeva, svaki lik ima potrebu nepotrebno dugo, najšarolikijim vokabularom razglabati unedogled o potpunim besmislicama. Puk koji klepeće kroz

cijeli prokleti *San ivanjske noći!* Lear koji ne prestaje jamrati! Hamlet koji analizira li ga analizira i prevrće svaku svoju vrazju riječ! Jago koji ga sere unedogled! Otelo koji se razvezao! Ofelija koja zovca! Ne mogu to izdržati! Šuti, Puk! Tišina, Lear! Hamlet, u zadnjoj klupi, začepi! Jago, van! Otelo, da te nisam više čuo! Ofelija, umukni! Romeo, ne rasteži! Julija, popij više taj otrov! Rikarde Treći, kraljevstvo da prestaneš kenjati!...

Doktore, vidite do čega je došlo? Ne mogu čitati u miru, ni predavati u miru, ni živjeti u miru. Mislio sam otkazati sve i otići u samostan, ali onda sam se sjetio Hamletovog unjkavog glasa: *Idi u samostan, zašto da rađaš grešnike?* Ma nek ide dodavola!

Ne mogu očekivati od djece da postanu simpatična i ugodna, dakako, ali mogu barem očekivati da se književni likovi u dobrim djelima drže neke osnovne discipline. Bez toga život je potpuni kaos. Kako da smirim te književne nevaljalce?

profesor X

← Poštovani profesore,

kao što znate, bavite se jednim od najstresnijih poslova na svijetu. Osim kontrole leta, nijedna druga profesija ne zalazi u toliko osjetljivo, rizično i dinamično područje. Ne samo što morate krotiti desetke hiperaktivnih, hormonski pogonjenih adolescenata, nego na oku (i uhu) trebate držati i skupinu neposlušnih, nedokučivih likova koji izmiču kontroli profesora, kritičara, a često i samog autora. I ne samo što se profesionalno bavite književnošću i pedagogijom, nego i u slobodno vrijeme posežete za knjigom. Potrebno je čim prije prekinuti s takvom opasnom navikom, provesti neko vrijeme u tihom i mirnom okruženju te, osim hvale vrijednog posjeta literoterapeutu, obaviti posjet i liječniku za živce. No, budući da ste toliko godina ovisni o konzumiranju kanonskih djela, nemoguće je očekivati da se preko noći 'skinete' sa Shakespearea. Dakle, pitanje je kako nastaviti uživati u njegovim djelima, a ostati u tihoj sredini? Kako stupiti u kontakt s Hamletom i Otelom, a ne pasti pod artiljerijom njihovih kor-pulentnih monologa?

Bilo bi idealno da je ostvarena nekoć planirana ekranizacija *Hamleta* u kojoj je glavnu ulogu trebao imati Clint Eastwood. Takvim bi filmom vladali škrti dijalози, premoć metka nad riječju, šutljiva odlučnost glavnog lika i tišina Divljeg zapada (odnosno, sjevera). Nažalost, film naposljetku nije snimljen iz praktičnih razloga: scenarij se nikako nije mogao prilagoditi trajanju cjelovečernjeg filma. Naime, već

u prvim minutama filma Hamlet bi izveo kralja na prašnjavu cestu, ustrijelio ga u dvoboju te odjahao dalje kroz dansku preriju.

No ipak postoji materijal koji vam omogućuje tihi užitek u šutljivim dogodovštinama šekspirijanskog svijeta. Radi se o kolekciji kratkih filmova pod imenom *Silent Shakespeare*. To je sedam starih, nijemih filmova nastalih na temelju poznatih drama. Kako izgleda nesretni Lear s pratnjom klavira? Kako glumci bez riječi uspijevaju odigrati *Oluju*? Ubrzo ćete saznati jer je takva tiha izvedba remek-djela jedini zdrav način na koji možete relativno zdravo uživati Shakespeareova djela.

IZLOŽENOST KANCONIJEROGENIM AGENSIMA

Francesco Petrarca: Kanconijer

Poštovanje, doktore!

Zovem se Ranka. Bivši momak nagovorio me da vam se obratim jer izgleda da patim od ravnodušnosti spram visoke književnosti. Što je književnost viša, to bi moje oduševljenje trebalo biti jače, a izgleda da nemam nikakav osjećaj za visinu. Najviše sam ravnodušna prema sirotom Francescu Petrarci i njegovom *Kanconijeru*. Što je to 'kanconijer'? Meni to zvuči kao drugo ime za carinika. Što ta poezija meni znači? Intimni osjećaji pjesnika me ne diraju, dapače, malo mi je neugodno dok to čitam, kao kad kroz prozor vidim svog starog susjeda kako šeta – gol golcat.

Amor s lukom i strijelom, taj leteći dječak koji pika ljude, oduvijek mi je išao na živce. Kao veliki, mutirani komarac – fuj! Jedina dobra pjesnikova rečenica mi je kad kaže da 'ne nalazi mira, a za rat je mlitav' – mlitav, to je ta riječ, lijepa jer je točna.

I tako mi je moj dečko čitao Petrarca i uzdisao, a uzdisala sam i ja, ali ne onako kako bi trebalo. Sviđa mi se ta njegova sonetna forma i smatram to vrsnim umijećem kako autora, tako i prevoditelja, ali isto tako mi je impresivno što mogu završiti 'Spider Solitaire' na najtežem nivou (nije da se hvalim...). Kad me dečko pitao kako mi se sviđa Petrarca, to

sam mu i rekla. 'Jao, baš je lijepa forma', kažem. 'Versifikacija i rima. Super.' Ali primijetio je da mi se ne sviđa. I neugodno mi je što mi se ne sviđa iako se trudim. Jedna veza mi je sad propala zbog Petrarce, a mogla bi i iduća jer, je li, *Kanconijer* je baza romantike. Znam da je sve to subjektivno, što se kome sviđa a što ne, ali, doktore, ne želim biti tupi subjekt. Malo objektivnog zanosa mi ne bi škodilo. Kako da to nađem kod nesretnog Petrarce?

jedan mi je pacijent, inače vrlo težak slučaj, rekao kako je poezija poput paukove mreže u koju čitatelj upada kao mušica. Vi, srećom, niste pali u paukovu stupicu. Nije to ništa čudno – ni Laura kojoj je Petrarčino djelo posvećeno, inače punim imenom Laura de Sade (*sic!*), nije se dala zarobiti. Teško mi je analizirati Laurin doživljaj, ali vaš izostanak emotivnog suosjećanja lako je razumljiv u sadašnjem kontekstu. Petrarčino djelo je čuveno jer jedan lirski subjekt tada prvi put iznosi svoje unutrašnje osjećaje i doživljaje. Efekt koji je taj čin imao na prve čitatelje zbirke može se usporediti s gledateljima prvih filmova koji su pobjegli od prikazanog vlaka. U današnje vrijeme čitatelj ne može a da ne primijeti koliko su se ove teme i načini izlaganja upornim ponavljanjem i variranjem istrošili ili izgubili vrijednost. To predstavlja opasnost za svaki tekst – danas se smijemo spisima antičkih mudraca koji navode da ljudski mozak služi za hlađenje tijela, a mladi čitatelji zijevaju dok čitaju nekad spektakularnu epiku. Možda je Sokrat najbolje postupio kad je odbio kompromitirati svoje ime zapisivanjem vlastite filozofije, ali je pogriješio jer nije zaplijenio pero mladom Platonu.

No kao što izvorni kontekst može nestati, može se i opet pojaviti – možda će se općim hlađenjem međuljudskih odnosa stvoriti uvjeti kad će čitateljima *Kanconijer* opet uzburkati emocije. Slično se dogodilo s Góngorom, koji je u 17. stoljeću pisao

odviše čudnu literaturu za tadašnju publiku, da bi postao popularan u 19. stoljeću kad je porasla potražnja za takvim čudaštvom. Iz liječničke perspektive, ipak živimo u lijepim vremenima kad Petrarčin ljubavni zapis mnoge ostavlja hladnima, dok je u talijanskom srednjem vijeku Petrarčina kanconijerogena zbirka poezije imala širok i poguban efekt usporediv s epidemijom kuge.

Vama, pak, mogu samo potvrditi da nemate zdravstveni problem. Ako vas *Kanconijer* ne dira u srce, onda vam je srce zdravo. Ako ne osjećate visine književnog kanona, nećete dobiti vrtoglavicu. Ukratko, imate privilegiju živjeti život normalne i zdrave osobe: mirno raditi, igrati pasijans, biti u stanju u kojem ne osjećate potrebu za čitanjem. Kao doktor preporučujem vam da tako i nastavite te da pronađete partnera ekvivalentno niskog interesa za književnost.

MLETAČKI KOMPROMIS

Thomas Mann: Smrt u Veneciji

Poštovani doktore!

Zovem se Herman i imam bračnih problema s interpretacijom djela. Mislim da se radi tek o svadici između moje supruge i mene, ali je nevolja u tome što bi nam taj sukobić mogao upropastiti naš romantični izlet u Veneciju u povodu godišnjice naših zaruka.

Prolazio sam kroz turističke priručnike za Veneciju, a moja bolja polovica donijela nam je iz knjižare naslov Thomasa Manna *Smrt u Veneciji* – naslov mi je odmah upao u oči kao neprimjeren za ovakvo ugodno putovanje (smrt uvijek upropasti romantične izlete!), ali moja gospođa me odmah uvjerala da se radi o jednom rudimentalnom djelu europske kulture.

Nesuglasice su nastale kad je moja draga započela raspravu o knjizi tijekom večere, što je uvijek nezgodno: ljudi raspravljaju, a večera se hladi. Uglavnom, moju ženu (koja također ima spisateljskih aspiracija, a i talenta!) djelo je iznimno pogodilo – sad se boji Venecije kao grada, strahuje od jezive atmosfere koja dočeka stranca u gradu, boji se gondolijera, svinjske gripe i, dakako, smrti. Međutim, kako sam ja vidio djelo, radi se o nekom kakti slavnom umjetniku koji piše kakti bitna djela, a zapravo je običan stari perverzljak. Odmah me lik podsjetio

na onog Polanskog. I sad, ako je to glavni lik, čemu nerviranje? Naravno da je njemu sve čudno u Veneciji kad je on čudak. Ali kad sam rekao 'draga, pa taj Aschenbach ti je najobičniji pedofil', ona se odmah nadurila. Zaista, moja supruga je veoma pametna i pažljiva žena, ali kad se identificira s nekim likom iz djela, postane sasvim druga osoba!

Doktore, ono što Vas molim je da razmotrite našu situaciju i da procijenite tko je u pravu u interpretaciji tog djela? Mene bolja polovica često zna prečuti kad joj kažem neke stvari, ali si mislim da će Vas ipak poslušati jer ste ipak nekakav autoritet u tom polju, ne? Zahvaljujem na pomoći.

← Poštovani Hermane,

nije lako biti s kreativcima i filozofima u braku. Osim uobičajenih svađa oko svakodnevnih sitnica, čovjek treba naći vremena i za sukobe oko metafizičkih tema, a za opstanak ljubavne veze nema veće prepreke od interpretacije kanonskih tekstova.

Sviđa mi se vaša ideja kako je Aschenbach parodija Polanskog. Doktor Borgeys, veliki argentinski liječnik i humanitarac, tvrdio je da se viralni utjecaji jedne knjige mogu brzinom svjetlosti proširiti u posve drugo vrijeme, čime izazivaju pandemiju opasnih bolesti. U ovom slučaju njemačko djelo smješteno u talijanski prostor referiralo se na kasniji slučaj američkog filmskog redatelja da bi naposljetku izazvalo probleme u Hrvatskoj. Bilo bi čudesno da nije tako opasno! No, budući da *jest* opasno, ne mogu vašu interpretaciju proglasiti ispravnom jer bi mi za pouzdanu potvrdu trebala strukturalistička medicinska aparatura koja je dostupna samo u prestižnim francuskim klinikama.

Mogu vam savjetovati tek da napravite ono što, kako mi se čini, često i radite – napravite kompromis, tj. složite se sa suprugom oko njene interpretacije. Mannova Venecija i jest istovremeno impresivna i smrdljiva, veličanstvena i u raspadu. Veneciju najbolje opisuje groblje na otoku San Michele – predivno je, ali je ipak groblje. Ta podvojena priroda, koju bi neki moji nadrikolege nazvali hegelijanskom dijalektikom, zapravo je idealan teren za sklapanje bračnih kompromisa. Složite se sa supru-

gom i suočite se s mračnom stranom Venecije – i imat ćete predivno putovanje. Ubuduće u braku ipak pokušajte izbjeći čitanje istih knjiga, posebno ukoliko se radi o modernističkim romanima. Čitanje različitih knjiga jedna je od dobro skrivenih tajni skladnoga braka.

Poštovani doktore,

zovem se Ana i pišem vam pismo u društvu Opre Winfrey. Da, to je moj problem. Napominjem kako nemam naročito uzbudljiv život, niti mi je previše žao zbog toga. Stojim čvrsto nogama na zemlji, ne sanjarim o drugačijem životu i ne uživljam se u likove romantičnih romana kao što to čini Emma Bovary. Unatoč svemu izgleda da se u meni ipak probudila Emma, samo mnogo čudnija i neugodnija. Naime, čitala sam knjigu Rite Felski *The Gender of Modernity*, o modernoj čitateljici koja čita knjige jer želi postati junakinjom svoje vlastite romanse. Dan nakon što sam pročitala Felski, počela mi se priviđati Oprah Winfrey.

Ne razumijem: normalna sam osoba, a ovako nešto obično se događa potpunim luđakinjama. Mislila sam da sam privremeno pod stresom, ali evo, prošla su već četiri tjedna otkad mi se počela priviđati Oprah, i izgleda da nema namjeru završiti svoj šou. Kako to izgleda? Oprah većinu vremena sjedi sa strane i šuti, ali čim počnem čitati neku knjigu ili gledati neki film, Oprah sjedne kraj mene, pogleda me onim psećim pogledom i počne me ispitivati o mom ljubavnom životu ili o paralelama između mene i protagonista. Kad odbijem odgovoriti, okreće se nekoj nepostojećoj publici i razgovara s njima. Neizdrživo!

Situacija je kulminirala prije tjedan dana.

Umorna od posla, odlučila sam provesti večer uz televiziju. Međutim, kad sam ušla u dnevnu sobu, Oprah je već sjedila na kauču. 'Eeeeeevoo Aaaaeeeeeeee!' zaderala se u svom stilu dok mi je u glavi tutnjio aplauz nevidljive publike. Zamolila sam je da me pusti na miru božjem, a Oprah se okrenula publici i rekla: 'Ana će danas donijeti odluku koja će joj promijeniti život!' Sjela sam i upalila televizor. Oprah me zapitkivala o mom 'starom' životu, intimnim stvarima, planovima za budućnost, prehrani i uređenju interijera. Kada je vidjela da ne pričam s njom, izvadila je asa iz rukava: 'Danas će Ani pomoći jedan specijalist i moj osobni prijatelj. Publico, pozdravite doktora Phila!' Tad je u sobu ušla još jedna prikaza, pročelavi i brkati doktor. Pao mi je mrak na oči i samo sam protrčala pokraj Phila u kupaonicu. Dok sam sjedila na WC školjci i brisala suze, čula sam Oprah iz druge sobe kako viče: 'Imamo još jedno iznenađenje! Ako pogledate ispod vaše stolice, pronaći ćete najnoviji model električnog depilatora, poklon naših prijatelja i sponzora!' Pogledala sam i otkrila da mi se iza školjke nalazi britvica koja mi je vjerojatno ispala prije par dana. Tada sam odlučila da mi nema druge nego obratiti se literoterapeutu. Probala sam je i sama maknuti. Probala sam čitati knjige koje ona nikad ne bi uvrstila u svoj *book club*, kao što su djela Sartrea, Camusa i De Sadea, ali sve je ispalo još gore – tada bi mi na odobravanje publike počela postavljati egzistencijalistička pitanja. 'Draga Ana, osjećate li se kao Sizif?' Očajna sam, doktore, čini mi se kao da se moj život nikad neće maknuti iz okvira 'Oprah Showa'. Što da radim?

← Poštovana gospođice Ana,

patite od jednog razmjerno čestog poremećaja. Naime, izgleda da je došlo do poremećaja u radu vaše žlijezde za melodramatsku imaginaciju. Uslijed toga, putem teorijskog teksta Rite Felski osvijestili ste, pa čak i ostvarili vašu maštu u obliku Opre Winfrey.

Žlijezda za melodramatsku imaginaciju luči hormone pomoću kojih čitatelj-ica pridodaje naglašenu emocionalnost i uzbudljivost svakodnevnom životu. Tako tijelo olakšava duševni život jer pomaže osobi da pobjegne od besmislenosti i monotonije svakodnevice. Svi ljudi imaju ovu žlijezdu, a vaša žlijezda godinama je lučila premalo hormona, da bi sada na poticaj knjige Felski buknuła van. Zbog drastično povišene količine hormona u krvi vaša melodramatska hiperimaginacija probila se iz internog u eksterni svijet.

Postoje dva medicinski legitimna načina nošenja s Oprom. Jedan način je uzimanje melodramatskih antihormona – time bi se u vašem životu pojavila prikaza koja bi također odgovarala opisu voditelja *talk showa*, ali koja bi svojim pristupom predstavljala melodramatsku hipoimaginaciju. To bi bio lik koji bi također vjerovao u idealizam, ali u vrstu idealizma koja nema nikakve veze s romantičnim osjećajima. Naravno, riječ je o Sokratu, koji bi svojim dijaloškim metodama otjerao Opru u roku od maksimalno dva dana. Očita negativna nuspojava terapije je što odlaskom Opre Winfrey ostajete

zarobljeni sa Sokratom, a empirijske studije pokazale su da Sokrat nije ništa ugodniji gost od Opre. Skeptičan je prema umjetnosti, svijetu i životu u cjelini te stoga dovodi pacijente u posve obrnutu, a jednako problematičnu psihičku situaciju. Zbog toga su i antički stručnjaci opravdano zaključili da Sokrat kvari mladež te su ga pravedno osudili (premda je kazna Sokratu odviše drakonska – bilo je dovoljno dosuditi mu doživotnu kaznu).

Drugi način – koji vam preporučujem – jest taj da naprosto zadovoljite zahtjev Opre za melodramatizacijom vašeg života: sudjelujte u razgovoru s njom, dočarajte elemente svog života kao da su značajniji i emotivniji nego što vam se čini da jesu, živite svoju melodramu 45 minuta. Tako ćete veoma brzo uravnotežiti razinu hormona u krvi. Premda se Opre nećete moći potpuno riješiti još neko vrijeme, stabilizacija hormona značajno će vam olakšati život. Naime, Oprah će vam dolaziti u život jednom tjedno (vjerojatno nedjeljom popodne) i ostajat će tek 45 minuta (uključujući stanke za reklame). Tako ćete zadržati ventil za izbacivanje viška melodramatske imaginacije, a jednom kada višak bude izbačen, vaše tijelo neće produžiti ugovor s Oprom i ući ćete u novu sezonu potpuno zdravi i sami.

ADIKTIVNOST APSURDA

Albert Camus: Stranac

E doktore, morate mi pomoći, ono. Nemrem vam reć kak se zovem jer bi me netko prepoznao, ne? Bio sam običan dečko iz kvarta, navijao za svoj klub, pio pivu i sve to kaj ide s tim, ne? – dok se nisam navuko na čitanje. Stari moj, jebeš drogu, nema niš gore nego kad pročitaš knjigu i onda se zamisliš previše i htio bi prestat, a nemreš nego uzmeš drugu knjigu. Nema niš gore od tog, doktore, i pomognite mi jer nemrem više tak, ta moja ovisnost o knjigama postaje toliko ozbiljna da počinjem zanemarivat tekme i butre, i sve.

Sve je počelo tak da smo ekipa i ja prije ceker godina uzeli nekom pederu knjigu *Mali princ* i onda sam osto u gradu čekat bus za doma pa sam počeo čitat, i svidjelo mi se. Mislim, danas mi je ta knjiga pederska, kao i svi koji je čitaju, ali sam zbog nje počeo čitat sve ove ostale i sad nemrem prestat.

Fakat je situacija postala gadna, a najgore je bilo kad je Dinamo ušao u ligu prvaka, a ja nisam bio na sjeveru Maksimira, nego sam doma čito *Zločin i kaznu*. Onda sam reko dosta, ali nisam presto, neg sam počeo čitat džepna izdanja, kao 'budem još samo dovršio ovu knjigu'. Ali problem je i dalje tu. Sad sam na stadionu čito *Stranca* od Camusa (čak i znam da se ne čita Kamus, jebote!) i fakat me zbediralo sve to. Još ajde što frajer upuca onog Arapa koji radi sranja, ali stari moj, frajeru umre mama, a

on ništa. I onda sam si zamislio da sigurno postoje naši dečki koje sad boli kuki za voljeni klub, a sve zbog svih tih stranaca koji igraju u Dinamu. Umjesto da damo povjerenje domaćim dečkima kojima je Dinamo u srcu i nogama, mi uvozimo Sammire i Andersone i onda će navijači popizdit ko Mersault. I tolko sam se zbedirao da nisam išo sad na tekmu kad smo slavili naslov. Sve zbog Camusa i te modernističke stoke od koje se čovjek sam zbedira, iako su njihove inovacije u žanru romana fakat osvježenje.

Kako da prestanem, doktore? I nemojte mi sad prodavat sranje da su knjige super i da promoviraju toleranciju. Sinoć sam ispod Savskog mosta sreo nekog pедера koji je svom frendu pederu pričao da je Shakespeare precijenjen i pretuko sam ga samo zbog toga, mater mu jebem, on će meni srat po klasicima, nek si čita onu precijenjenu sliku Doriana Gaya, jebote!

← Poštovani gospodine navijaču,

nažalost, sudeći po vašim simptomima, izvjesno je da spadate među milijune svjetskih ovisnika o knjigama. Svima njima čitanje predstavlja bolnu prepreku u normalnom funkcioniranju: čitanje ne samo što troši dragocjeno vrijeme, nego stvara suviše misaone impulse koji ometaju ustaljeni proces nerazmišljanja. Kod vas je evidentan isti problem. Svjetski medicinski sustav protiv navedene se ovisnosti bori na dva načina: jedan je tzv. 'law enforcement' što označava apsolutnu zabranu čitanja svakog teksta dužeg od 900 znakova. Drugi način je 'harm reduction', linija manjeg zla, s obzirom na to da je 'law enforcement' teško provesti. Tim se načinom ovisnicima pokušava pomoći da postepeno prebole svoju bolest: recimo, volonteri čitateljima dijele besplatne primjerke sterilnih djela koja ne prenose štetne idejne klice (npr. naslovi Harukija Murakamija), dok se liječnici često koriste metadonskom metodom ustupanja knjiga koje ispunjavaju trenutnu potrebu za čitanjem, ali ubijaju volju za čitanjem u budućnosti (npr. naslovi Eugena Kumičića).

Metoda koja mi se čini idealnom za vas spada u drugu skupinu, a riječ je o upisu u *reading club*. Osim što je to još jedan klub za koji možete navijati, to je i mjesto koje vas jasno usmjerava na određenu knjigu i određene teme, gdje kroz razgovor s drugim pacijentima možete ispoljiti frustraciju nastalu čitanjem. Tako problemi nastali uslijed Camuseve filozofije

apsurda i modernističke proze neće ostati neriješeni. Uz pomoć stručnog osoblja iz tog kluba ćete izaći bez potrebe za dodatnim čitanjem u vrijeme utakmica ili iniciranjem razgovora s kolegama navijačima o književnosti, čime ćete izbjeći veliku opasnost da vas se identificira kao devijantnog čitatelja i nasilno isključi iz navijačke skupine. Iako nikad nećete biti čisti od književnosti, ipak će se vaša opasna potreba kanalizirati u mirnije forme. Uz to, *reading* klubovi obično su otvoreni radnim danom i ne poklapaju se s vikend-terminima Dinamovih utakmica, osim ako Dinamo ne uđe u Ligu prvaka, no te vam je susrete možda i bolje propustiti.

Poštovani doktore,

zovem se Vedrana. Vaši čitatelji dobro me poznaju kao književnu kritičarku. Odgovorna sam za 423 negativne književne kritike, 58 pisaca koji su pro-našli drugu profesiju, 26 pisaca koji su potražili vašu pomoć, 19 pisaca koji nikad više nisu izašli iz vlastite sobe, 1542 lakše ozlijeđena čitatelja, 675 čitatelja koji su zaboravili pisati zbog straha od moje kritike i 12 čitatelja koji su pali u komu nakon što su pročitali neku od razornih kritika. U narodu me, osim po imenu, znaju po nadimcima kao što su Bič-Božica, Sotonski Stihomor, Barunica Britva, Kurtizana od Književne Kavge, Gospođa Snomorica, Papir-Sekač, Literarna Lady Die, Grofica od Grozne Proze, Romaneska Rospija itd. Ukratko, čitam knjige, ubijam njihove autore u pojam i to mi ide odlično. To jest, išlo je.

Naime, dogodilo se nešto neočekivano i tragično. Jednog dana kao i svakog drugog poštom sam dobila knjigu o kojoj sam trebala napisati 424. negativnu kritiku. Ne mogu toj knjizi izustiti ni autora ni ime od muke, ali u početku nisam slutila što me čeka i mirno sam se spremila za početak čitanja i pisanja. Kao i obično, našiljila sam olovke zahrđalim kuhinjskim nožem, sažvakala i progutala šiljevinu, iščupala naslovnicu nove knjige i smrvila je u šaci,

bacila smrvljeni papir ugojenom pauku u kutu sobe, bacila staru knjigu (na kojoj se temeljila 423. kritika) u kamin na žrtvu Erinijama te krenula čitati. I tad se dogodilo nešto što mi se nikad u karijeri, pa ni u cjelokupnom životu nije dogodilo – knjiga mi se svidjela. Bila je dobro napisana, pametna i zabavna. Nisam imala što prigovoriti. Božice su me iznevjerile. Bila sam primorana napisati i objaviti prvu pozitivnu kritiku.

Lako za to što sad više nijedan list ne želi objaviti moj tekst. Lako za to što mi na vrata lupaju i prijete noževima brojni povrijeđeni pisci koji su namirisali krv. Mene samo smeta što sam izgubila tu strast kritiziranja, radost otrovne polemike, slatkoću uboda kritičkim žalcem. Po cijele dane spavam ili ležim u krevetu, bez volje i za čim. Sad znam kako je to iskusiti ljubav prema knjizi i kažem vam, doktore, neki ljudi nisu stvoreni za tu ljepotu. Neki su stvoreni za prvu liniju gdje se vodi vatreni obračun s avetima književnog antitalenta. Vratite me, doktore, kamo pripadam.

← Poštovana Vedrana,

premda pripadam posve drugoj disciplini, detaljno pratim i cijenim vaš rad. Svojim pisanjem utjecali ste na brojne pisce i potaknuli ih da prijeđu u neku mnogo humaniju profesiju. Također ste ostvarili značajan dojam na čitatelje i ljubitelje knjiga. Svojim ukazivanjem na nedosljedne karakterizacije likova, iščašene stihove, neuredne strukture bez fabularnih ili poetskih stupova (što sve predstavlja životnu opasnost po čitatelja) uspjeli ste zastrašiti čitatelje te ih pravilno uputiti da se drže dalje od sporne knjige. Premda preferiram modernu medicinu, dok bih vaše metode svrstao u razdoblje srednjeg vijeka, cijenim vašu efikasnost i smatram da dijelimo zajedničke ciljeve. Stoga je nužno izvući vas iz neugodne situacije i vratiti natrag na posao.

Pročitao sam vašu pozitivnu kritiku koja može poslužiti kao udžbenički primjer kako vješto napisana knjiga može slomiti i najjači karakter. Iz same kritike, koja više podsjeća na kakvu neizmjerne tužnu pjesmu, zaista nije moguće razaznati o kojoj se točno knjizi radi i koji je točan uzrok vašem pozitivnom dojmu. Budući da ni forenzička analiza vašeg stana nije dala nikakve podatke (očito ste knjigu u naletu bijesa i konfuzije bacili u vatru), morali smo se poslužiti drugim nalazima. Izvadili smo vam krv, uzeli uzorak mokraćne i napravili CT glave, ali nalazi nisu ništa pokazali. Tek rutinski pregled grla i usne šupljine pokazao je da imate ozbiljnu, čak i laiku vidljivu upalu ukusnih pupoljaka

zbog koje je došlo do poremećaja u donošenju objektivnih kritičkih sudova. Vaši ukusni pupoljci postali su veći i osjetljiviji što vas čini veoma podložnom na estetske ugroze. Stoga bi vam se, u ovom stanju, svaka knjiga mogla svidjeti i još pogoršati inicijalno stanje. Srećom, na vrijeme ste prestali čitati.

Bolest je jednostavno izlječiva. Slijedi vam dvotjedna terapija antimikoticima, a potom prilagođen program čitanja. Krenut ćete od najgore književnosti i nedvojbena promašenih djela da biste potom uzimali sve veće 'zalogaje' i napokon došli u zdravo stanje u kojem ćete biti spremni pokopati i najveća djela svjetske književnosti.

POSTMODERNI NATALITET

Dubravka Ugrešić: Štefica Cvek u raljama života

Grüß Gott, Herr Doktor!

Ja sam Stefan Zveck, neženja iz Uerdingena. Jedna kratka ljubavna avantura na motor-rock festivalu u Lübecku tijekom '70-ih s djevojkom Dubravkom aus Kroatzien je dovela do ploda o kojem sam doznao tek nedavno. Taj plod nije dijete nego knjiga koju je napisala navedena djevojka – ali nema razlike, knjiga mi također kuca na vrata, hoda po svijetu i nanosi štetu mom Familiennamenu Zveck!

No od činjenice što me Dubravka ubacila u svoju knjigu više me nervira ono zbog čega Vam se i obraćam: naime, taj lik nema nikakve veze sa mnom! Um Gottes Will, za početak, ja sam pravi muškarac, einer Mensch! Dalje, iako imam tetku, moja tetka ima sve zube i, konzekventno tome, ne frflja. Ja osobno ne znam čistiti grašak, niti se nalazim sa Šoferom i Intelektualcem, niti pričam o Mužu. Ne znam šivati, a cijela Familie odlazi kod jednog krojača. Volim pivo i radim u banci.

A opet, čitam knjigu i znam da Dubravka to piše o meni, osjećam to između redova, zwischen Linien! Kakav je to onda eingemahtec? Kakva je to književnost kad dopušta da knjiga i govori i ne govori nešto o osobi? Recite, Herr Doktor, zar ne bi trebala knjiga biti stvar koja se može uhvatiti za glavu ili za rep?

Nadalje, iako sam ozbiljan čovjek, u pojedinim jezičnim izrazima prepoznajem kako se Dubravka pomalo sprda od svog lika. Ona je ironisch! Njoj je Zveck smiješna! To zaista nije fer ni korektno. Mi u Uerdingenu se volimo smijati Stefanu Raabu i seriji *Die Freunde*, a ne jedni drugima!

Eh, što mi je tada bilo? Sumnjiva mi je bila ta Dubravka čim sam vidio da nosi sa sobom neku knjigu na ruskoj ćirilici. To je sigurno bila knjiga crne magije! A uostalom, zar nije sva književnost crna magija? A ja obična Woodoo lutka? Ha, Herr Doktor?

← Poštovani gospodine Zveck,

osjećaj kad čitatelj prepozna sebe u djelu najpotresniji je književni doživljaj, te vrlo čest povod za ozbiljnu traumu. Situacija je tim gora ukoliko osoba, poput vas, shvati da je neki davni, bezazleni događaj inicirao pakleni mehanizam kreativnog formiranja stranog književnog djela. Knjiga je otisnuta, šteta je učinjena, i što sad možemo napraviti?

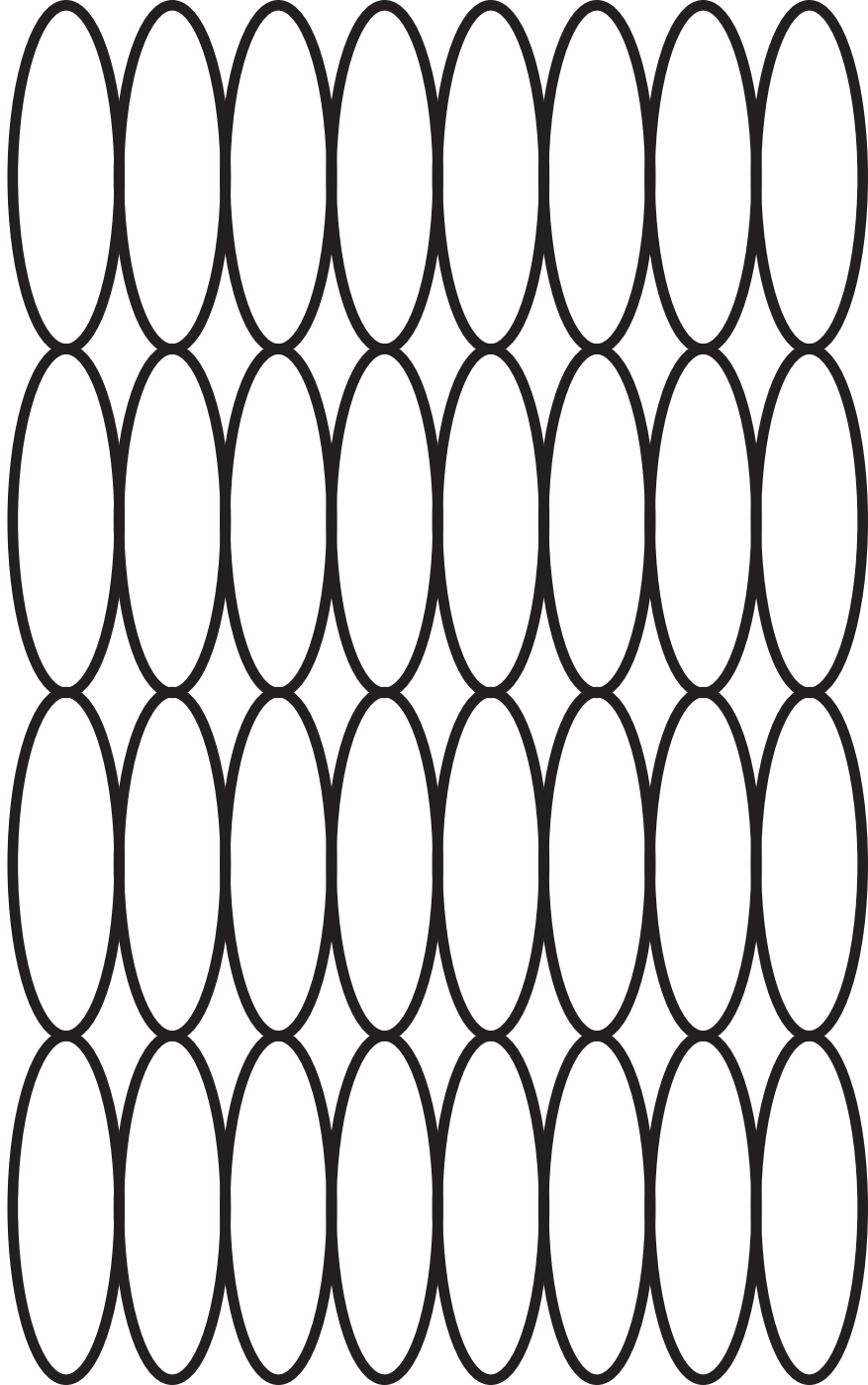
No vaš slučaj nije tako 'crn' jer, kao što primjećujete, sporan lik Štefice Cvek nije istovjetan vama. Sama autorica naglašava kako radi tzv. 'patchwork' roman, tj. roman rađen od različitih zakrpa, motiva, situacija koje su preuzete iz raznih izvora (poput romana *Gđa Bovary*), a koji su sklopljeni u cjelinu. Tako se može reći i da je vaše ime tek jedna zakrpa od koje je tvorena 'krpena lutka' lika Štefice Cvek – stoga ne čudi što DNA analiza knjige pokazuje da vaš utjecaj na Šteficu nije bio toliko dominantan da bismo je mogli odrediti kao primarno vaš lik.

Ipak, vaš osjećaj nemoći pred bezobzirnom institucijom književnosti je opravdan: književnost apsorbira sva iskustva i prerađuje sve doživljaje. Autor zaista jest u poziciji začarati određeni događaj i pretvoriti ga u nešto posve drugo: tu vam nema pomoći, i to vam može biti samo opomena da drugi put budete oprezniji u ljubavnim avanturama s književnicama ili književnicima – pogotovo s onima postmodernima s kojima kontracepcija velikih narativa ne djeluje.

Nebrojeni su moji pacijenti koje su osvetoljubivi autori svojim djelima pretvorili u likove, tipove ili simbole pa sam ih morao posebnom terapijom pretvarati natrag u prave ljude. U vašem slučaju možemo zaključiti da ste se našli u raljama autorice i još ste dobro prošli. Držim ipak da treba istaknuti vaš primjer i upisati ga u udžbenike (bilo iz književnog ili spolnog odgoja) ne bi li mladi zapamtili do čega može dovesti nepažnja pri odnosu s autorskom instancom.

Cjelina 2

TRENODIJE LIMFE I KOLONA

Druga glava govori o mirnoj ruci i široku znanju doktora Ostojića pri reagiranju na tužaljke o strašnim i nezamislivim unutarnjim bolovima svojih pacijenata, i o drugim pojmovima dostojnim sretnog spomena.

IMPERFEKTNA IMPOTENSA

Janko Polić Kamov: *Isušena kaljuža*

Doktore,

simptomi nakon čitanja *Isušene kaljuže* Janka Polića Kamova:

- bljedilo i naglo mršavljenje
- krvavi ispljuvak
- povećana sklonost alkoholu: rakija, pijah s prijateljima
- hlađenje odnosa s roditeljima: odbih poziv na nedjeljni ručak
- spoznavanje dubine psihe te doticanje samog dna iste: tko sam ja?
- spoznaja da je moja sestra zapravo zgodna osoba: propitvah tabu incesta
- pokušaj posjeta prostitutki: taksista se praviše da ne zna gdje su prostitutke: sumnjaše da sam policajac? – uzaludan pokušaj, uzalud potrošeno 50 kuna na taksi
- propitivanje odnosa s djevojkom: počeh ju nazivati Gorup
- zaručivanje s djevojkom Gorup
- žuti ispljuvak: žuč?
- dovođenje nastavka školovanja u pitanje – čemu?
- nesanica
- impotensa

Šaljem simptome na analizu: Jesam li neurotik, psihotik, histerik, idiot ili imam tuberkulozu?

Zdravko

← Poštovani gospodine Zdravko,

Vaše pismo te simptomi najočitiji su indikator kako sve čitanje može utjecati na čovjeka. Svjetske biblioteke nemalo su puta upozorene da književna djela, neovisno o njihovoj tzv. 'umjetničkoj vrijednosti', mogu fatalno utjecati na čovjeka, a to se posebno odnosi na suvremenija književna djela. Uzaludno, jer i dalje se slobodno izdaju knjige kao što je roman *Isušena kaljuža*, koji je Janko Polić Kamov napisao između svoje 20. i 22. godine. Kamov je u tom frenetičnom romanu na primjeru svog nesretnog lika s velikom preciznošću opisao psihičke simptome (koje je tek kasnije definirala psihoanaliza). Međutim ne samo što je Kamov unio neurozu u tekst nego se neuroza prelijeva iz djela u organizam čitatelja. Kasno je koriti vas što niste bili pažljiviji pri odabiru i čitanju djela. Čak i ako niste prethodno znali za Kamova, i laiku je jasno kako jedan protagonist imena Arsen može utjecati na čitatelja Zdravka. No što je, tu je. Ispravimo što se ispraviti može, i to redom. Za početak, u vašim mladim godinama sklonost alkoholu i prejakom mršavljenju definitivno treba suzbiti. Stoga vam umjesto pobunjenog pjesnika propisujem – popunjenog pjesnika. Marin Držić često piše o hrani i s naročitom strašću, pa vam preporučujem da pročitate njegov dramski tekst ili, još bolje, pogledate predstavu.

U vezi s potencijalno incestuoznim odnosima strogo zabranjujem čitanje grčke mitologije i propisujem svakodnevni polusatni razgovor s

članovima obitelji o temama seksualno niskog intenziteta, recimo o vremenskoj prognozi i mirovinskoj reformi. U vezi s krvavim ispljuvkom vjerojatno su u pitanju desni ili karijes, zbog čega vam valja posjetiti zubara. I naposljetku, izbjegavajte upotrebu aorista i imperfekta da ne bi došlo do gubljenja u vremenu i prostoru. Držite se prezenta i narječja mikrolokacije u kojoj trenutačno boravite. Na kraju, čestitam vam na zarukama!

FUSNOTNO JEDNOLIČJE

Enrique Vila-Matas: *Bartleby & co.*

Dragi doktore,

ja sam Vedrana. Upravo sam proslavila 30. rođendan i osjećam da je moj život jedan beznadno prazan tekst. Ne, ovo nije još jedno pismo očajne čitateljice. Ovo je upit kronične nečitateljice. Potiskivala sam svoj problem sve do ovog tragičnog rođendana, do ove savršeno okrugle i nesmiljene brojke 30. Probudila sam se na jutro svog rođendana i stala pred police s knjigama. Na policama – sami stranci! Nijedan poznati naslov, nijedno djelo s kojim sam u iskrenom i intenzivnom odnosu. Stala sam i pomislila: što sam ja u životu proživjela? Što sam pročitala? Cijeli život listam knjige, stranice mi klize kroz prste, a nikako da stisnem jednu knjigu, da ščepam djelo i uđem u nj. Stojim na rođendan, sama, okružena svojim polupismenim prijateljima, bez ijedne knjige u srcu.

Kad sam navršila 20 godina, imala sam toliko planova. Željela sam proučiti svaku sliku pjesničkog imažinizma. Proživjeti strasti magijskog realizma. Htjela sam posjetiti sve luke egzotičnih književnosti. Gdje je krenulo krivo? Našla sam posao, posvetila se karijeri, zanemarila književnost. A danas? Ne sjećam se kad sam zadnji put dovršila započetu knjigu. Kad bi došao godišnji odmor, otišla bih u knjižnicu i posudila uvijek istog, predvidljivog, pouzdanog

Šandora Gjalskog. Stala bih pred knjižničarku i, kao da mi sve lađe tonu, rekla: 'Pod starim krovovima.'

Imam prijateljicu Meri. Ona je toliko toga pročitala, toliko tekstova prošla. Svake godine za rođendan mi pokloni jednu knjigu i kaže: 'Ova knjiga me učinila boljom osobom!' Nijednu njenu knjigu nisam pročitala do kraja. Ove godine nisam je ni zvala na rođendan. Nisam je mogla pogledati u oči!

Nakon sažaljenja vrijednih 30 godina, odlučila sam okrenuti novi list. Za početak, krenula sam pročitati knjigu koju mi je Meri lani poklonila, *Bartleby & co.* Enriquea Vile-Matasa. Međutim ubrzo sam shvatila da ne mogu to sama. Prvih pedeset stranica knjige je do zla boga dosadno. Doktore, kako da izdržim do kraja? Kako da preživim konačni susret s pravim, bolno napornim književnim životom? Nikad se nisam osjećala ovako usamljeno i preplašeno kao sada, na 52. stranici knjige. Molim vas, pomognite mi!

↩ Poštovana Vedrana,

svakako vas trebam upozoriti na rizičnost vašeg plana. Ordinacije su pune mladih ljudi (poput vas) koji su odlučili naglo pročitati sveske i sveske najteže književnosti. Dio njih smjesta je zapao u semantičko-sinaptičku dehidraciju, a dio njih postao je skoro neizlječivo ovisan o čitanju. Na takvim pacijentima primjenjujemo 'harm reduction' terapiju: držimo ih na najgoroj postmodernističkoj literaturi s nadom da će im čitanje o čitanju (a time i čitanje kao takvo) kad-tad dosaditi.

Ako ste već čvrsto naumili pročitati spornu knjigu, svakako trebate izbjeći način čitanja kakvom je sklona vaša prijateljica Meri. Postoje različite vrste čitatelja, što određuju individualne biološke predispozicije i genetska struktura. Bojim se da Meri ima urođeni poremećaj zbog kojeg je sklona brzom čitanju, knjigofiliji i ikonoklazmu. Svakako joj sugerirajte da mi se javi. S druge strane, vi očito imate predispozicije da čitate sporije, te stoga trebate slušati svoje tijelo i čitati bez pritiska za ubrzanjem.

Osim vašim tijelom, način čitanja određen je i samim tekstom. Knjiga *Bartleby & co.* je posebna knjiga jer se sastoji skoro isključivo od fusnota. Djelo tematizira pisce koji su u jednom trenutku odlučili potpuno utihnuti i prestati pisati (npr. Rimbaud). I sam pripovjedač tvrdi da je pisac koji ne može napisati knjigu, nego tek fusnote za nevidljivi tekst. Tekst o piscima koji ne mogu i ne žele pisati ujedno zahtijeva i čitatelja koji ga ne može (ili ne želi) čitati.

Monotonost i repetitivnost teksta kao da provociraju čitatelja da odbaci knjigu i odluči nikad više ne čitati. Kao što vidite, odabrali ste prilično lošu knjigu za početak svog novog čitateljskog života.

U tom svojstvu knjige nalazi se i spas za vaše 'probijanje' kroz tekst. Naime, s ovakvom knjigom vi uopće ne morate prolaziti teški put kroz svaku stranicu. Budući da nema linearnog razvoja, možete nasumice otvoriti jedno poglavlje (odnosno fusnotu), možete skakati naprijed i nazad, a možete i zatvoriti knjigu. Vaša dužnost čitanja *Bartlebyja & co.* je završila, a vaša sloboda u njenom čitanju upravo može početi. Pritom ipak pazite da ne pretjerate u toj slobodi i da održite svoje čitanje zdravim. Također, ukoliko se naposljetku odlučite na daljnje čitanje, nipošto nemojte druge knjige čitati na isti način jer bi moglo doći do ozbiljnih problema i ponovnih posjeta liječniku.

POREMEĆAJ SVEZNANJA

James Joyce: *Finneganovo bdijenje*

Poštovani doktore,

zovem se Liza i – šta da vam kažem? Moj problem je šta je meni sve jasno. Razumijem svaki tekst. Hoćeš strukturu, hoćeš poststrukturu – meni su vam svi ti tekstovi jasni ko dan. Nije da se bahatim – naprosto, sve znam. Diplomirala sam i magistrirala komparativnu književnost i lingvistiku u dvije godine, a nije mi se dalo ići na doktorat jer sam se osjećala ko teta u vrtiću koja vodi studente, profesore i autore za ruku. Baš sam jednom prilikom tumačila Joyceov *Finnegan's Wake* – nije teško, samo ima puno stranica pa ti treba papir i olovka – i svi kolege i profesori su samo zinuli i šutke slušali, a onda su mi na kraju zapljeskali. A zašto mi plješću? To je meni kao vode popiti. I Joyceu bih mogla objasniti par stvari koje ni on sam nije skužio. A šta mogu? Upisala sam i strojarstvo, ali takav spoj banalnog znanja i loše menze me odbio nakon tek dva tjedna, par ispita prije diplome. 'Bez muke nema nauke'? Da bar to vrijedi za mene. I da bar mogu izbacivati takve poslovice i misliti da sam rekla neš pametno. Među svojim kolegama i ljudima općenito ne nailazim na razumijevanje – ne samo razumijevanje moje situacije, nego razumijevanje bilo čega. Znete li koliko je naporno biti pet koraka ispred

svih i gledati iza sebe sve te tupsone? Pokušavala sam, vidite, naći neko novo područje. Ali ne ide: gledala sam *Nightmare stage* i shvatila sam što Ševa želi reći. Gledala sam nogomet i već nakon početnog udarca shvatila što je ofsajd. Bila sam na dvodnevnom izletu kod jednog plemena u Novoj Gvineji i shvatila sam ustroj plemena, običaje i njihove interne probleme. Sve. Da sam bar antropologinja pa da ne kužim ništa van Europe. Da se bar mogu žaliti da mi moje zapadnjačko životno iskustvo ograničava mogućnost spoznaje. Fali mi to. Fali mi da ne razumijem ljude i tekstove oko sebe, mislim da bi mi se više svidjeli kad mi ne bi bili jasni. Dosadno mi je skroz, doktore, ne znam šta da radim i to je valjda jedino šta ne znam. Bojim se i da već znam šta ćete mi odgovoriti.

← Poštovana Liza,

u liječenju vašeg slučaja mogu iskoristiti ne tek objektivne medicinske metode, nego i subjektivno iskustvo. I osobno spadam u 0,001% ljudi koji su se rodili s poremećajem sveznanja. Sjećam se kolike sam probleme imao već u ranim razredima osnovne škole: nisam samo bio maltretiran od strane kolega, nego i od učiteljice koja naprosto nije mogla prihvatiti nepobitnost moje strukturalističke analize *Stanara u slonu*. Spoznaja da potpuno razumijem sve o čemu pričaju moji profesori, a da pritom oni sami to ne razumiju, ispunila me osjećajima melankolije, dosade i mladenačkog bijesa. Kasnije sam, međutim, spas od tih negativnih emocija našao u altruizmu – liječim ljude i to me ispunjava. Jedan od mojih prvih zahvata bio je dezinfekcija upravo te iste učiteljice koja je болоvala od klasične Kozarčeve gripe. Sjećam se svojih prvih pokušaja liječenja od tog poremećaja. Simpatičan, ali ne odviše stručan literoterapeut pokušao me dovesti u zdravo stanje neznanja i nerazumijevanja podmetnuvši mi vijest o 'otkriću' kako je Ljermontov zapravo napisao *Portret umjetnika u mladosti*, a da je Joyce navedeno djelo ukradio i samo preveo s ruskog na engleski jezik. Međutim ta terapija potpuno je zakazala – već drugi dan doktoru sam održao predavanje o tome kako je *Portret* mogao nastati u kontekstu ruskog romantizma i naveo ruske riječi u tekstu koje su loše prevedene na engleski jezik. Pacijenti koji pate od sveznanja ne samo što razumiju svijet kakav jest

nego i svijet kakav bi mogao biti. Zato ta terapija nije funkcionirala u mom slučaju, a neće ni u vašem.

Vama treba drugačija terapija, i to takva koja će smjesta funkcionirati. Naime, ako se s vremenom vaš poremećaj zakomplicira, mogao bi vas odvesti u bezizlazno i neizlječivo stanje. Vjerojatno već i znate da na jugu Makedonije postoji jedna obična krčma koja služi kao svojevrsni sanatorij za najteže slučajeve ovog poremećaja. Tamo se skupljaju beznadni akademici – cijeli dan piju rakiju, deru se, tuku, razbijaju inventar i slušaju žive izvedbe predavanja postmodernističkih francuskih filozofa. Njih se ne može spasiti, ali za vas još postoji nada. Mogu vam preporučiti jednostavnu, a efikasnu terapiju: radi se o vizualno-plesnoj terapiji koja će vam prikazati nešto samorazumljivo, ali i dalje začudno. Riječ je o televizijskoj zabavnoj emisiji *Ples sa zvijezdama* koja izmiče svakom znanju: kako objasniti brzi jive vođiteljice središnjeg dnevnika? Ili eksplozivnu sambu šarmantnog meteorologa? Osjećaj čuđenja će ostati usprkos nominalnom razumijevanju situacije. Te emisije su također, pokazuju istraživanja, izvrsne za suzbijanje hazardnog procesa kritičkog mišljenja koji je izvor razumijevanja i boli. Zato držim da će vas gledanje navedene emisije dovesti u stanje blaženog znanja i da će rasteretiti kako vas, tako i vašu okolinu tog iritirajućeg poremećaja sveznanja.

IMPRESIONISTIČKO NASILJE I SECESIJSKA SAMOOBRANA

Antun Gustav Matoš: Notturmo i Labud

Poštovani doktore,

zovem se Neva, imam 14 godina i možda će vam ovo što pišem biti smiješno, ali čovjek vaših godina nema pojma kako je biti tinejdžerkom – vjerujte, to je dovoljno teško i bez nekog ćelavog nabildanog majmuna koji me svake večeri dočeka nakon škole i počne mi recitirati pjesmu *Notturmo* A. G. Matoša.

Ta pjesma nešto je najstrašnije i najgore što ću *ikad* čuti – prvo počne s ljigavom mlačnom noći, onda naglo dolete strašni pas, cvrčak i netopir, da bi me potom zapljusnuo jak miris cvijeća. Ubrzo se sve umiruje, oči se počinju sklapati na san, a ćelavac mi dolazi sve bliže. Kad već skoro padnem u san, odjednom se u pjesmi pojavi željeznica, pregazi me i nestane u daljini! I tako me svake večeri taj grubijan dočeka, pregazi pjesmom i ostavi da ležim na ulici.

Jednog dana odlučila sam mu doskočiti i krenula sam iz škole s Jakovom, najjačim pjesnikom u svojoj školi. Jakov ima crni pojas iz pejzažne lirike i nitko mu se u školi ne usudi uputiti krivi stih. Kako bi otjerao *bullyja*, pripremio je ful opasnu pjesmu o bijesnim zlačanim pčelama. No, kad smo naišli na ćelavog siledžiju, ovaj se samo nasmiješio i počeo glasno izvikivati Matošev *Notturmo*. Jakov nije stigao ni zucnuti, pao je na pod i primio se za glavu. 'Ajde,

vрати mu! Odrecitiraj pjesmu tom smradu!' viknula sam mu, a on me samo sjetno pogledao. 'Plaćimo, plaćimo u tišini. Umrimo, umrimo u samoći', prošaptao je, ustao i pobjegao glavom bez obzira. 'To čak nije ni pravi *Notturmo!*' vrisnula sam.

Od tad se napadi ponavljaju, svaku večer nakon škole. Koliko god puta čula tu pjesmu, makar već znala svaku njenu riječ, uvijek me uspije pogoditi – svaki put upadnem u mlačnu smjesu, pa me beštije preplaše, cvijeće ošamuti, ritam uspava, da bi me na kraju opet isti vlak zgazio i nestao. Kako da pobjegnem iz tog začaranog kruga?

← Poštovana Nevo,

nekad su momci djevojkama recitali pjesme kako bi ih osvojili, a danas recitiraju samo da bi ih mučili. Statistički zavodi bilježe drastičan rast adolescent-skog poetskog nasilja i svaka škola bori se s problemom književnog i šire umjetničkog *bullyinga*. No pustimo društvene probleme i posvetimo se vašem osobnom slučaju. Moramo brzo djelovati prije nego što mladićevo poznavanje opasne lirike još ojača. Danas vas opsjeda Matoševim *Notturnom*, a sutra bi vas mogao napasti Ujevićevim ili, grozim se i pomisliti, Kušanovim *Notturnom*! Morate se stoga u veoma kratkom roku naučiti obraniti od takva nasilnika. U policijskoj evidenciji Matošev sonet *Notturmo* vodi se kao najčešće sredstvo poetskog napada. Ova pjesma vezanog stiha spada u impresionistički opus pjesnikova stvaralaštva. To znači da autor pokušava prikazati realnost ne kao niz različitih objekata ili pojmova, nego kao snop razno-likih osjeta i senzacija. Lirski subjekt svoje impresije samo bilježi, bez potrebe da ih dodatno protumači ili postavi u smislen kontekst. Stoga već u prvoj strofi *Notturna* čitatelj *osjeti* toplinu ‘mlačne noći’, *čuje* lavež pasa, *vidi* leteću životinju i *miriše* strasan miris cvijeća, a sve bez ikakvog objašnjenja. Da biste odbili taj intenzivni napad na osjetila, potrebno vam je usvojiti tehnike lirske samoobrane. To inače iziskuje težak i dugotrajan fizički trening, ali srećom u ovom slučaju postoji efikasna metoda koju možete vrlo lako naučiti. Naime, od impresioni-

stičkog *Notturna* najbolje se braniti jednom drugom Matoševom pjesmom, naslova *Labud*. Ova pjesma spada u Matoševu secesijsku fazu koja se suprotstavlja impresionizmu. Secesija nema namjeru imitirati stvarnost i prenijeti čiste osjete, nego pokušava realnost učiniti umjetnom, artificijelnom, i to uz pomoć svakakvih ukrasa koji nemaju drugu svrhu nego da iskustvenu prirodu učine umjetnom, ‘neprirodnom prirodom’.

Ako recitirate *Labuda* tom grubijanu, on će se morati susresti s likovima grčke mitologije, s nejasnim svijetom (koji nije realnost, a nije jasno je li vizija, san ili kakva predstava) i s nepoznatim, drevnim riječima koje nemaju drugu funkciju nego da sve skupa učine nedokučivim i zastrašujućim. *Labud* provjereno unosi smutnju u redove mimetički raspoloženih grubijana i onesposobljuje ih na barem dvije minute, što vam ostavlja dovoljno vremena da pobjegnute doma. Stoga se ta pjesma vodi kao najefikasnije i najpraktičnije sredstvo samoobrane, mada valja unaprijed osuditi korištenje iste pjesme u agresivne, napadačke svrhe. Ukoliko ipak preferirate manje lirsku samoobranu, uvijek možete iskoristiti i suzavac.

AGRESIVNA ULIKSOFOBIIJA

James Joyce: Uliks

Poštovani doture!

Zoven se Ante i sud mi je reka da van se moran javit na ličenje ako ne želin u pržun. Eto, baca san kame-nje i dera se 'Ubij!' na povorci pred koji dan pa me policija uvatila i zalipila mi kaznenu prijavu.

Ne, ne radi se o gay paradi ka šta sigurno mislite. Briga mene s kin i kako se judi prču i jel paradiraju u tangama, to mi nije bitno. Ali složit ćete se da je bitno šta judi čitaju! U evandelju piše: 'U početku bijaše Rič' i judi bi tribali mariti kakva je ta rič i šta rade s njon. Bitno je da judi čitaju dobre štorije koje su ispriповidane na prirodni i kršćanski način ka šta su propisali sveti Ivan i Toma Akvinac, ka. Bitno je da štorija u librima teče ka da ti je govorin u lice. Eto, vođen ton mišlju, otiša san na Bloomsday paradu samo malo vidit ča se tamo događa, a tamo san puka i napravija sve ove stvari.

To je, ka, neka parada di se ovi šta čitaju *Uliksa* pojave i onda paradiraju i slave glavnog lika, tog nekog Blooma. Kažen glavni lik, ali po oni pola strane ča san proša, ne virujen da te antimimetičke trice i kučine imadu ikakvog glavnog lika. Mislin, meni je degutantno da netko čita taj Joyceov bolesni diskurz, razumite? Niman ja ništa kontra modernizma i kontra eksperimenata jezikon, ali nek judi to rade unutar svoja četiri zida. A ne da paradiraju po

papiru i po rivi pa da mi porezni obveznici plaćamo tiskanje tolikog broja stranica te kakti umitnosti, da se siku stabla i troši papir, i ton slično.

Evo, došlo je lito kad judi idu na plaže i čitaju, i bitno je da se onda promiču lipe knjige, hrvatske knjige naših velikih pisaca ka šta su Ante Kovačić ili Ivan Goran Kovačić. Zašto onda naša država uvozi ta strana, protuprirodna zla? I još onda štiti jude koji to čitaju? Pa kad nan državu preuzmu Uliksi i Bloomovi i Joyceovi, onda će biti kuku lele. Eno, i Sanader je završija književnost i čita *Uliksa*, pa di nas je to dovelo? Zato san ja reagira na tu Bloomsday paradu. Još kad san vidija da jedan u paradi provocira i maše *Finneganovin bdinjem*, totalno san se pogubija. Zar smo se za to borili, da nas po rivi provociraju takvi kvorumaši i libroliberali? Evo, doture, recite vi meni jesan li ja u pravu i tko tu koga triba ličiti. Ae!

← Poštovani Ante,

nažalost, u sjeni medijskih izvješća ostao je neugodan događaj na splitskoj proslavi popularnog Bloomsdaya. Ono što je u literarnim kuloarima bilo znano kao 'ispit Hrvatske pred velikom europskom književnošću' završilo je na najgori mogući način, zbog čega će dan Blooma u Splitu biti poznatiji kao dan 'blama'. Događaj je vrvio obostranim jezičnim provokacijama, gestualnim subverzijama, naglim prekidima linearnosti parade i kamenovanjem.

Iako mnogi staromodni liječnici zagovaraju tezu da je Joyceovo subverzivno pismo bolesno, ne postoje znanstveni dokazi o iznimnoj patogenosti njegovih romana. Suvremena literoterapija ipak je sklonija tome da Joyceov stil vidi naprosto kao neobičajan, ali legitiman iskaz, opasan kao svaki drugi. Iz osobnog iskustva s pacijentima mogu potvrditi da pacijenti jednako negativno reagiraju na *Uliksa* kao i na pripovijetke Vjenceslava Novaka ili roman (?) *Planine Petra Zoranića*. Stoga podržavam medicinsku borbu protiv širenja književnosti, ali dakako institucionalnim putem, a ne kamenjem i ne na temelju modernofobije.

Premda mogu razumjeti da vas je Joyceov stil isprovocirao (što mu je, po nekima, bila i namjera), ipak trebate naučiti biti tolerantniji prema manje konvencionalnim jezičnim fenomenima. Kako biste to naučili, preporučit ću sudu da vam prepiše sto sati prisilnog humanitarnog rada za pramoderni književni kombinat Booksa.

KANONIZACIJA CAPRICIOSSE

Harold Bloom: Zapadni kanon

Poštovani doktore!

Zovem se Duško i radim kao vratar zapadnog kanona. Znaete kak vam to ide: sjedim vam svaki dan u sobi s tim velikim limenim kanonom. Kad se komisija dogovori koja će djela u kanon, onda ja otvorim vratašca i lopatom hitim knjigu unutra. Ne mogu reći da imam neki stav prema tom poslu – mislim, posao nije težak, malo je dosadan, a i nije da me zanimaju te lijepe knjige. Ja vam najviše volim doći doma, opustit se i pogledat neki dobar dokumentarac o Prvom ili Drugom svjetskom ratu.

Problem je ipak kaj mislim da sam nešto gadno fulao jučer na poslu. Prije neg što kažem, trebate znati da osoba iz komisije koja meni donosi knjige da ih bacim u kanon, to vam je taj neki gospon profesor, Harold Bloom. On mi opasno ide na živce – svaki dan donese knjigu i umjesto da mi je samo preda pa da je bacim u kanon, on krene trabunjati kak je knjiga lijepa i prekrasna, kak je to vrh planinskog lanca književne misli, i govori mi da je moram pročitati. I onda ja njemu moram obećati da ću pročitati knjigu jer jedino tako ode, a čim ode, hitim knjigu u kanon da je ni ne pogledam. Kakav bedak!

E sad, jučer vam je on došao s tom nekom tankom knjižicom i počeo sa spikom da je u tako malo riječi te knjige sadržana esencija ljudske duše, bla

bla... Toliko mi je digao tlak da sam, kad je otišao, sa stola uzeo tanku knjižicu i bez gledanja je zafitiljil u kanon brzinom munje. Ali onda sam shvatio da sam umjesto tog djela za kanon zapravo ubacio prospekt za pizzeriju iz koje naručujem hranu! I tak je cjenik pizze i tjestenine postal dio zapadnog kanona. Fakat sam usrao stvar.

Evo, morate znati kak stoje stvari. Dok sam bio šegrt, majstor nam je govorio da nikak ne smijemo dopustiti da ubacimo krivu knjigu jer se budu zbrčkale sve estetičke implikacije kanona, a da nećemo moći izvaditi knjigu iz kanona dok ne prođu bar dvije stilske epohe. Kak je krenulo s tim vražjim postmodernizmom, proći će još dvjesto godina dok se to ne dogodi.

Kaj da vam kažem? Molim vas da vi procijenite posljedice ove moje greške i upozorite svoje pacijente na iskrivljenja koja će im se dogoditi dok čitaju kanonsku književnost. Meni je fakat žao.

← Poštovani gospodine Duško,

nemojte se previše uznemirivati. Iako vas je vaš majstor dobro preplašio o posljedicama ovakvih grešaka, uvjeravam vas kako će uvrštavanje prospekta za pizzeriju dovesti tek do sitnijih turbulencija u kanonu. Naime, kanonska vrijednost jelovnika možda će dovesti do većeg uvažavanja slične vrste književnosti: Kafkina novela *Umjetnik u gladovanju* vjerojatno će biti uvrštena u lektiru, a dodatna pozornost bit će pridana vrsti kolačića iz Proustovog ciklusa. Također, u kanonu će postati naglašenija talijanska književnost, a možda će u ekstremnom slučaju doći i do zabune, te će se početi vjerovati kako postoji i četvrto pjevanje *Božanstvene komedije* pod nazivom 'Capricciosa'.

Međutim, što se tiče estetskih kriterija samog kanona, držim kako će oni ostati jednaki, tj. jednako nepredvidljivi. Ne znamo tko točno propisuje kanon (kruže glasine kako o tome, osim Blooma, odlučuju i pojedinci kao što su George Bush stariji, Jeremy Irons i David Icke!) i samim time ne znamo kriterije po kojima se određena djela proglašavaju vrijednima i lijepima. Međutim ono što čini kanon specifičnim jest upravo to da nije podređen nekim definiranim estetskim kriterijima, već da je kanon kriterij ljepote po sebi. Drugim riječima, ako kanon sugerira da je jelovnik vrijedno i lijepo djelo, voljni čitatelj će moći prepoznati ljepotu čak i takvog teksta.

Stoga vaša zabuna nije unijela veće promjene u sam kanon: ljudi koji se dive kanonskim djelima

divit će se i prospektu. Učenici koji moraju čitati lektiru s jednakim će gnušanjem odbiti čitati prospekt za pizzeriju. Oni koji, pak, dovode zapadni kanon u pitanje ionako najčešće žele stvoriti alternativni kanon – u tom slučaju će opet trebati obučene tehničke radnike koji znaju baratati tim uređajem. Kako god bilo, posla, plaće i pizze za vas će uvijek biti.

LATENTNI LIBERALIZAM

Boris Buden: Barikade

Poštovani doktore,

ja sam Mate, sin starog Mate, unuk dida Mate i otac malog Mate. Moj dida je volio svoju domovinu. Moj otac Mate isto tako. Čak i mali Mate voli domovinu. Dobar je mali Mate, mada mi je rekao, kad dobije sina, da će ga nazvati Marko, po pjevaču! Vidite vi kakvi su današnji mladi, fućka se njima za tradiciju, samo prate nove trendove... Uglavnom, volio sam i ja domovinu, ali nisam više siguran jer mi se svašta mota po glavi i osjećam se zbunjeno. Sve zbog proklete knjižurine koju sam pročitao!

Da razjasnim, ne čitam vam ja baš knjige, osim onih koje su napisali jalnuški diletanti, kosati KOS-ovci i udbaši s akustičnom gitarom. Bitno je poznavati protivnika, znati kakve vragolije spremaju ti žuti, zeleni i crveni vragovi! Tako sam se prihvatio i knjige Borisa Budena *Barikade*, u kojoj su sakupljene kolumne objavljene '90-ih u nekakvom Arkzinu, časopisu koji nije čitao nitko živ osim autorovih prijateljica sa cvijetom u spaljenoj kosi. Pročitao sam onda Budena i ja, ali bojim se da je i Buden uspio pročitati mene!

Kad gledam ovako u cjelini, Budenova knjiga je antihrvatski, antirežimski, drski, zaostali lijevi pamflet koji treba zabraniti u Lijepoj Našoj! Ali kad čitam tekst po tekst, zapravo... teško mi je ovo

napisati... zapravo se u potpunosti slažem s onim što govori. I ne samo to! Uživam u tome kako kolumna teče, kako dobro razmišlja, kako je zanimljivo, kako su teme važne još i danas. I onda sam došao do rečenice u kojoj Buden, mrtav hladan, izjavljuje da on 'ne voli Hrvatsku'. A meni knedla u grlu... U dobra stara vremena tu bih pocijepao knjigu i otišao u birtiju! Ali sad, nekako sam osjetio hladnoću, kao da ni meni nije jasno zbog čega bi itko volio nekakvu *domovinu*, nekakvu šahovnicu (kao da je itko ikad igrao tu rusku igru za komunističke intelektualce!) ili *snagu zlatnog žita*, dođavola i žito i pšenica! Naprosto, sjedio sam, piljio u knjigu i nisam osjećao ništa. Mislio sam da će me proći ti čudni osjećaji, ali shvatio sam da je vrag odnio šalu kad sam gledao na televiziji *gay pride* i zaključio da se radi o dobroj fešti. Svi plešu, veseli su, nose boje, ljube se... samo fali janjac! 'Pa daj im nek se žene!' ispalio sam naglas, a žena Ljubica i mali Mate pogledali me kao da je nečastivi ušao u mene. Onda sam lupio šakom o stol i zaključio da ne mogu više ovakav hodati po svijetu. Doktore, pregledajte me, dajte neku ljekariju i izliječite me od kletve crnog Budena!

← Poštovani gospodine Mate,

nabasali ste na naročito opasnu vrstu knjige: zbirku kolumni. Razni stručnjaci tvrde da kolumne nisu književna vrsta. Nisam stručan po pitanju forme književnih tekstova, ali iz liječničke perspektive, ako ti tekstovi uzrokuju jednak tip štete kao i npr. Byronove pjesme, onda svakako spadaju u književnost kojom se medicina bavi. Kolumna kao koncentriran i direktan komentar nije toliko opasna ukoliko se pojavi u novinama, okružena lakšim tekstovima i slikama. Međutim u zbirci kolumni u kojoj se takvi efektni tekstovi nižu jedan za drugim, združeni tekstovi uspijevaju dovesti do neželjenih posljedica. Budenova knjiga tako je u vašem organizmu pobudila niz simptoma, a bojim se da ti simptomi ukazuju na samo jedan mogući zaključak – vi ste latentni liberal. Može li (i treba li) doktor liječiti ljevičara ili liberala? Države diljem svijeta su nejednako i nedosljedno proglašavale ljevičare ili desničare bolesnicima, a sam Hipokrit, glavni orijentir u ovakvim nedoumicama, o toj temi znakovito šuti. U našoj državi vaše stanje nije bolest, nego normalna politička orijentacija – ali ono što je normalno u politici, nije nužno normalno i u medicini. Naime, ako ostanete u ovom vama stresnom stanju, skočit će vam tlak i riskirate infarkt ili moždanu kap. Stoga je moja dužnost tretirati vašu ljevičarsku orijentaciju kao ozbiljnu zdravstvenu prijetnju, te u ime prevencije ukloniti izvor rizika.

Budenovi tekstovi o apsurdima nacionalističke politike, društvenim nepravdama i odnosu prema traumama probudili su ono potisnuto lijevo u vama te su pogurnuli u drugi plan vaše konzervativne emocije. Stoga, da biste se vratili u vaš svakodnevni život, potrebno je stvoriti balans, ponovno vratiti fokus na desne nagone, ali uz povremena popuštanja vašoj lijevoj prirodi. Stoga vam prepisujem svakodnevno gledanje repriza emisije 'Lijepom našom' te povećan unos mesa i masnoća u organizam. Ipak, da ne biste potisnuli svoje lijeve nagone i time riskirali njihovu unutarnju detonaciju, prepisujem vam da jednom u dva mjeseca odete na kakav radnički prosvjed, pročitate tekst u lijevim novinama ili svom homoseksualnom susjedu poklonite buket cvijeća.

Unatoč brojnim sigurnosnim rizicima, veći dio hrvatske populacije odlučuje u ljeto krenuti na jadransku obalu. Svaki dermatolog, gastrolog i hematolog spreman vam je satima pričati o opasnostima koje vrebaju na ljetnom odmoru, a osobno kao literoterapeut mogu potvrditi da je za čitatelje najopasnije pronaći se u blizini mora i morskih događanja. Stoga sam i ja odlučio spakirati prtljagu i krenuti na obilazak hrvatskih plaža – dakako, ne na odmor! Tamo gdje obični građani vide priliku za opuštanje, liječnik vidi potrebu za radom, njegovom i pojačanim oprezom.

Od svih hrvatskih plaža posebnu pozornost odlučio sam posvetiti poznatoj i zloglasnoj plaži Zrće u Novalji na otoku Pagu. I neupućeni čitatelji vjerojatno poznaju priče o ovoj plaži, ali za one koji možda ne znaju recimo ukratko da se radi o velikoj plaži s bezbrojnim knjižnicama-barovima na čijim se policama nalaze knjige fluorescentnih korica i suspektnog sadržaja, te s brojnim diskotekama u kojima mladi čitaju u neprikladnim pozama i u nehi-gijenskim uvjetima, uz glasnu muziku u pozadini. Bio sam prisutan na Zrću tijekom velike trodnevne proslave organizirane u povodu 80. obljetnice smrti Dragutina Domjanića. Na ulazu na plažu stajao je veliki natpis 'ZRĆE JE KRČE' (u spomen na Domjanićevo rodno mjesto), a na plaži se odvijao neviđeni

kaos. U ta tri dana u improviziranoj knjigobolnici primio sam sedamdesetak lakših i dvanaest teških slučajeva. Svi su sretno izliječeni.

Što Dragutin Domjanić radi na Zrću? I zašto bi jedan lektirni kajkavski pjesnik bio opasan za mlade željne zabave? Za početak, Domjanićev život sam po sebi predstavlja izrazito loš uzor za mladež svake epohe. Osim pisanja poezije, izvori navode da je ovaj autor bio sklon i drugim porocima kao što su kockanje i alkohol. Domjanić je volio zapodjenuti kavgu, uznemiravati mlade djevojke, a ni u snu se nije odvajao od uvijek nabijenog Colta (kojem je posvetio svoju nikad legalno objavljenu zbirku *Popevke i pištolji*). Naravno, ništa od toga ne bi predstavljalo problem da Domjanić nije prenio loše navike u svoju i danas izrazito popularnu poeziju. Njegove pjesme obiluju prostim motivima, nelagodnim idejama i šokantnim zvukovima (npr.: *Slap se leskeće / v suncu trepeće, / voda se v duge drobi.*) koji odbijaju svakog čitatelja, osim onog najmlađeg i najosjetljivijeg. Stoga nije čudo što su upravo 'građani' Zrća odlučili posvetiti proslavu Domjaniću, kao što nije čudo što je upravo tijekom te proslave zabilježen rekordan broj liječničkih intervencija.

Valja izdvojiti nekoliko težih slučajeva kao upozorenje čitateljima. Jedan 15-godišnji mladić iz Splita, koji već ima dvije rinčice u lijevom uhu, toliko se zanio Domjanićevim popevkama da je jednu stranicu s pjesmom doslovno – progutao. Naravno, došlo je do unutarnjeg trovanja tintom i bio sam primoran momku ispumpati želudac. Osim

relativne slabosti, mladiću će kao posljedica trovanja ostati i zagorski naglasak, koji će osjećati na jeziku još nekoliko tjedana. Nadajmo se da zbog toga neće biti stigmatiziran jednom kad se vrati u Split.

Jednoj 19-godišnjoj djevojci prišla su dva momka te su, nakon nekoliko pića, otišli s njom na plažu. Mladići su nenadano izvadili knjigu i počeli joj recitirati Domjanićevu *Zagorsku uspavanku*:

Na nebu žarke su svenule ruže
Srebrene zvijezde polako se pale...

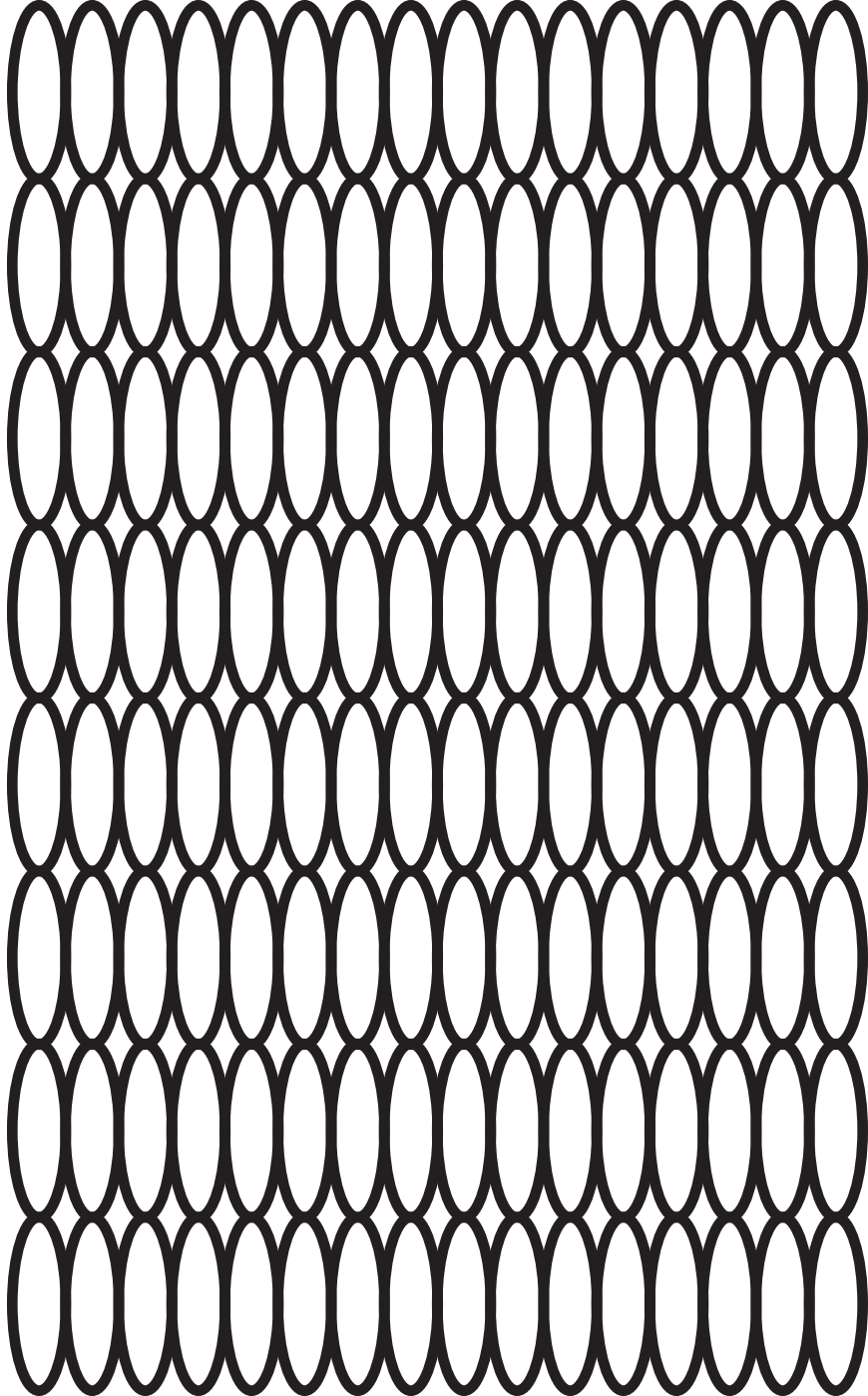
Djevojci su se nakon nekoliko stihova počele sklapati oči, a mladići su naumili zloupotrijebiti njeno usnulo stanje. Srećom, u pomoć su dotrčali njezini prijatelji, otjerali dvojicu nasrtnika i na vrijeme doveli djevojku u knjigobilnicu.

Naposljetku, valja spomenuti i trojicu nizozemskih turista koji su došli na Zrće jer su čuli da se za male novce mogu dobro provesti i pročitati neke odlične knjige. Veseli Nizozemci u jednoj su večeri pročitali nekoliko tomova Domjanićeve poezije i zapali u tešku lingvističku komu. Nisu mogli kontrolirati svoj glas, teško su gutali slinu i počeli su gubiti ravnotežu. Nakon nekoliko injekcija mladići su se fizički pribrali, mada su još danima govorili jezikom koji nije pripadao ni nizozemskoj ni hrvatskoj jezičnoj skupini. Sad su u avionu za Nijmegen i, srećom, s ljetovanja na Zrću ponijeli su tek važnu životnu pouku.

Posljednjeg dana podijelio sam stotinjak knjiga Domjanićeve benignije, štokavske poezije, s jasnim ciljem da umanjim moguću štetu. Srećom, upravo tog dana je, uglavnom zbog umora, bilo najmanje posla za knjigobilnicu. Nakon što sam izliječio sve pacijente i maksimalno iskoristio gostoljubivost Grada Novalje, spakirao sam kofere i krenuo poslom dalje po jadranskoj obali.

Cjelina 3

**MANIFESTNI
FAKTORI
HIDROCEFALUSA**

**U trećoj glavi
nastavljaju se
nebrojene muke
što ih je junački
doktor Ostojić sa
svojim čestitim
medicinarima
pretrpio u
liječenju politički
nepodobnih
boljetica koje su se
u zao čas raširile
pučanstvom.**

**UTOPIJSKI SOCIJALIZAM
REVOLUCIONARNOG BOŽIĆA
Agnes Heller: Vrednosti i potrebe**

Poštovani druže doktore!

Svakom čovjeku pristupam kao drug i komunist, ali evo, pred vama sad stojim prvenstveno kao drug pacijent. Zovem se Đuro i reći ću vam nešto o sebi: ja sam strogo uvjereni lukačijanac, marksijanac, hegelijanac i kangrgijanac! Moji čvrsti politički stavovi pogotovo dolaze do izražaja tijekom zime kad se u društvu pojavljuju najveće poteškoće: otuđenje od topline, komodifikacija snijega, fetišizam zimske robe, klasni sukobi grudanjem itd. Svake godine ponosno iznova listam klasike marksizma i govorim: Ne snijegu! Ne kapitalističkom vlasništvu nad sredstvima za pečenje kobasica! Ne novogodišnjoj lažnoj svijesti! Ne hegemoniji poledice! Ne Božiću kao dvostrukom opijumu za narod: religijskom i konzumerističkom! U tom smislu svake sam se zime, unatoč šmrcaju i kihanju, osjećao kao politički snažan i zdrav čovjek. Sve do ove godine!

Naime, krenuo sam čitati Agnes Heller, mađarsku učenicu znamenitog Lukácsa, i zaista sam se uvjerio da se radi o dosljednoj, temeljitoj kritici svega antidruštvenoga što tišti naše društvo. Uistinu, čitanje Heller bilo je poput daška svježeg planinskog zraka u okuženoj sobi buržajske svakodnevice. Međutim, kao što se čovjek na hladnoj

planini može gadno nahladiti, tako sam i ja nakon netom pročitane Heller pao u misaonu groznicu. Naime, počeo sam se veseliti Božiću!

Kupio sam poklone i zamotao ih. Napravio sam ukrase i okitio bor. Čak sam s užitkom pogledao *Sam u kući*, američki prokapitalistički film u kojem maleni buržuj muči dvojicu eksploatiranih i poniženih lumpenproletera. Na Badnjak sam jeo bakalara, a na Božić sam podijelio poklone i čestitao svim bližnjima Božić (na što su me moji bližnji zabrinuto i uputili na vas). I bio sam utučen jer nije padao snijeg na Božić!

Doktore, ovo božićno blaženstvo je najgore blazirano stanje u kojem sam se ikad našao. Gdje je nestala moja kritička oštrica? Gdje je nestao socijalistički *pathos*? Morate mi pomoći, druže doktore, osjećam se poput sretnog imbecila!

← Poštovani Đuro,

svake zime oko Božića u moju ordinaciju dohrla cijelo mnoštvo marksistički orijentiranih pacijenata. Božić je uvijek problematičan jer je toliko sveprisutan da ga ne mogu izbjeći ni oni koji ga preziru, a jedini način eskiviranja tog blagdana je slavljenje nekog drugog blagdana – poput židovske hanuke ili ateističkog ‘festivusa’. Nažalost, komunistički političari poput Marxa i Tita slavili su svoj rođendan u svibnju, čime su ostavili prazan prostor potkraj prosinca kad je smješten ovaj ozloglašeni kršćansko-kapitalistički blagdan. Kineski liječnici su stoga predložili da se uvede slavljenje Mao Ce-Tungovog rođendana (26.12.), ali taj prijedlog teško će proći u Europi. Međutim u vašem slučaju ne radi se o oboljelosti duha od božićnog tupila, nego o podsvjesnom, ali dosljednom nastavku Hellerine teorije.

Naime, premda marksisti inače vole pričati o realnim stvarima i problemima, Heller je bila sklona baviti se utopijama. Utopija je idealistička, neostvariva i naivna koncepcija budućeg društva (a naivnost je smrtni grijeh u marksističkom sustavu). Ipak, Heller smatra da je utopijska misao bitna jer ukazuje na mogućnost boljeg i pravednijeg društva, čime kritizira sadašnje stanje. Priče o društvu bez siromaštva i bijede indirektno govore o prisutnosti tih problema u današnjem društvu. U tom smislu cijela priča oko Božića konstruira jednu takvu uto-

piju. To je dan kada si ljudi međusobno poklanjaju darove (čime ekonomija darova nakratko zamjenjuje novčanu ekonomiju), kada su svi ljudi zadovoljni bez obzira na svoje financijsko stanje, kada ljudi ne rade, nego se druže s bližnjima. Sve to oblikuje jednodnevnu utopiju i upućuje na stvari koje su inače nepovoljne. Činjenica da božićno stanje nije svaki dan i da živimo u antibožićnom društvu – to bi, prema Heller, bila božićna pouka.

Stoga se nemojte gristi zbog utopijske razdražanosti jer je ona možda zdrava za vas. Iskoristite utopističku kritiku i slobodno zatražite, umjesto ukidanja Božića, da društvo stremlji ka svakodnevnom Božiću.

MARKSISTIČKI TURIZAM

Tariq Ali: Sukob fundamentalizama

Poštovani doktore,

ja sam Stjepan, radnik u tvornici dijelova za aute. Živio sam kao i svaki drugi šljaker: radio sam i po dvanaest sati na dan, nisam primio plaću mjesecima i puno sam pio s kolegama radnicima (naravno, na veresiju). Svima nama je to bilo normalno jer kako je loše nama u tvornici, tako je loše i svima oko nas, pa se čovjek navikne. Jedino nije loše gospodi koja vrti lovu, ali i to vam dođe ko normalno. Sve dok se ta normala nije skroz izokrenula zbog jedne knjige... Na nagovor kolege, kojeg zovemo Brko, uzeo sam knjigu Tariqa Alija i pročitao je u jednom danu. Potpuno mi je promijenila način razmišljanja! Tariq Ali mi je objasnio da ovaj naš neoliberalni sustav gdje, da prostite, gazde guze a radnici skidaju gaće, ne valja. Vidio sam i da ne moramo pristati na takav sustav, nego možemo složiti nešto drugo. Pa smo Brko i ja organizirali naše momke, okupirali smo tvornicu i – ne damo! Naše! Izbacili smo gospodu, izbacili smo kontrolu i zauzeli firmu. Na radnike u Pučišću su poslali specijalce, a na nas su poslali neke balave policajce iz metropole koji skidaju mačke s drveta. Naravno, ti nam nisu mogli ništa i sad je tvornica naša. Radimo manje, a novac sami dijelimo. U čemu je onda problem, pitate?

Problem je što su u naše mjesto počeli dolaziti – prvo jedan po jedan, a onda sve više njih – sami nekakvi čudaci. Neki bradati pametnjakovići koji govore nekim čudnim jezikom, spominju ‘subpolitičke prakse’ i ‘prekarijat’. Majko Božja! Uglavnom, kako smo mi okupirali tvornicu, tako su ti ulickani bradonje okupirali naše malo mjesto. Uredno oni plaćaju smještaj i hranu, ali morali smo ih u vlastite kuće potrpati jer nemamo hotela, a oni piju i jedu ko mećava. Došli su nas podržati u našoj borbi, a tko su pak oni? Otkud im pare za sva ta vina, makijata, cigare, ručkove, večere, marende, majku im?

Posvuda su. Na svakom uglu, hvataju babe i pričaju s njima, dijele nekakve letke, drže predavanja... Jes da sad primamo plaću, ali šta će nam to kad se cijeli dan moramo natezati s ovima. Prošlu večer dođem doma, a ono moja skoro maloljetna kćer u kuhinji priča s nekim bradonjom o klasnoj apropijaciji. Samo čekam da mi rodi bradatog unuka! I shvatio sam da je za sve kriv Ali. On je taj prvi bradonja koji nas je prvi nagovorio da mijenjamo stvari i koji je tako dovukao svoje kolege ovdje. Kako, doktore, da potjeram Alija i njegove razbojnice iz našeg malog mjesta? Kako da zaboravim ono što sam pročitao? Pomagajte!

← Poštovani Stjepane,

premda toga niste svjesni, vaše malo mjesto dio je razvojnog plana nove vlade. Naime, ministarstvo turizma otkrilo je veliku nišu koju globalno tržište još nije prepoznalo, a to je tzv. marksistički turizam. Stoga je država prestala isplaćivati plaće radnicima kako bi potaknula radničke ustanke koji bi potom privukli velik broj imućnih marksističkih simpatizera iz razvijenog dijela svijeta. Plan savršeno funkcionira: tvornica Kamensko ponovo je otvorena i uz proizvodne hale imat će posebne salone za predavanja, Tvornica duhana Rovinj i Badel rade punom parom kako bi namirili potrebe poročnih kritičara neoliberalizma, a država pokušava isprovocirati ustanak radnika nacionalnih parkova kako bi marksistički turisti upoznali blagodati naše prirode. Ova strategija vlade ostvarila je bojazan Alija i mnogih drugih protivnika kapitalizma – to je strah da će kapitalizam iskoristiti protivnike u svoju korist, tj. da će ostvariti profit upravo preko ekonomske i političke krize. Pitanje jest: kako se oduprijeti toj perfidnoj strategiji, a da opet ne završite bez plaće i bez turista?

Rješenje nije tjeranje Alija iz 'avlije'. Umjesto toga, trebate okrenuti ovaj oblik turizma u svoju korist. Drugim riječima, kad su turisti već toliko oduševljeni radništvom i klasnom borbom, omogućite im da rade u vašoj tvornici te im naplatite tu 'pogodnost'. Za pristupačnu cijenu ponudite im povoljan osmosatni radni dan i prigodan bedž. Jedan

veći dio turista ubrzo će pobjeći, a drugi će dio ostati i ispuniti proizvodnu normu u tvornici, što znači da ćete vi sami uz manje rada imati mnogo više prihoda. Naposljetku ćete akumulirati kapital (i to ne samo kulturni!) i novu radnu snagu pa ćete moći slobodno rukovoditi svojom tvornicom, a bradonje će se napornim radom integrirati u vašu radničku kulturu.

BURNI RASKID ČITATELJSKOG ODNOSA

David Albahari: Brat / Pijavice

Dragi doktore,

zovem se Irena, imam 68 godina i malo sam prestara za ozbiljne književne probleme. Iskreno, čini mi se da moj slučaj nije zapravo za liječnika, ali već sam toliko iscrpljena da mi treba bilo čiji mudri savjet. Trebate mi pomoći kako da raskinem s autorom knjige, a da nitko ne ostane povrijeđen.

Radi se o srpskom piscu Davidu Albahariju, simpatičnom momku i vještom piscu koji me, eto, užasno smorio svojim romanima. Čitala sam njegove romane *Brat* i *Pijavice*. Oba djela imaju lude glavne likove koji nikako ne mogu pokrenuti radnju: glavni lik *Brata* je opsesivno-kompulzivni manijak kojem treba 50 stranica da bi otvorio i pročitao obično pismo, a glavni lik *Pijavica* je neki paranoik koji u nizu nasumičnih događaja pronalazi sulude poveznice. Kad sam bila mlađa, uživala sam u takvim romanima koji nemaju brzu radnju: s Proustom sam mogla godinama šetati i jesti kolačiće, a s Kafkinim likovima sam beskrajno lutala zamršenim labirintima. No došla sam u godine kad već jasno vidim da je broj knjiga koje ću pročitati ograničen. Polako shvaćam da ne mogu gubiti dragocjeno vrijeme na kojekakvo vunovlačenje. Sad kad sam u penziji, želim pravu stvar, želim kretanje, želim akciju. Želim čitati o aktivnim likovima koji proživljavaju

stvari o kojima nisam ni sanjala. Ne želim čitati o nekim nesposobnim tutlekima kojima je odlazak do dućana dvotomni roman. Želim brzog, direktnog i efektnog pripovjedača koji zna što želi. Ne želim protagonista koji će napisati roman samo da bi objasnio zašto nije opraao suđe. Ne želim provesti 250 stranica *Pijavica* družeći se s tipom koji puši hašiš i izmišlja kojekakve talmudsko-tai chi teorije. Pa da me nakon pročitane knjige duboka starost pita 'gdje mi je bila mlada starost'.

Problem je što nemam srca prekinuti čitanje knjige. Oduvijek sam imala veoma čvrstu vezu s autorima djela i smatram da se dojam koji knjiga ima na čitatelja neobjašnjivo prenosi na autora knjige. I kako da sad odustanem od čitanja Albaharija, a da istovremeno ne povrijedim autora? Čini mi se da će netko iz ovog čitanja izaći slomljenog srca – je li moguće nekako to izbjeći, doktore?

← Poštovana gospođo Irena,

Vaša briga za osjećaje autora uistinu je plemenita, a i posve opravdana. Naime, odustajanje od knjige doista ostavlja snažan dojam na autora, i taj fenomen ima znanstveno objašnjenje: na stranicama svih novih knjiga nalazi se sofisticirani mehanizam koji šalje poruku autoru kad je proces čitanja započet – ukoliko čitatelj ne prođe mehanizam na ostalim stranicama, autor lako saznaje tko je i u kojem trenutku odustao od njegove knjige. Stoga nestrpljivi čitatelji trebaju biti oprezni!

Razlozi vašeg nezadovoljstva Albaharijem, dakako, posve su razumljivi. Za razliku od usmene epske tradicije u kojoj je ubacivanje digresija imalo funkciju stvoriti određeni ritam i odgoditi vrhunac slušateljskog užitka, suvremeni čitatelji romana očekuju jako malu količinu lutanja od glavne radnje. O toj promjeni ukazuje i jedan mali detalj: dok je izraz ‘retardacija’ u vrijeme epa označavao normalno i poželjno usporavanje radnje, istim terminom danas se koristi kao krajnje pogrđnim žargonskim opisom spornog književnog djela (taj izraz je naročito popularan među mladom čitateljskom populacijom).

Naravno, Albahari ne usporava radnju slučajno, nego u knjigama tematizira nemogućnost stvaranja koherentne i sveobuhvatne slike svakodnevnog svijeta. U tu svrhu koristi se pripovjedačima koji pate od perceptivnih poteškoća. Ipak, kao liječnik, pri čitanju njegovih romana imam potrebu podvrgnuti glavnog lika terapiji, a autoru sugerirati da

piše o zdravim i uzoritim članovima našeg društva.

Kako prekinuti vezu s Albaharijevim romanima? Nikako nemojte prethodno ući u odnos s drugom knjigom: tako se nećete moći posve koncentrirati na drugu knjigu, a odnos s Albaharijem bit će nepovratno narušen. Umjesto toga pokušajte suptilno namjestiti Albaharija nekom mlađem poznaniku. Jednom kad Albahari nađe utočište kod strpljivog i voljnog čitatelja, vi možete slobodno krenuti u potragu za sljedećom knjigom, a još možete očekivati bombonijeru od Albaharija, kojeg će gristi savjest jer je pobjegao (boljem) čitatelju.

LEGALITET PJESNIČKE INTERPRETACIJE

Charles Bukowski: Nirvana

Poštovani gospodine doktore,

ovdje odvjetnica Iva iz odvjetničkog ureda Iva & Ivan. Zastupam klijenta koji će provesti Božić na burzi, i to zbog književnog prekršaja svojih nadređenih. Moj klijent radio je u privatnoj firmi na poziciji koja se smatrala ugroženom. Direktori su naumili otpustiti njega i još 50 ljudi, ali nisu bili voljni isplatiti otpremninu. Tad su počeli vršiti potpuno ilegalan pritisak na zaposlenike tako što su im počeli slati poeziju putem elektronske pošte. U roku od tri mjeseca 39 zaposlenika je dalo ostavku, uključujući i mog klijenta.

Valja reći kako se radi o veoma poznatoj i učinkovitoj strategiji kojom se služe mnoge poznate korporacije kao što su Nike, Amazon i Coca-Cola. U ovom slučaju moj klijent je dao ostavku zbog pjesme *Nirvana* Charlesa Bukowskog. Prema Zakonu o poetskom postupku, čl. 6 st. 3, ova pjesma se može tumačiti na način da govori o momku koji je krajnje nezadovoljan besmislenom svakodnevnom rutinom (motiv broj 1, 'autobus'), želi pobjeći u sretniji i smisleniji svijet (motiv broj 2, 'odmorište'), a naposljetku ipak posustaje i vraća se rutini (cirkularna struktura, povratak na motiv broj 1). Također valja dodati da, po Dopuni navedenog zakona iz 2008. godine, čl. 14 st. 2, pjesmu nije moguće svesti isklju-

čivo na njezino doslovno značenje (*sensum litteralem*), nego ona uključuje i atmosferske slike (motivi 3, 4 i 5, 'snijeg', 'smijeh', 'magija') koje dodatno pojačavaju dojam stvoren doslovnim značenjem i čine ugrozu većom.

Uglavnom, moj klijent je pročitao pjesmu, zaključio da on ne želi biti momak koji se vraća u autobus i podnio je ostavku, čime je uštedio 50.000 kuna otpremnine svojim nadređenima. Mi želimo dobiti 100.000 kuna na račun otpremnine i duševnih boli proizašlih kako iz neugodne poslovne situacije, tako i iz samog čitanja tužne pjesme.

Koja je vaša uloga u svemu tome? Sudu nije dovoljno tumačenje pjesme navedenim zakonom (jer se ono može pobiti istim Zakonom, čl. 8–10, kao i Dopunom čl. 10 i 11). Potrebno je barem dvoje stručnih vještaka koji će potvrditi da je naše tumačenje pjesme najtočnije. Zvuči jednostavno, ali od 40 ljudi koje sam kontaktirala nitko nema identično viđenje pjesme. Vjerojatno se ipak ne radi o 'višeznačju poezije', nego o strahu od svjedočenja protiv moćne korporacije. Uglavnom, trebala bih vas kao svjedoka-stručnjaka, a zamolila bih vas i da pripremite drugog svjedoka koji bi mogao svjedočiti u našu korist. Za to ćete, naravno, biti i adekvatno honorirani.

↩ Poštovana Iva,

ovakvi slučajevi, sve češći u današnjem svijetu, uvijek me rastuže. Problem je sveprisutan, a zbog tradicije i snažnog lobiranja poetske industrije izvršna i sudska vlast još se ne usuđuju posve uključiti u regulaciju poezije i njene interpretacije. Međutim, ukoliko se zloupotreba poezije nastavi ovim intenzitetom, i ta će tema morati doći na dnevni red državnih i međunarodnih institucija.

Ujedno mi je žao i zbog toga što ne znam koliko vam mogu pomoći u svojstvu sudskog vještaka. Naime, kao literoterapeut, upoznat sam sa svakim od 14.597 značenja koja mogu proizići iz ove pjesme. Naprosto, moram biti spreman na apsolutno bilo kakvo tumačenje pjesme da bih mogao liječiti svakog hipotetskog pacijenta koji dođe u ordinaciju. Međutim nemam ovlaštenje proglasiti ijedno od tih značenja ispravnim, legitimnim ili pravno obvezujućim. Stoga ne mogu svjedočiti, ni pripremiti svjedoka. Također, kao liječnik bih mogao (i trebao) pomoći vašem klijentu da zaliječi rane proizašle iz čitateljskog procesa. Međutim, ukoliko ga izliječim, vaš klijent će se na sudu pojaviti kao zdrava osoba, čime će nestati bitni dokazi o duševnim bolima.

Ono što mogu potvrditi jest da je ostavka jedan izvanredan, umjetnički čin koji je mogao biti inspiriran tek drugim istovrsnim činom. Gesta ostavke, poetsko obrazloženje ostavke koje zazire od poslovnog jezika i poslušnog stava, te dramatični odlazak upućuju da se definitivno radi o još jednom umjet-

ničkom djelu. Ukoliko dokažete da vaš klijent inače nije umjetnik (a bilo bi dobro i da pokažete da se radi o posve nekreativnoj personi), sud će svakako uvidjeti da je umjetnička ostavka mogla doći samo kao posljedica poetskog impulsa i artističkog zaborava na svoje svakodnevno 'Ja' – na što upućuje i naslov sporne pjesme. Dokažite tu tezu i dobili ste parnicu.

MONOSENTENCIJALNA MANIJA

Marcel Proust: Combray

Poštovani doktore,

zovem se Jelica i imam naročit problem, veoma ozbiljan jer radim na autobusnom kolodvoru gdje najavljujem dolaske i odlaske autobusa, a problem je, naime, u tome što jednom kad započnem rečenicu, nikako da je dovršim do kraja, nego nastavljam dodavati digresije i pojašnjenja (kako potrebna, tako i nepotrebna), dosjetke i zaključke, skačem s teme na temu i taman kad čovjek pomisli da bih mogla doći do kraja rečenice, vratim se opet na početak pa krenem nanovo, uz naravno varijacije i nove rukavce razmišljanja, što sve skupa nema smisla jer, istini za volju, nije moje razmišljanje toliko kompleksno i genijalno da bih sad to trebala pojašnjavati kroz kilometarske rečenice, uz to je i ovo stanje veoma nezgodno jer bih trebala na poslu reći 'Autobus iz Varaždina pristizhe na peron 1', a ja onda još razvežem o Varaždinu, povijesti Varaždina, mom kumu koji živi tamo i tako dalje (da vas ne opterećujem sad) pa sam morala uzeti bolovanje, a i dobro da sam ga uzela jer mislim da je cijela ova moja verbalna litanija, koje nije bilo do pred koji mjesec, uzrokovana time što sam uzela i pročitala Proustov ciklus *U potrazi za izgubljenim vremenom* jer mi je trebalo nešto dugačko da čitam dok se dosađujem na poslu (ove bestselere sam sve pročitala uzduž i poprijeko)

i eto, nisam ni dovršila *Put k* onom šašavom *Swannu* i već sam se razvezala nadugo i naširoko, kao nezakonito dijete Prousta i Krležę, i mada sam u početku fascinirala ljude oko sebe, sad vidim da me ljudi počinju izbjegavati, da prijateljice brzo ispijaju kavu i odlaze, da me muž, inače fin i blag čovjek rijetke kose, počeo grubo prekidati usred rečenice, da me moje dvoje djece, anđelaka, sin i kći, više uopće ne slušaju, što je možda povezano i s pubertetom u koji bi, silom prilika, trebali ući, a valja ovdje dodati i osobne tegobe, da me grlo počinje stezati i svrbjeti kad primijetim da se približavam kraju rečenice i da mi nedostaje riječi, zbog čega sam morala posegnuti za jezičnim knjigama i bitno proširiti svoj skromni vokabular, jer inače sam niska stručna sprema, a sve kako bih mogla održati ritam rečenice i voziti dalje, pa možete zamisliti koliko mi je teško čitati i učiti nove riječi, te općenito planirati svoje vrijeme, dok istovremeno pokušavam dovršiti neku kratku rečenicu koju sam započela ranije tog dana... (kraj rečenice poznat ordinaciji, op. dr.)

← Poštovana Jelice,

brojni dušebrižnici otvoreno će prosvjedovati zbog toga što sam izložio vaš upit javnosti. Reći će da maloljetnici (a ni punoljetnici) ne bi smjeli čitati ovu tešku i eksplicitnu rečenicu, da se radi o 'spektakularizaciji' tuđe bolesti itd. itsl. Međutim od iznimne je važnosti otvoreno ukazati na ovakve slučajeve kako bi ostali čitatelji mogli cijeniti svoju zdravu distribuciju rečenica, a i kako bi dobro zapamtili da se nikad ne smiju previše približiti djelima koja su literoterapeuti proglasili rizičnima ili čak opasnima po život.

Problem leži u tome što knjige zarazno djeluju i uvlače čitatelje u svoje rečenične konstrukcije. I dok većina čitatelja pravilno pristupa Proustovom ciklusu, ne dovršavajući njegove rečenice i čitajući ga dijagonalno uz stranicu, vi ste se nepravilno fokusirali na cjelokupne rečenice njegova djela. I tako ste preko noći usisali Proustovu sintaksu u svoj organizam, a budući da nijedan imunitet nije dovoljno jak da se odupre njegovim zakučastim konstrukcijama, našli ste se u ovoj nesretnoj situaciji. To stanje u stručnoj terminologiji nazivamo 'kroničnom ugarskom sintaksom' jer je izraženo u književnom korpusu nesretne nam susjedne Mađarske.

O kakvom se stanju radi? Dok zdravi ljudi žive pomoću relativno kratkih rečenica, pisci poput Marcela Prousta konstruirali su kompleksne, neprohodne, opasne labirinte kojima autor luta poput kakvog Minotaura. Vi se sad nalazite

izgubljeni u tom labirintu, a rješenje je, naravno, da pronađete izlaz uz stručnu pomoć. Stoga vam prepisujem naočale s posebnom sintagmatskom dioptrijom koje će vam zamagliti sve suvišne dijelove rečenice, a istaknuti samo one osnovne funkcije u rečenici. Ukoliko budete čitali knjige (Proustove i sve ostale) pomoću naočala, u roku od nekoliko tjedana naviknut ćete se na sažete rečenice, odbacit ćete nepotrebne rečenične funkcije i polako ćete vratiti točku natrag u svoj život.

Poštovani doktore!

Ja sam Arsen, bivši policajac, u mirovini točno 3 godine i 28 dana. Posvetio sam život očuvanju reda na ulicama Zagreba. Krvav je to posao, mučan, nezahvalan i kao da mu nikad nema kraja. Ali za mene je jednog dana, kao iz neba, došao kraj. Sjećam se zadnjeg dana prije penzije. Dobili smo dojavu o pljački skladišta knjiga. Već sam vidio poznati scenarij – dolazimo u skladište, lopov se skriva iza polica knjiga i počinje pucati, u unakrsnoj vatri jedan metak pogađa me ravno u srce i odlazim u vražju mater... međutim dojava o krađi knjiga se, dakako, pokazala kao lažna uzbuna. Preživio sam zadnji dan i otišao u mirovinu. Tri godine i 28 dana, toliko dugo nemam ni pištolja ni značke, i nemoćno promatram kako se na ulicama grada odvija kaos. Dode mi žao što me nisu pošteno ustrijelili prije mirovine.

Godinama razmišljam o tome što kvari naše društvo. I ovog vikenda, promatrajući drsku susjedovu klinčadiju kako se zabavlja, shvatim korijen svih problema – to je strip o Asterixu! Strip koji je iskvario generacije i generacije mladih ljudi. Od običnih mališana napravio je stoku sitnog zuba, a od moćnika debele, pohlepne mješine. Strip prati skupinu malih, slabih Gala koji misle da mogu što žele. Umjesto da uđu u veliku, složnu zajednicu

Rimskog carstva, Gali se udružuju u malenu bandu predvođenu dopingiranim patuljkom, proždrljivim snagatorom i druidskim dilerom. I ta fukara onda mlati civilizirane Rimljane, ždere, loče, drogira se i zaostaje za cijelim svijetom. I što imamo danas od ljudi koji su odrasli na *Asterixu*? Imamo sitne pljačkaše, sportaše koji se fiksaju, narkomane, dilere, antiglobaliste, korumpirane političare, lopove, proždrljivce, mlatimudane i seljačine. To je nama donio *Asterix*.

Ovo pismo poslao sam svim snagama reda. Poslao sam ga i vama jer ste vašim djelovanjem pokazali koliko vam je stalo do reda i zdravlja društva u kojem živimo. Pomognite nam i vi vašim utjecajem u lobiranju da napokon zabranimo *Asterixa* i barem našoj djeci pomognemo da živi u dobrom i poštenom društvu.

← Poštovani Arsene,

drago mi je što ste se u svom naumu obratili upravo meni. I vi i ja dijelimo strast i predanost očuvanju reda i sigurnosti u našoj zajednici te shvaćamo rizičnost umjetničkih djela u toj misiji. Doduše, dok vi zagovarate prevenciju, ja sam skloniji terapiji; dok se vi služite zabranom, ja preferiram preporuke; dok vi pokušavate i silom zaustaviti prijestupnike, ja se trudim blago preusmjeriti zalutalo stado na pravi put.

Asterix francuskih autora Goscinnyja i Uderza strip je koji se nastavlja na tradiciju priča o Davidu i Golijatu. To su djela koja prikazuju slabe likove kako grubo maltretiraju jače likove. Tako u *Asterixu*, premda Rim želi Galima pružiti dobrobiti kao što su vodovod, ceste, obrazovanje i kupke, Gali ne samo što odbijaju ponudu nego se trude krajnje nasilno pomrsiti Rimljanima račun u nizu drugih državičkih poslova. Čitanje stripa stoga pobuđuje u mladim čitateljima prkos, humoran odnos spram nasilja, otpor prema autoritetu, hiperaktivnost, euroskeptičnost i sklonost eksperimentiranju s opijatima i veprovim mesom. Ako ste možda gdjegdje suviše dramatično opisali posljedice stripa, valja priznati da niste daleko od istine.

No, umjesto da djeci zabranimo *Asterixa* i tako ga učinimo najsladim zabranjenim voćem, treba postupiti obrnuto. Strip treba uvrstiti u program školske lektire, pri čemu će učenici i učenice na satu diskutirati o bitnim temama: Kako se osjećaju pretučeni rimski vojnici? Je li opravdano služiti se

čarobnim napitkom u borbi prsa o prsa? Koje su dugoročne političke posljedice ovog otpora po galsko selo? Koliko je mudro pouzdati se u druida bez diplome koji spravlja napitke bez sigurnosnog certifikata? Nema li Tamburix, kao i drugi mještani, pravo na pjesmu? Strip ima toliko moralno dubioznih situacija da može poslužiti kao idealan uzor mladima kako ne treba postupati u životu. Naravno, ukoliko ga tumače stariji i iskusniji profesori!

Uz to, uvrštenjem *Asterixa* u lektiru učenici koji inače preziru lektirno štivo zaobići će i ovaj opasni strip u širokom luku. Pravilnom edukacijom naše djece 'Gali' i 'Rimljani' budućnosti naučit će živjeti u idealnom skladu.

O DRUGOM DOKTORATU DOKTORA DOKTORA OSTOJIĆA

Mnogi pacijenti, građani, bliži i dalji prijatelji poznaju doktora Ostojića tek kao 'doktora Ostojića'. Međutim, rijetki su oni koji znaju da njegova puna i pravilna titula glasi dr. med. dr. med. Ostojić. Naime, nakon prvog doktorata medicinske znanosti koji je stekao u Ateni u nevinoj dobi od 22 godine, doktor Ostojić u zrelim je godinama (52), u četvrtak 14.7.2011. na prestižnom fakultetu u Heidelbergu uspješno obranio i drugi doktorat iz literoterapije. Doktorski rad pod naslovom 'Upotreba najmodernije medicinske tehnologije u simultanom liječenju Alzheimer-Wagnerove zubobolje i Hegel-Brahmsove gripe' [*Der Einsatz der modernster Medizintechnik in der gleichzeitigen Behandlung von den Alzheimer-Wagner Zahnschmerzen und der Hegel-Brahms Influenza*] obranjen je pred tročlanom komisijom koja je jednoglasno došla do odluke da prestižan fakultet u Heidelbergu mora odabranom kandidatu dati pozitivno rješenje i ustupiti mu diplomu doktora medicine! Tim događajem dr. med. Ostojić postao je dr. med. dr. med. ili, kolokvijalno, dr. dr. Ostojić.

Doktor doktor Ostojić pohađao je svoj drugi doktorski studij u klasi glasovitog profesora Strassenbühna, koji je široj javnosti poznat po žestokom osporavanju Beethovenove baštine, ali je u medicinskim krugovima iznimno poštovan te redovito ulazi u uži krug kandidata za dodjelu Nobelove nagrade za medicinu, a čak je šest puta osvajao zlatnog Maxa

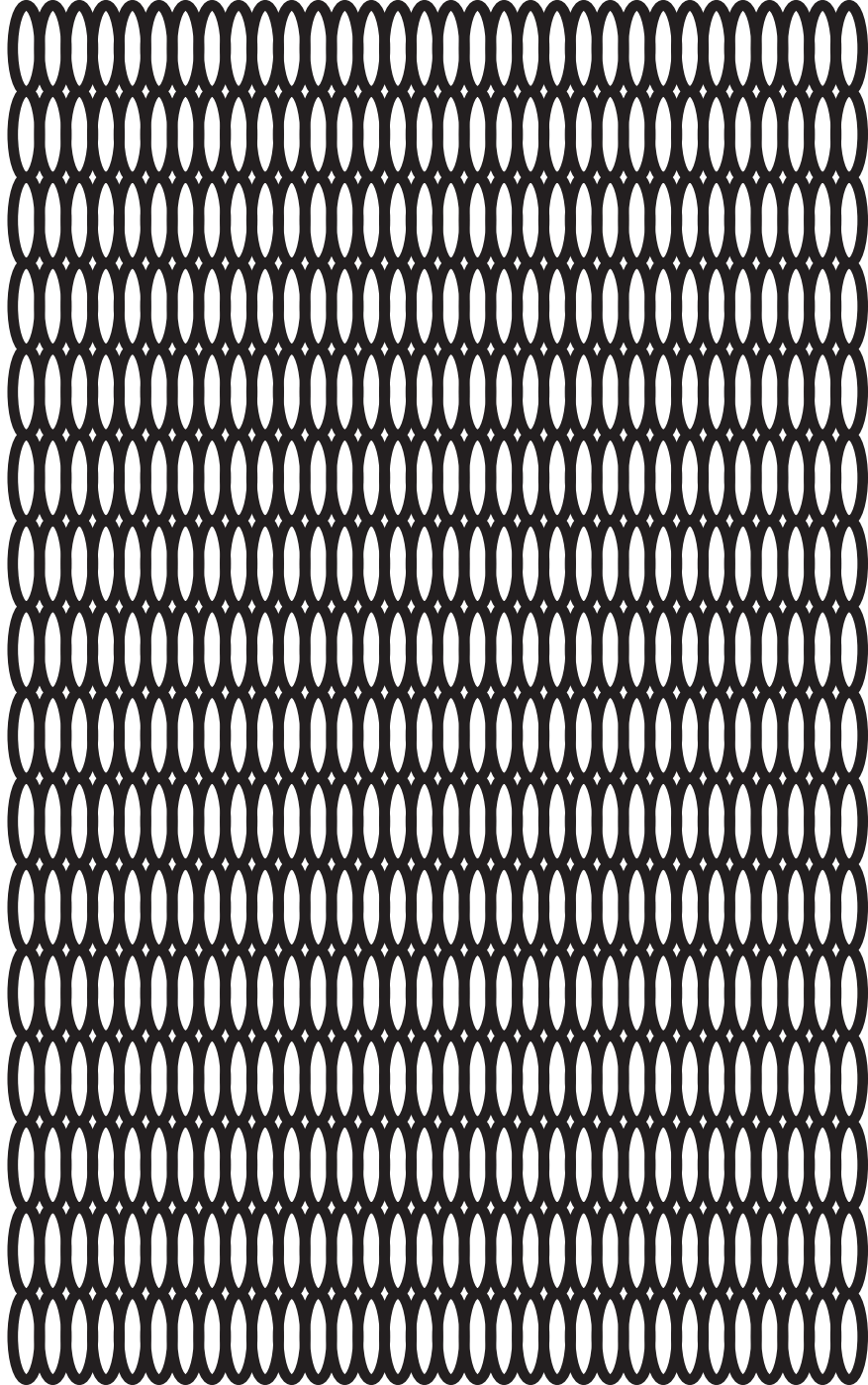
Broda, koji se smatra 'literoterapeutskim Oscarom'. Profesor Strassenbühn poučavao je doktora Ostojića pretežno u području germanske i gotske tradicije pisanja i liječenja, ali je Ostojiću obratio pozornost i na niz boljki i problema u predjelu čitanja izvaneurovske književnosti.

Doktor doktor Ostojić iskoristio je nova saznanja i titule ne kako bi napustio stare zadatke, već isključivo da bi širio svoje humane, humanističke i humanitarne aktivnosti. Dr. dr. Ostojić stoga je uspostavio i suradnju s Liječnicima bez tekstualnih granica, s časopisima *American Journal of Medicine* i *British Journal of Medicine*, s Visokim literarnim fakultetom u Pekingu, Frankfurtskom školom vidanja rana, Kubanskim liječničkim konzilijem i Traumatološkom bolnicom u Zagrebu. Uz to, dr. dr. Ostojić vrijedno ispunjava svoje građanske dužnosti pa je tako i sudjelovao kao sudski vještak u suđenju Ivi Sanaderu gdje je dao ključno, stručno mišljenje o utjecaju komparativne književnosti na kriminalnu motivaciju optuženika.

Dr. dr. Ostojić ne želi javno mahati drugim doktoratom kao paunovim perjem, niti želi da mu se građani obraćaju dvostrukom titulom koja zvuči poput nelagodne jezične omaške. Dr. dr. Ostojić tek želi javno ukazati na temu svog doktorata i na opasnosti Wagnerovog, Brahmsovog i Hegelovog glazbeno-filozofskog stvaralaštva po zdravlje svakog pojedinca. Stoga dr. dr. Ostojić posvećuje drugi doktorat svim pacijentima koji su pali od posljedica strašne zubobolje i gripe, a čiji su mračni primjeri osvjetlili put istraživačima važnih medicinskih tajni.

Cjelina 4

**PSIHOSOMATSKE
ONOMATOPEJE**

**Četvrta
glava govori o
spektakularnim,
nikada viđenim i
nikada čuvenim
bolestima,
fobijama i vizijama
kakve nijedan
slavni liječnik
na svijetu nije
okončao s većom
efikasnošću nego
što je to učinio
dr. med. dr. med.
Ostojić.**

IŠČAŠENJE U DVANAESTERCU

Homer: Ilijada

Nevolju, boginjo, pjevaj Serenusa,
klasičnog filologa čije omaške
u jeziku zakompliciraše život
njega, a Here mi, i bližnjih njegovih.
Doktore, profesor latinskog jezika
bijah, zaljubljenik u hrabre Helene,
u Trojanski rat, u Odiseja mudrog,
bijah česti gost epskog pripovjedača.
Zatočen sada, udaram o zid stiha.
Problemi svuda, na poslu i u kući.
Bijesna žena, ne kuha, ne pere rublje,
noćim na kauču. Na satu latinskog
učenici kratka uma rugom na me,
kolege mi se smiju, fah idiots.
Samo prijatelj Adrian osta vjeran,
ali on je čudan, svira sintesajzer
na svadbama, boem, raščupan, rijetko čist.
Zar uz njega provesti ostatak života?
Doktore, i suprotiv Zeusa volje,
molim vas, vratite Serenusu dobrom
život njegov svakodnevn, redak prozni,
ženu bijesnu, učenike kratka uma,
da budem gospodin čovjek magisterus,
a ne parodija bijedna, ljudski satir!

← Poštovani gospodine Serenus,

Vaš poremećaj ograničenog govora veoma je poznat u oblasti literoterapije. Suprotno laičkoj percepciji ograničenog govora, koja se svodi na stereotip osobe koja nije sposobna složiti rečenicu, ograničeni govor u literoterapiji označava stihovani govor, strogo ograničen na egzaktne metre. Vi konkretno bolujete od iščašenja govora u dvanaestercu i morat ćemo vas u roku od mjesec dana podvrgnuti formalnoj operaciji, a do tada ćemo vam ponuditi adekvatne analgetike.

Kao što je poznato, metrika određenog teksta usko je povezana sa žanrom kojem pripada. U vašem slučaju to znači da poremećaj govora i pisanja u epskom dvanaestercu proizlazi iz žanra koji ste nemilice čitali, uvjereni da vam se ništa ne može dogoditi konzumacijom toliko neuobičajenog izražajnog registra. Stoga analgetici koje vam prepisujem spadaju u čvrsto određene i konvencionalne forme, ali potpuno drugačije od epskog metra. Za početak, prepisujem obavezno svakodnevno provođenje vremena u kafićima neposredno pokraj sportske kladionice (u trajanju od sat i pol), te obavezno slušanje razgovora o kombinacijama kladenja. Nadalje, tri puta tjedno ćete temeljito iščitati sve dostupne časopise koji se bave tematikom tzv. *lifestylea*. Naposljetku, kako biste se očistili od učinaka specifično navedenih epova, prepisujem vam dva puta tjedno gledanje *Simpsona*, koji kroz lik Homera Simpsona revidiraju viđenje epskog iskustva.

Naravno, ovo su tek uvodni analgetici koji će vas pripremiti za formalnu operaciju, za ispravni kirurški odgovor na homersko pitanje. Bez brige, operacija je rutinska, bezbolna i pokriva je osnovno zdravstveno osiguranje. Čak 35% srednjoškola (koji već u prvom razredu za lektiru čitaju *Ilijadu*, čuvenu Ahilovu tetivu svakog čitatelja) boluje od sličnog poremećaja kao i vi, te svake godine uspješno prolazi ovu rutinsku operaciju.

NEMOGUĆA LAKOĆA NEPODNOŠLJIVE ČITATELJSKE MISIJE

Milan Kundera: Nepodnošljiva lakoća postojanja

Poštovani doktore,

zovem se Thom i poznati sam holivudski glumac. Moje prezime sad nije bitno, ali garantiram vam da ste vjerojatno gledali i voljeli moje filmove (vaša žena sigurno jest, ha ha!). Pitate se što jedan slavan i bogat glumac radi kod literoterapeuta? Zar nije Hollywood izoliran od književnih virusa? Nažalost, i bogati boluju. Iako se moj život zaista čini lagodnim (a nekad je i bio), sad se nalazim u teškom i mučnom raspoloženju koje više doliči mojim europskim kolegama nego jednom bogatom akcijskom glumcu. I to sve zbog jedne knjige!

Spornu knjigu pročitao sam pukom greškom prije nekoliko godina. Šušalo se da Michael Haneke želi doći u Hollywood i snimiti novu ekranizaciju Kunderine *Nepodnošljive lakoće postojanja* te da se dvoumi između mene i Brada Pitta u glavnoj ulozi. Kako bih fascinirao tog namrgođenog stranca, ali fantastičnog redatelja, nabavio sam roman i cijelog ga pročitao kako bih mogao reći Hanekeu da mi je to oduvijek bila najdraža knjiga. Međutim, kad sam već bio pri kraju romana, ispostavilo se da je vijest o Hanekeu bila podvala nekakvog kretena s Interneta. Tjednima sam bio ljut i mrzovoljan jer sam ispao magarac. Nakon nekog vremena više se nisam

osjećao glupo, ali začudo, ljutnja i mrzovolja nisu prolazili. Premda sam bio u fantastičnoj tjelesnoj formi, odjednom sam postao umoran i počeo sam sve manje vježbati, a sve više razmišljati o životu i značenju... svega. Počeo sam misliti o odnosu duše i tijela, o smislu života i smrti, o životu nakon smrti te smrti tijekom života. Moj lagani život postao mi je nepodnošljiv i naglo sam, bez razmišljanja, preuzeo najteže životne dileme i trileme na svoja pleća. Odbacio sam teške utege kojima sam bildao tijelo i osvijestio sam težinu koja tišti ljudsku dušu. Preuzeo sam vjeru i posvetio se pomaganju drugima. Otkrio sam smisao života.

Međutim što mi to znači? Žena me napustila jer sam postao blijed i neugodan. Jedini ljudi koji me tješe pripadnici su moje Crkve, koji su čudni i uzimaju mi brdo love za svoje duhovne projekte. I stalno imam migrene od silnog razmišljanja. Doktore, želim svoj lagani, neodgovorni i besmisleni život natrag jer sam na rubu financijskog i duhovnog bankrota. Premda mi se rješenje mog problema čini nemogućom misijom, siguran sam da me vi možete spasiti.

← Poštovani Thome,

ovim ste pismom ušli u društvo mnogih poznatih filmskih djelatnika koji su mi se obratili za pomoć. Široka raširenost književnih bolesti u Hollywoodu uzrokovana je otuđenošću filmskih zvijezdi u izoliranoj holivudskoj mikrobiologiji, što ih čini manje otpornima na opasnosti književnog svijeta. Ipak, čast mi je što ste se obratili upravo meni za pomoć. Ovom prilikom zahvaljujem i medicinskoj sestri Tajani koja je vrsno prevela pismo svog omiljenog glumca na hrvatski jezik.

Uzrok vašeg neugodnog stanja nalazi se u dvojnosti koja je tema Kunderinog romana. Kao što ste uvidjeli, Kundera kroz cijelu knjigu prikazuje razlike i veze između raznih dvojnih opozicija: lakoće i težine, tijela i duše, muškarca i žene, stvarnosti i fikcije. Kundera je bio toliko opsjednut dvojnostima da je namjeravao roman nazvati *Dvije strane novčića*. Ipak, njegov lukavi urednik zaključio je da će roman najbolje proći kod mladih ljubitelja filozofije pa je Kunderi sugerirao filozofski 'zorniji' naslov.

Međutim, osim što se dvojnošću roman bavi, on ujedno i rastvara dvojnosti u svojim čitateljima. Kao što junakinja Sabina slučajno kapne kap crvene boje na svoju realističnu sliku i tako stvori apstraktni 'crveni' svijet nasuprot onom realnom, tako i Kundera kapne književni otrov na čitatelja te razotkriva suprotnu stranu njegova karaktera. Pisac je u vama, lakomislenom akcijskom junaku, otkrio jednog kompleksnog mislioca i vjernika.

Međutim, dok se umjetnik Kundera divi toj nesreći, ja kao liječnik grozim se nad brojnim semantičkim nelagodama koje su vas, kao što vidimo, dovele u strašnu situaciju. Jedino rješenje je povratak korijenima: vratite se snimanju, gledanju i življenju jeftinih akcijskih komedija. Radi se o okušanoj i pouzdanoj metodi koju sam preporučio i gospodinu Kaufmanu, redatelju snimljene ekranizacije ovog romana: rekao sam mu neka napusti slične projekte i vrati se pisanju scenarija za *Indianu Jonesa*. Danas je gospodin Kaufman zdrav kao 'dren', a i vi ćete mlaćenjem s negativcima, skakanjem iz aviona i šarmiranjem koketnih dama ponovno otkriti ono što svaki zdrav junak zna: da je život podnošljivo lak.

NOBELOFOBIJA

Nobelova nagrada za književnost

Poštovani doktore,

ja sam Tihana i svake jeseni živim u paničnom strahu, a ove godine taj grč jači je nego ikad. Ja vam se, naime, strašno bojim da ću dobiti Nobelovu nagradu za književnost.

Svi moji prijatelji govore mi da je moj strah potpuno iracionalan jer se uopće ne bavim književnošću, nego radim u revizorskoj firmi. No nitko ne razumije da postoje realne šanse da ove godine Nobel dodijele baš meni. Naime, svi znamo da se Nobel zapravo dijeli po geografskom i političkom ključu, a po tome imam vrlo dobre šanse. Kao prvo, žena sam, a žene su u povijesti nagrade toliko zanemarene i ponižavane (posebno nedavnim seks skandalom) da će idućih par Nobela sigurno ići ženama. Kao drugo, Hrvatica sam, a Hrvatska nikad nije dobila Nobela – Andrić se, budimo realni, ne računa. Dakle, došao je red i na Hrvatsku, kao relativno frišku članicu EU, da dobije svoju nobelovku. Kao treće, konkurencija među Hrvaticama postoji, ali nije toliko velika da ne bih i ja isplivala kao ime na popisu. A tada je sve moguće... Naravno, nikad nisam napisala ni objavila knjigu, ali po tzv. 'Dylanovom presedanu' dobitnik ne treba pisati knjige, a po 'Obaminom presedanu' Nobel se može dobiti ne samo za ono što je čovjek napravio nego i za sve što bi mogao napraviti.

Naravno, dobivanje Nobela želim izbjeći po svaku cijenu. Ja sam revizorica i imam određenu životnu rutinu koju ne želim izgubiti. Ako dobijem Nobela, ljudi će me drugačije gledati, morat ću putovati po svijetu, bit ću u svim medijima, davat ću intervjuje o stvarima koje me ne zanimaju, gostovati na književnim večerima pred obožavateljima koji me nisu ni čitali, pa čak i početi pisati knjige, objavljivati i potpisivati knjige koje nisam htjela napisati. Izgubit ću posao u revizorskoj firmi i neću moći redovito vidjeti svog mačka Cicija. I dobit ću nekakav ogromni trofej koji se praši i koji ću morati čistiti svaki tjedan, što neću stići zbog suludog životnog ritma. To bi zaista bila noćna mora.

Od straha sam kompletno prestala pisati samo zato da netko ne primijeti moj stil i ne prijavi me švedskoj Akademiji. Ne pišem čak ni račune za posao, zbog čega mi šef već ozbiljno prigovara. I imam napadaje panike jer za svako zvono na vratima i telefonski poziv mislim da se radi o tajnici Akademije. Doktore, ili me izliječite ili mi skratite muke i objavite da sam dobila Nobela!

← Poštovana Tihana,

svake godine deseci tisuća ljudi diljem svijeta pate od tzv. nobelofobije. Svi oni strahuju da bi mogli dobiti Nobelovu nagradu iz bilo koje kategorije, a najveće probleme stvaraju pacijenti koji se boje Nobelove nagrade za mir pa namjerno rade ulične nereda ne bi li smanjili svoje šanse. U slučaju književne nobelofobije veliku odgovornost za raširenost ove bolesti snosi i komisija švedske Akademije koja nagrade dodjeljuje po nejasnim i netransparentnim načelima. Ipak, budući da sam sudjelovao u radu komisije koja Akademiji šalje popis kome *ne smije ići* Nobelova nagrada, imam pouzdane podatke o svim gubitnicima nagrade za iduću godinu, iz čega je lako inducirati imena dobitnika. Premda ne smijem otkriti konkretno ime dobitnika, Hipokritova zakletva mi nalaže da vas umirim i otkrijem vam da ipak niste ovogodišnja dobitnica nagrade. Istu radosnu vijest prenio sam i brojnim drugim nobelofobima kao što su Haruki Murakami i Paul Auster.

Ipak, dok je strah od Nobelove nagrade dijelom neutemeljen i iracionalan, strah od svih ostalih književnih nagrada posve je opravdan. Danas postoji ogroman broj nagrada za sve književne rodove, vrste, žanrove, uzraste, jezike itd. Broj nagrada odavno je premašio broj pisaca, a s godinama eksponencijalno raste. Dobitnik manje nagrade ne dobiva značajan honorar, a biva podvrgnut raznim manifestacijama, domjencima, medijskim razgovorima, književnim večerima itd. Zbog količine sitnih obaveza jedan obi-

čan automehaničar, učitelj ili revizor lako može biti primoran napustiti posao i postati profesionalni pisac, čime ne može uzdržavati obitelj. Pritom je najgore što se nagrade dodjeljuju stihijski pa je tako nedavno čak i jedna popularna pjevačica bez upozorenja primila opasnu nagradu u pismu na kućnu adresu.

Postoji nekoliko metoda zaštite od nagrada. Vaša metoda apstinencije je najpouzdanija, premda nije potpuno sigurna, a i ometa vam druge životne djelatnosti. Stoga bi najbolje bilo da se poslužite metodom još jedne nobelofobkinje, gospođe Charlotte Brontë, koja je sve svoje tekstove potpisivala muškim pseudonimom. Jednom, ako i dodijele nagradu vašem pseudonimu, nitko neće znati da ste to vi i elegantno ćete zaobići sve naporene procedure stroge Akademije.

Poštovani čitatelji,

obraća vam se doktor Ostojić. Prije nekoliko tjedana u ordinaciju je došlo neobično pismo. Bez adrese primatelja ili pošiljatelja, u kuverti se nalazio tek prazan list papira. Šaljivi kolege sugerirali su da sam dobio nepismenog pacijenta, a razboriti kolege zaključili su da je jamačno riječ o pogrešci inače pouzdane gradske poštanske mreže. Međutim, na temelju iskustva i stručne literature, ispravno sam procijenio da je ovo pismo tek jedan simptom stanja u kojem se nalazi nepoznati pacijent koji traži moju pomoć.

Poznato je da prazan list predstavlja najveći strah pisaca. Manje je poznato da se radi i o velikom strahu liječnika koji kroz obdukciju oskudne građe i nepreglednog mnoštva mogućih dijagnoza trebaju izvući jedno i pravilno tumačenje pacijentovog stanja. O tome, naposljetku, ovisi život te osobe! Stručna literatura navodi tragičan primjer iz devetnaestostoljetnog Beča: pacijentica je posve zanijemila pred Goetheovim *Patnjama mladog Werthera*, a liječnik je brzopleto zaključio da se radi o strahu od Schillerovih *Razbojnika*. Propisao je krivu terapiju koja je uzrokovala zaplitanje crijeva i, naposljetku, smrt pacijentice.

Radi li se u ovom slučaju o nijemoj zimogroznici pred hladnim vrhovima svjetske književnosti?

Ili je moj-a pacijent-kinja ostao-la bez riječi pred katastrofalnim romanom novijeg datuma? Je li ovo osoba koja je otklizala niz stihove minimalističke poezije i došla do izraza bez riječi? Ili je riječ o čitateljskom iskustvu koje, nakon prolaska kroz sveobuhvatni realistički roman, naprosto nema više što dodati? Da bismo saznali odgovor, trebalo nam je nešto više podataka.

Pomnim pregledom vrhunskih snimki sigurnosnih kamera u zgradi pouzdano smo utvrdili da je pismo u kaslić ubacio muškarac u tridesetima koji nosi dug crn kaput, tanke i iznošene blijedocrne hlače te smeđe cipele bez tragova laka i s izvjesnom rupom u području pete (snimka ipak nije toliko precizna). Brada na licu ukazuje na činjenicu da se pacijent nije obrijao barem deset dana, crn trag ispod uha upućuje i na druge higijenske probleme (ili se ipak radi o pikseliziranosti snimke), a tamni tragovi (tinte ili krvi) na prstima pokazuju da se osoba u više navrata bjesomučno koristila nalivperom. Sve indicije upućuju da se radi o mladom, predanom piscu neispunjenih ambicija.

Međutim u našem društvu živi najmanje 96.000 ambicioznih i nezadovoljnih pisaca. Što je ponukalo baš ovog da posve izgubi glas i zatraži pomoć literoterapeuta? Nakon što smo uz pomoć snimke te uvijek ažurne i minuciozne policijske službe dobili tajne podatke o identitetu i svakodnevnom ponašanju našeg pacijenta, ustanovili smo da je pacijent pročitao strip *How I Make Comics* autorice Gabrielle Bell.

Bell u svom kratkom stripu pokazuje kako poteškoće u kreativnom procesu neizbježno vode do teških egzistencijalističkih pitanja kroz koja autorica shvaća da je sama i bespomoćna u besmislenom kozmosu. Međutim, dok je Bell iz navedene teze uspjela barem izvući strip s komičnom poantom, našem nesretnom čitatelju preostalo je tek neugodno čitateljsko-egzistencijalno iskustvo i ostao je sam, suočen sa svojom spisateljskom nemoći i reperkusijama sveopćeg besmisla. Klasičan slučaj: pisac je svojim djelom zbacio nesreću sa sebe na čitatelja. Uz to, u ovom je slučaju mladi pisac lišen vlastita glasa i pretvoren u pukog, nesretnog čitatelja.

Kako spasiti pisca od bivanja tek čitateljem? Kako mu vratiti vjeru u spisateljski poziv koja čini okosnicu njegova psihofizičkog zdravlja? Europska unija je prije nekoliko godina donijela 'harm reduction' strategiju: javnim sredstvima podržava se objavljivanje debitantskih djela, a poreznim olakšicama potiču se pozitivne književne kritike tih djela. Premda bi iz medicinske perspektive najbolje bilo potaknuti mlade autore da se ostave pisanja i prime humanitarnog rada, u ovom slučaju ipak je manje zlo vratiti ih pisanju nego ih ostaviti u stanju potpunog muka.

Nakon što smo pronašli kratke priče ovog autora, uvrstili smo ih u antologiju zajedno s djelima sličnih pacijenata. Izdavač je za određeni honorar pristao objaviti knjigu, a kritičar je za nešto manje novaca napisao poticajnu kritiku. Na rezultate

terapije nije trebalo dugo čekati. Već nakon nekoliko dana u ordinaciju je došla potpisana, stilski obilježena zahvalnica našeg pisca, ujedno i bivšeg pacijenta. Premda mu je ovaj književni uspjeh podignuo moral i izliječio teško stanje, naš pacijent znao je ipak prepoznati da je literoterapija zapravo spasila njegov spisateljski i biološki život.

DIJALEKTIČKI MATERIJALIZAM U PREDŠKOLSKOJ DOBI

György Lukács: Teorija romana

Dragi doktore,

ja sam zabrinuta majka petogodišnjeg Nene, našeg radoznalog vražićka. Naš Neno je došao u godine kad promatra svijet oko sebe i ima bezbroj pitanja o svemu – mama, zašto ovo? Tata, zašto ono? Mama, a kako ono? Sve ga zanima i, koliko god se tata i ja trudili, na mnoga pitanja nemamo odgovor, a neka pitanja nisu za njegov uzrast pa mu ni ne želimo dati odgovor.

Problem se pojavio kad nas je jednog dana nazvala teta iz vrtića i uspaničeno rekla kako naš Neno, zlato mamino, sjedi u kutu i čita Balzacov roman. Hitno smo došli u vrtić i sjeli s Nenom na vruću čokoladu. Pitali smo ga tko mu je dao da to čita, a on je priznao da je počeo čitati Balzaca na sugestiju Lukácsa, mađarskog marksističkog kritičara. Kaže da je kod Lukácsa pročitao da književnost može otkriti istinu o realnosti i da je Balzac jedan od najboljih u tome. Progutala sam knedlu i pogledala tatu.

Od tog dana tata i ja se trudimo da ga razonodimo od tih pitanja o realnosti. Vodimo ga u kino, na sport, a tata ga je prošli vikend odveo i na utakmicu hokeja na ledu. Iako se zabavio i pojeo hot-dog, ipak mi je Neno prije spavanja, dok sam mu

davala pusu za laku noć, priznao da nije uživao u hokeju. Šapnuo mi je da ga takav buržujski spektakl anglosaksonskog tipa nimalo ne zanima. Poljubila sam ga i otišla pričati s tatom. Nakon besane noći odlučili smo potražiti pomoć.

Pedijatrica u našoj bolnici nije nikad čula za ove autore i nema pojma što da radimo. Ja sam predložila da damo Neni da čita Lukácsseve radove iz ranije, hegelijanske faze, ali tata je to odbio jer je njemu 'sve to skupa isti drek'. Sljedeće godine Neno treba krenuti u prvi razred osnovne škole i nema potrebe da već sada padne u loše društvo lijeve književne kritike. Ako već sada čita Lukácsa, tko zna što je sljedeće? Lenjin? Staljin?! Što da radimo, doktore?

← Poštovana gospodo majko,

iz liječničkog, ali i vlastitog roditeljskog iskustva, mogu potvrditi kako je vaša briga za dijete ovog uzrasta najnormalnija stvar na svijetu. Uistinu, djeca oko pete godine počinju razmišljati o svijetu oko sebe, interesirati se za načine kako svijet funkcionira i postavljati beskrajna pitanja, kako mami i tati, tako i ostalim autoritetima (teti u vrtiću, starijim prijateljima iz vrtića, društvenim teoretičarima...). Upravo u tim godinama roditelji se susreću s književnim problemima: djeca više ne žele da im se čitaju Andersenove bajke, ne zanima ih bajkoviti eskapizam, nego inzistiraju da im roditelji čitaju romane europskog realizma i književnu kritiku koja se bavi društvenim realitetom. Unatoč brojnim takvim slučajevima mnogi naši pedijatri i pedagozi nisu uopće upoznati s Lukácsem, Bahtinom, pa čak ni sa Stendhalom. Još jedna sramota za naše zdravlje!

Što se tiče Nene i njegove sklonosti marksističkoj književnoj kritici, uistinu nema smisla da mu branite takav tip filozofije. Iako nije sve 'isti drek', ipak postoji bezbroj različitih teoretičara čiji su radovi ili izvor marksizma (klasični njemački idealizam) ili potječu iz marksizma (strukturalizam, kulturalni studiji, čak i francuski feminizam...). Teško je pobjeći od marksizma. Stoga je možda i najbolje da Neno čita Lukácsa, finog i pristojnog hegelijanskog marksista koji u filozofiji nigdje ne spominje de Sadea, komunističke diktatore ili lošu književnost.

Ipak, i ako dopustite Neni da čita Lukácsa, morate biti oprezni! Mađarski filozof smatra da romani realizma prikazuju realnost kroz 'tipove', karakteristične likove. Stoga, dok Neni čitate knjige, izbjegavajte odjeljke u kojima bi se Neno mogao upoznati s kakvim sumnjivim i neugodnim tipovima. Također, Lukács se služi dijalektičkim materijalizmom u svom viđenju književnosti. Dijalektika je u redu, ali može pasti teško na želudac ako se konzumira nakon 20:00 i mimo nadzora roditelja. Navečer dijalektika može proći samo ako dolazi u obliku pudinga od čokolade i vanilije.

LEKTIRNI LIMB

Eugen Kumičić: Urota zrinsko-frankopanska

Doktore, kume, pomagaj!

Nećeš vjerovati, ali to sam ja, Eugen. Eugen Kumičić, znameniti hrvatski pisac! Evo, uspio sam ti se javiti iz posthumnog svijeta i, iskreno da ti kažem, u govornicama sam do grla. Bacili su me u 'Limb školskih lektira' da se do Sudnjeg dana suočavam sa svojim knjigama i čitateljima. Joj, doktore! Da su me bar u pakao bacili! Cijeli dan moram gledati sirote klince koji čitaju *Urotu zrinsko-frankopansku* za lektiru. Majke mi mile, pa to je slučaj za UNICEF! Pokajao sam se i prestao pisati kićenim stilom (što, nadam se, možeš primijetiti), ali što mi to vrijedi kad me neće lišiti ovih muka. Jednom napisano, nikad otpisano!

Stavili su me u dio Limba gdje srećem i likove svojih povijesnih romana. Pa mi tako svaki dan svrate prokleti Petar Zrinski i Fran Krsto Frankopan da prokomentiraju aktualnu političku situaciju. Doktore, kako su to glupi ljudi! Jučer sam im rekao neka umuknu više jer što se njih dvojica, matori imbecili koje je prije 400 godina austrijski car likvidirao na najjeftiniju foru, sada imaju potrebu prtljati u politiku? Onda su se zapričali i o austrijskom caru i Donaldu Trumpu, pa su uspoređivali Austriju s Europskom unijom... Agonija!

Osim svojih likova, srećem i cijenjene kolege pisce, a to je još neugodnije. Dante Alighieri je

šetao Limbom i, kad me primijetio, samo je uzviknuo nešto tipa *Sanctus domini*, okrenuo se na peti i pobjegao. Sreo sam i Emilea Zolu, koji mi je opalio šamar. Još se ljuti jer sam iskoristio termin 'naturalizam' da opišem svoje romane. Sad bih sve drugačije napravio. Ako bih se uopće bavio književnošću, ne bih pisao onakve romančine, nego haiku pjesme. I to ne o naciji, nego o cvijeću i pčelama. Ne bih se petljao u politiku, hrvatstvo i gluposti. I promijenio bih ime. Zaboga, šta je bilo mojim roditeljima – malo dijete nazvati Eugen! Zvao bih se Mario.

Pričao sam s vratarom raja, onim Pavlom, i rekao je da će mi nešto srediti pod uvjetom da me maknu iz lektire. Tu ti, doktore, uskačeš! Molim te, sredi da me izbrišu s lica lektire. Ja ću biti sretan, djeca će biti sretna, profesori će biti sretni... Probao sam kontaktirati Ministarstvo obrazovanja, mjesecima ih zovem, ali nitko se ne javlja. Samo ti mi možeš pomoći. Voli te tvoj Mario/Eugen!

← Poštovani čitatelji,

premda se najvjerojatnije radi o neslanoj šali kakvog neozbiljnog čitatelja, ipak postoji empirijska mogućnost da je uistinu transcendentalna sila poslala ovaj upit. Budući da sam znanstvenik i humanist, poslužit ću se Pascalovom okladom – više se isplati riskirati diletantizam i pomoći napaćenoj duši nego riskirati potencijalno daljnje Kumičićevo mučenje u neugodnom lektirnom limbu.

Uistinu, poštovani Eugene, vaša djela dovela su do mnogih tegoba mladih ljudi, zbog čega sada, ma kako ružno zvučalo, zasluženno patite. Mi literoterapeuti već godinama apeliramo da se vaša djela maknu iz lektire. Uzalud! Stoga takvo jednostavno rješenje nažalost ne dolazi u obzir. Čak i da vas se makne iz lektire, tekst time ne umire, nego prelazi na generacije čitatelja-namjernika koji će nailaziti na vaše knjige i iznova se mučiti s nebulozama vašeg rukopisa.

Međutim kao preminuli pisac ipak niste posve nemoćni jer možete iskoristiti svoju onostranu poziciju za natprirodne intervencije u tekst. Točnije, imate moć da putujete kroz vrijeme, upadnete ponovno u vlastiti opus i uništite ono što ga čini lošim. Opalite svatovima nekoliko šamara pa da imaju motivaciju biti začuđeni. Dodajte sloj dubine tim kartonskim karakterima tako što ćete, recimo, potaknuti Zrinskog da spava s Frankopanovom ženom. Kad ste se već primili popularne forme, napravite je zabavijom! Na kraju krajeva, ako su

veliki Rosencrantz i Guildenstern mogli biti smaknuti na komičan način, pa valjda može i neugodan posjet naših velikaša Bečkom Novom Mjestu proći u zanimljivijem tonu.

Jedini način obračuna s vašom prošlošću je, dakle, da se ponovo primite gušćjeg pera i preradite tradiciju. Unatoč Barthesovoj defetističkoj tezi o smrti autora, vi tek sada imate moć zaista preuzeti inicijativu, naknadno isкупiti svoju baštinu i izbjeći nelagodu vječnog autorskog poluživota. To je jedini način kako možete doći do neknjiževnog raja. Za književni vam nema nade.

TRODIMENZIONALNOST DUHOVNOSTI

James Cameron: Avatar

Hvaljen Isus, doktore!

Zovu me fra Grgur i šaljem vam ovo pismo ne radi sebe, nego u ime mog brata iz samostana koji je uslijed gledanja filma pao u duhovnu vrućicu!

Nije mi drago priznati, ali sve se dogodilo radi toga što nam je svima u župi jednu večer, pošto izvršismo svoje liturgijske obaveze, bilo pomalo dosadno. I onda je mladi đakon Nino došao na ideju kako bi bilo dobro kad bismo svi zajedno pošli na projekciju novog hit-filma *Avatar 3D*, koji pruža možda malo odviše svjetovnu, ali i dalje ugodnu zabavu. Ja sam otklonio Ninin upit rekavši da Toma Akvinski koristi sve specijalne efekte koji su nam potrebni, ali ipak nisam odolio da vidim kako se to tri dimenzije preklapaju u jedan film. Što mogu, kad smo mi katolici slabi na trojedinstvo! Odgledasmo film i bilo nam je svima ugodno, kadli opazismo da se naš brat, velečasni Zvone, malo neobično ponaša. On je već malo stariji i oduvijek je bio čvrst vjernik, a mlađi Božji službenici mu se oholo – Bog im oprostio – podsmjehivahu jer već ranije nije najbolje raspoznavao svakodnevnu stvarnost od religijske istine.

Njega je ovaj film duboko potresao i iz razgovora primijetismo kako on sada misli da je on zapravo domorodac s planeta Pandora iz filma. Pustili smo ga da odspava jednu noć, dvije noći,

ali ga to ne pušta, razgovara sa psima po dvorištu i poziva na jedinstvo s prirodom! Zvali smo egzorcionista da pomogne prizvati fra Zvonu pameti, ali on je rekao da nije meritoran jer u fra Zvoni nije davao, nego pitomi lik iz suvremenog filma – zato se, što ćemo drugo, obraćamo vama.

Što da radimo, doktore? Našeg fra Zvonu opsjeo je duh, ali ne Duh Sveti kako bi doličilo, čak ni duh Luciferov, na čija smo iskušenja naučeni, već duh izmišljene, pogane, vanzemaljske duše. Oh, kad bi Crkva imala takvu 3D tehnologiju pa da širi vjeru! Međutim ti aparati pali su u ruke grešnog Jamesa Camerona i sad je naš fra Zvone u nevolji. Doktore, pomognite, a mi ćemo moliti da vam se vaša pomoć isplati na Višoj Instanci.

← Poštovani fra Grgure,

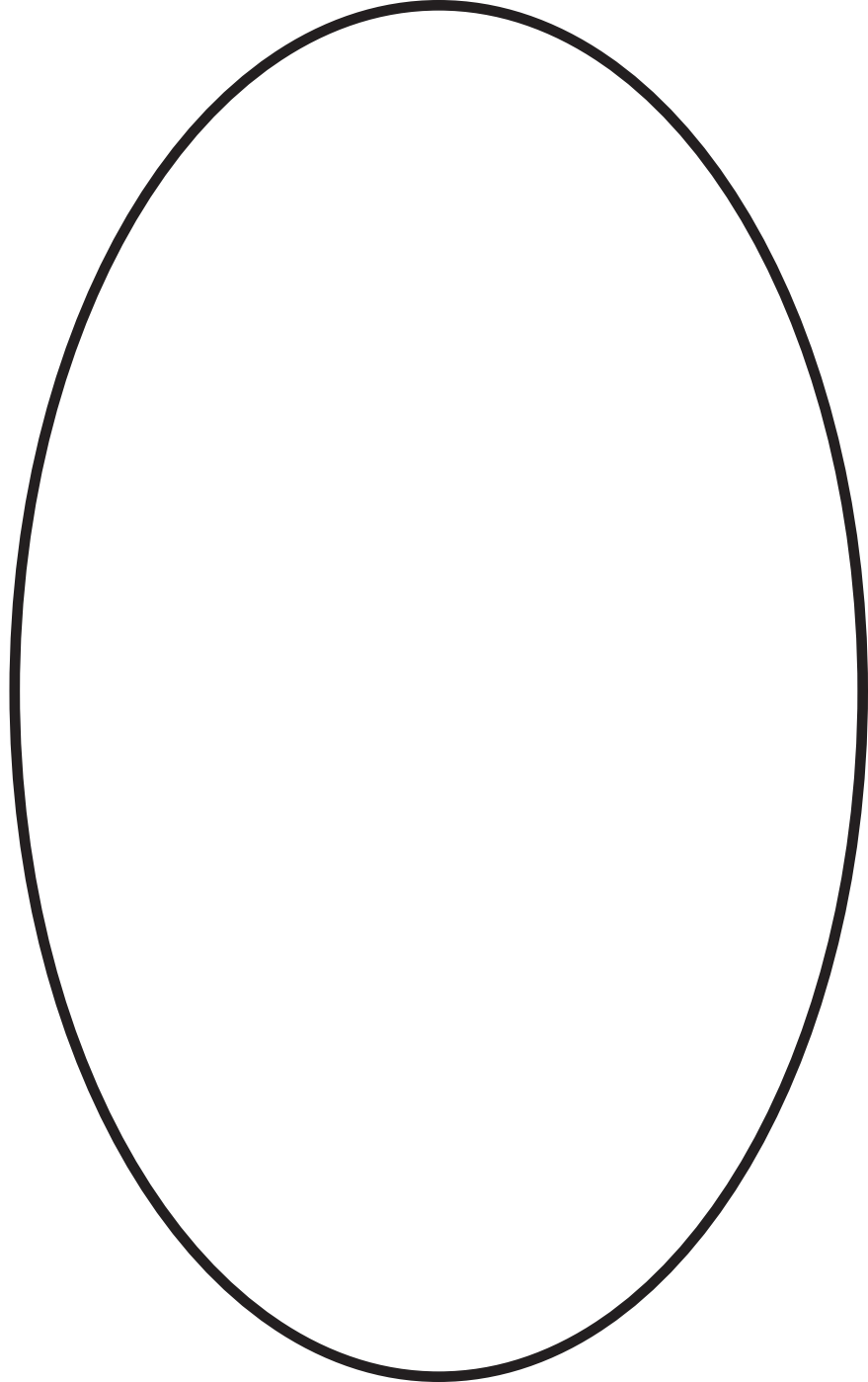
Čvrsta vjera često se zna nadovezati na halucinatorne vizije – u kršćanstvu je nebrojen broj primjera u kojima grm gori sam od sebe, more se razdvaja, Djevica se pojavljuje nasred livade itd. itsl. Jednom kad osoba povjeruje u istinitost tog izuzetnog osjetilnog iskustva, ona postaje uvjereni vjernik. No događa se i da stariji ljudi pridaju isto značenje snažnim vizijama koje su danas, kako znamo, dostupne svakom gledatelju filma u HD formatu ili u tri dimenzije. Dok su mladi gledatelji već naučeni na takvu brzu akciju i vizualne senzacije, fra Zvone imao je neuobičajenu i nezdravu reakciju na dotad nevideno filmsko iskustvo.

Konkretno, u filmu *Avatar* likovi Zemljana preuzimaju virtualni identitet i tijelo stanovnika Pandore ne bi li stupili u kontakt s Pandorcima. Na sličan se način ponaša i fra Zvone, koji – ne mogavši razumjeti trodimenzionalna modra bića – preuzima njihov identitet ne bi li se i on njima približio, te ne bi li njih približio samom sebi. Fra Zvone poput misionara pokušava razumjeti i uključiti se u nepoznatu kulturnu zajednicu te pokrstiti pogana bića. Pretpostavljam da ste i vi u trenutku očaja pomislili na drevnu ćirilometodsku metodu da nekrštenog vanzemaljskog gosta u fra Zvoninom tijelu podvrgnete sakramentu krštenja i time spasite obje duše. No postoji i jednostavnije medicinsko rješenje. Kako sam naveo, fra Zvonin simptom rezultat je neuobičajenog filmskog iskustva koje se ne bi dogodilo

kad bi *Avatar* bio prikazan u uobičajenom formatu. Stoga samo trebate fra Zvoni prikazati *Avatara* u dvodimenzionalnoj verziji, i to po mogućnosti na nekoj staroj, maloj televiziji. Fra Zvone će se tada primiti za uhodanu konvenciju gledanja takvog filma, neće se uživjeti u likove i normalno će reagirati pri kraju filma koji donosi sretno razrješenje. Nakon odjavne špice fra Zvone više neće imati potrebu vjerovati u film niti se približiti likovima, nego će se zadovoljno udaljiti od televizije i zaboraviti film, što je najzdravija gledateljska reakcija.

Cjelina 5

**TERMINALNI
TERMINI**

**U petoj glavi priča
se o konačnoj i
jezovitoj bitci
cjelokupnog medi-
cinskog tima protiv
fatalnih devijacija
čitateljskih
ponašanja i sretno
se završava
Klinički pojmovnik
kritičkog čitanja.**

Doktore,

ja sam Pavle, s trenutačnim i višegodišnjim smještajem u Remetincu. Znam da vam je čudno dobiti pismo iz zatvora i kužim da će vam ova priča zvučati nevjerovatno jer – zašto bi opasni i polupismeni kriminalci marili za nekakvu književnost? Međutim vi morate znati da mi ovdje nemamo drugog izbora. Društvo nas je odbacilo, prijatelji su nas odbacili, obitelj nas je odbacila... Uz nas ostaju jedino ljuti čuvari, loša droga i dobra književnost. Zato u zatvoru svi čitaju. Međutim, ako mislite da je književnost uspjela poboljšati i ujediniti zatvorenike, varate se. Cijeli Remetinec je podijeljen po književnim klanovima, a ako osoba čita krivu knjigu na krivom mjestu ili ako prca zajebanim citatima, dobit će nož pod rebra.

Članovi pančevskog klana čitaju, dakako, srpsku postmodernu i vole dekonstruirati članove ostalih klanova, daveći ih uvezom iz knjige. Članovi narkoklana čitaju kratke priče. Kad je Alice Munro dobila Nobela, u zatvoru je zbog njihovog slavlja nastao najveći pokolj u zadnjih 20 godina. Kosovski klan čita pustolovne romane. Ja sam pripadao šekspirijanskom klanu, najboljem i najjačem. Pripadao sam mu dok nisam zavolio Antu Tomića.

Dok sam čitao Shakespeareove tragedije i komedije, imao sam osjećaj da je on kraj mene i da jedini razumije moju veliku bol. Nitko me nije vidio da plačem i preživio, osim Shakespearea (koji je, doduše, mrtav, ali nemam ga na duši). Međutim cijenim i Tomičeve knjige jer koriste razne hrvatske stereotipe da bi se našalile i propitale ih. Naravno, kad su članovi mog klana saznali s kim se družim, shvatili su to kao najveću izdaju. Moji neprijatelji i dojučerašnji prijatelji me sada aktivno pokušavaju ubiti. Pitanje je vremena kada ću i ja zaigrati Rikarda III. pred đavlom.

Probao sam dobiti zaštitu pančevskog klana, pokušao sam im objasniti da je Tomić postmoderni pisac kojeg mnogi desničari ionako smatraju Srbinom, ali su mi se nasmijali u lice i prebili me na mrtvo Pekićevim *Zlatnim runom*. Čak i Žara, moj cimer iz ćelije, s kojim živim preko deset godina i koji mi je poput brata, rekao je da bi me 'ubio ko zeca' da se nismo pobratimili. 'Nakon *Vegeta Bluesa* taj čovjek i svi njegovi čitatelji za mene su mrtvi', rekao je Žara i pljunuo. 'To se ne radi. Nemreš plasirati reklamu pod književnost i ostati živ. Nemreš.'

Ako se javno odreknem Tomića, spasit ću se, ali ne mogu izdati svog pisca jer onda sam nitko i ništa pa će me opet ubiti. Kako da sperem ljavu tomićevštine? Kako da spasim obraz i vlastiti život?

← Poštovani Pavle,

uistinu ste se našli u nezahvalnoj i pogibeljnoj situaciji, uvelike i zahvaljujući neprofesionalnoj zatvorskoj knjižnici, koja nije smjela dopustiti da se na istoj polici nađu djela engleskog barda i suvremenog dalmatinskog trubadura. Još kad pomislim na bijedne uvjete u kojima funkcioniraju zatvorska bolnica i apoteka, shvaćam da vaš život ovisi isključivo o vašoj snalažljivosti i mojoj terapiji.

Kakva je okrutna igra sudbine mogla spojiti ljubav prema Shakespeareu i Tomiću? Oba autora dijele ambiciju za stvaranjem popularne i lako probavljive umjetnosti. U tu svrhu obojica se služe humorom i vještom igrom stereotipima, što čini njihova djela zabavnima na prvu loptu, a opet inteligentnima ako se čitatelj odvaži na naknadno razmišljanje. Neki će s indignacijom odbaciti ovu usporedbu i zagrmiti da je Shakespeare daleko kvalitetniji od Tomića, što je i istina, ali oni moraju razumjeti vašu situaciju: u skromnim životno-čitateljskim uvjetima, nakon što ste sto puta pročitali Shakespeareove drame, naravno da ćete posegnuti za donekle sličnom knjigom. Međutim u ovoj teškoj poziciji Tomić vam može ponuditi tek eskapizam, ali ne i bijeg od konkretne opasnosti. Da biste se spasili, trebate se otputiti na drugi pol Shakespeareovog opusa, na tragediju: počnite čitati antičke grčke i klasicističke europske tragedije. Time ćete steći poštovanje ostalih zatvorskih kolega, koji vas više neće smatrati tomićevskom barabom, nego čitateljem teških djela na kojima se

temelji kasnija, njima draga europska književnost, ali i njihov privatni život. Ako vas i neće primiti u svoj klan, ipak će vas poštedjeti tragičnog ishoda.

NEDISCIPLINA U FRANKFURTSKOJ ŠKOLI

Walter Benjamin: Pariz, prestonica XIX veka

Hallo, Doktor!

Zovem se Jürgen i učitelj sam u jednoj frankfurtskoj osnovnoj školi. Učim djecu gramatici, likovnom, prirodi i društvu te modernoj filozofiji. Tražio bih vas pomoć, ali ne za sebe, nego za jednog svog učenika. Nedavno se doselio u naš razred. Djeca iz razreda su do njegovog dolaska bila dobra i disciplinirana, a otkad je on došao – Kaos und Unordnung!

Mali se zove Walter Benjamin i potpuno je van kontrole – ne može ga čovjek uloviti ni za glavu ni za rep! Cijelo vrijeme ustaje i skače po razredu, a čak i kad sjedi na mjestu, stalno se javlja za riječ, priča neke besmislice i ne može ga se zaustaviti. Najgore je kad pišemo zadaćnice – dok ostala djeca pišu o proljeću i djetinjstvu, Walter uzima za temu Kafkinu književnost. A kad učenici pišu o Kafki, Walter filozofira o proljeću i djetinjstvu! Mali je i jako drzak. Jednom sam ga upozorio da bi bilo dobro dovršiti misao koju je započeo, a on mi je odgovorio: dovršite si je sami!

Najveća nevolja s njim dogodila se kad smo bili na izletu u Marseilleu pa je Walter, iako sam rekao da je to streng verboden, pušio hašiš s nekim francuskim kvaziteoričarskim bitangama. Osnovna škola, a već hašišar! I naravno, spomenuo je to u jednoj od svojih zadaćnica. Strašno! Problem nije

samo u njemu, nego i u tome što svojim nepodopština povlači i ostalu djecu – Horkheimer i Adorno počnu se smijati na glas i bacati avione od papira čim Benjamin počne skakati po razredu. Mali od starog Marcusea, Herbert, koji je bio pravi anđeo dok se nije pojavio Walter, sada na svakom satu cure gađa šmrkljima i dobiva jedinice jer, kako kaže, cijeli dan gleda televiziju.

Doktore, možete li jednom primiti na razgovor malog Waltera? Recite mu da se mora smiriti, disciplinirati, srediti. Vas će poslušati prije nego mene, posebno ako mu vi to lijepo razložite. Propast će ako nastavi ovako živjeti.

Viel danke!

← Poštovani gospodine Jürgen,

čuli smo u našoj branši za malog Benjamina i često se služimo njegovim tekstovima pri stručnom radu. U znanstvenom polju postoje dvije vrste znanstvenika: oni koji su organizirani i jasni te oni koji su neorganizirani i nedorečeni. Značaj ovih drugih je u tome što povuku ove prve nekom nabačenom idejom, briljantom koji ne bi mogao nastati strogo discipliniranim radom. Doduše, postoje empiričari koji tvrde da bi se bez takvih ‘nepočesljanih’ filozofa itekako moglo, ali na njihovu žalost, ne postoje empirijska istraživanja koja bi potvrdila tu tezu.

Teško mi je, stoga, pričati s malenim Walterom o njegovoj nedisciplini kada se čini da je ona sasvim legitimna – dječak nije propalitet, nego samom svojom drskošću spram uređenog sustava pronalazi mjesto unutar sustava. Doduše, šteta je što Walter umjesto Frankfurtske škole nije upisao waldorfsku školu gdje bi njegovu kreativnost, manjak discipline i bezobrazluk cijenili kao vrline. Ipak, drski Walter i u Frankfurtu će pronaći potrebnu slobodu, a kad završi školu, uvijek može u Pariz ili Maroko. Vi kao nastavnik samo trebate paziti da mali Walter ne padne u potpuno krivo društvo – da se ne počne družiti sa starijim dečkima iz srednje tehničke škole poput Bertolta Brechta ili s ontološkim *bikerima* poput Martina Heideggera.

HIPERSENZIBILNOST NA LJUDSKU PRISUTNOST

Ranko Marinković: Kiklop

Dobar dan, doktore!

Kad sam danas došla u ordinaciju po uputnicu, u čekaonici me ulovila neka žena i pokazivala mi slike sa svog putovanja u Rijeku gdje je vodila mali maturalac. Pogađajte triput je li i moj dan 'dobar'. Zovem se Slađana. Ne podnosim bolnice, ni djecu, ni ljude u bilo kojem obliku, i užasno sam bijesna jer po novom ne podnosim ni jedinu stvar koju sam dosad voljela – knjige. Nažalost, knjige imaju dvije mane: pišu ih ljudi i govore o ljudima.

Kažu da osoba čitanjem knjige može upoznati najčudesnija mjesta na svijetu. Doista. Kad sam otvorila Marinkovićevog *Kiklopa*, imala sam osjećaj da ulazim glavom u najprljaviji nužnik zloglasnog javnog WC-a na kolodvoru u New Delhiju. Pa kakav je to vražji roman?! Zašto bi čitatelj morao imati posla s tim likovima i obilaziti prčvarnice u kojima oni provode svoje dane lišene svakog smisla? Ta nema goreg mjesta od onog groznog 'Daj dama', bircuza iz kojeg i stjenice bježe da spase svoj život, dimne komore u kojoj kvaziinteligentni probisvijeti probijaju uši arlaukanjem, gdje dolaze glumčiči koji glume da glume u predstavama koje imaju viši smisao od toga da ih gledaju spomenuti probisvijeti i posprдно se preglumljavaju na tupoglavu zabavu drugih, manje

artikuliranih, subinteligentnih opijača. To je svijet znojavih i ugroženih muškarčina i muškarčića. U njemu se nalaze samo dvije žene, i to jedna nimfomanka, a druga bez pravog imena, predstavljena kao nasmiješena laka glupačica, postavljena u situaciju da bira između pozerskog kazalištarca, promašenog alkoholičara, melankoličnog pripovjedača (tek ću doći do njega!) i diletantskog hiromanta. To je jedna velika masna kiklopčina, literarni 'čokanj' jeftine brlje. A cijelo to vrijeme provodimo u društvu Melkiora Tresića, mušičavog žgolje koji ne jede, ne pije, ne želi u vojsku, ne želi van vojske, ne čita iako se bavi knjigama... samo i jedino razmišlja te iznosi svoja razmišljanja. A razmišlja o samo dvije stvari: kako da spasi živu glavu i kako da zadovolji svog kiklopa.

Čitanjem knjige izgubila sam apetit, volju za životom, a na koži osjećam ljepljivu šporkicu koju nikakvi sapuni ne mogu isprati. Mislila sam da i najgora knjiga ne može biti toliko neugodna koliko prosječan čovjek, ali prevarila sam se. Nema druge nego obratiti se vama, prosječnom doktoru, i tražiti vas pomoć.

↩ Poštovana Slađana,

Vaša hipersenzibilnost na ljudsku prisutnost nije plod hirovitosti, nego prihvaćena i raširena čitateljska boljka. Ne čitaju se samo knjige, nego i ljudi, a svako čitanje nužno dovodi do zdravstvenih smetnji. Kod iznimno osjetljivih ljudi pojavljuju se čak i simptomi alergije ili gripe pri susretu s iritirajućom osobom. Da bi smanjili izloženost društvu, takvi ljudi najčešće posežu za romanima kao zamjenom. No svaki ozbiljan literoterapeut objasniti će vam da je to najgori potez koji možete učiniti.

Romani ne samo što prate najekscentričnije pripadnike ljudskog roda (koje cinični teoretičari zovu 'tipičnim likovima'), nego i prikazuju normalne društvene situacije koristeći se snažnim figurama i usporedbama koje očučuju i pojačavaju dojam. Stoga čitanje stotinjak stranica prosječnog romana izaziva jednaku reakciju kao cjelodnevni boravak u zagušljivom prostoru s dvadesetak ljudi koji konstantno i istovremeno pričaju. Ako pak govorimo o *Kiklopu*, onda trebamo znati da se ne radi o prosječnom romanu. To je klasik hrvatske književnosti – a svaki akademik u širokom bi luku zaobišao Maestra Ludog Kukca; to je neupitni dio lektire – a svaki profesor mora upozoriti učenike da se nikako ne ponašaju poput Uga ili Melkiora. Radi se o romanu koji vjerno dočarava stravičnu atmosferu pred početak Drugog svjetskog rata i raspad države – a kroz cijeli roman pratimo razuzdane 'beta-mužjake' koji ne stižu ni blizu fronta. To je djelo prepuno nerješivih

proturječja – što ga i čini toliko odbojnim čitateljima koji se muče s jednako proturječnim ljudima.

Nakon čitanja *Kiklopa* svakako vam je potreban odmor. Goditi će vam priroda, svjež zrak, promatranje flore i faune, fizičko kretanje i odsustvo ljudi. Stoga vam propisujem čitanje *Slavonske šume* Josipa Kozarca. Ubuduće, da biste izbjegli ljudsko društvo, ipak bih vam preporučio odlazak u prodavaonicu kućnih ljubimaca prije nego u knjižnicu. Ako baš inzistirate na čitanju knjiga, svakako se s popisom knjiga javite dežurnom literoterapeutu za obavijesti o indikacijama, mjerama opreza i nuspojavama.

ZAGAĐENJE VODE OPTIMIZMOM

Paulo Coelho: Alkemičar

Poštovani doktore,

ja sam Bojan iz Vrbana i cijela moja obitelj ima problema zbog književno zagađene vode. Imali smo mi već frku sa smeđom vodom koja je išla iz pipe, onda kad je gradonačelnik Bandić teatralno pio vodu i govorio da je zdrava. Mislio sam da je ta gadna tekućina došla sa samog dna, ali otkrili smo da se ispod tog dna nalazi – Paulo Coelho!

Posljednjih mjeseci pijem samo kupovnu vodu i primijetio sam promjenu u svom raspoloženju. Postao sam opušten, veseo, pun pozitivne energije, povjerenja prema bližnjima i vjere u budućnost. Ne moram vam ni govoriti grozne posljedice takvog stanja: tri puta sam završio u bolnici kao žrtva prometne nesreće, izgubio sam svu ušteđevinu, skoro sam izgubio posao i na rubu sam razvoda.

Tek mi je nedavna reklamna kampanja jednog proizvođača koja navodi citate spornog Coelha na bočici vode otvorila oči. Pa Coelhova alkemija ne nalazi se samo na boci, nego i u vodi! Krenuo sam istraživati i otkrio da je sva voda koju pijemo – iz pipe, bunara ili boce – prepuna književnog otpada. Iako postoje filteri protiv kemijskih supstanci, ne postoje pročišćivači za citate, fragmente i cijele odlomke koji kolaju našim vodovodom. Također sam otkrio da će i drugi proizvođači krenuti u slične

kampanje: konkurentske firme u vodu planiraju ubaciti citate iz *Ljubavi u doba kolere* i *Igara gladi*. Doktore, ako ne spriječimo ovaj trend i ako ne otkrijete lijek, u opasnosti nismo samo ja i moja obitelj, nego cijela nacija.

Ja sam u tako lošem stanju da zapravo vjerujem da će sve biti u savršenom redu i da vam ne trebam ni slati ovo pismo. Srećom, moja žena svaki dan pije šumećeg Krležu pa mi pomaže u pisanju i slanju ovog pisma. Iako sam uvjeren da će se cijeli svijet urotiti da mi pomogne riješiti brige, ipak bi bilo najbolje da vi kao stručna osoba riješite ovaj problem.

locirali ste jedan od najvećih tekućih problema današnjice. Radi se o pogubnom izlivanje književnosti iz tekstualnog medija u sve druge pore ljudskog života.

Korištenje književnosti u marketinške svrhe postoji otkad je književnog izražavanja. Crteži u Altamiri navodno su služili regrutaciji mladih lovaca, a grčke tragedije su se obično izvodile pod pokroviteljstvom proizvođača maramica od papirusa. Stoga ne čudi što i danas možemo opaziti sublimne reklamne poruke koje nas potiču da čitamo ruske klasike ili suvremenu poeziju. Reklame istovremeno koriste i promoviraju književnost. Međutim jedno je apelirati na građane putem reklamnih poruka, a drugo je ubacivati takve sadržaje u hranu i vodu. Nažalost, i ta manje poznata, ali daleko opasnija praksa odvija se već dvadesetak godina, bilo tako što se književne stranice natapaju u tekućinu, bilo tako što radnik deklamira poglavlja nad kotlovima i tvorničkim trakama. Cilj je, dakako, proizvesti konzumentsku želju i potaknuti kupnju proizvoda.

Tako su se citati *Jane Austen* našli u zelenom čaju, filozofske opaske egzistencijalista ulaze u sastav crne čokolade, u sokovima su i po cijeli odlomci iz djela *Kroz pustinju i prašumu*, a u javni vodovod puštaju se Hobbesove ideje o društvenom ugovoru. Vaš primjer, nažalost, pokazuje koliko je ova praksa opasna. Ipak, iako se infekcija književnim

djelom danas više ne može spriječiti, ona se uvijek može liječiti.

Za vas i vama slične slučajeve rješenje leži u svakodnevnom ispijanju plemenitih barbiturata uz veliku žlicu ricinusovog ulja te čašu dobro prokuhanog čaja od medvjete. Takve tekućine rastapaju književne supstance, okupiraju um, stabiliziraju tijelo koje se nalazi pod utjecajem pozitivnih vibracija i služe kao odlična antitijela za svaki oblik optimizma. Dvotjednim tretmanom iz organizma ćete posve izbaciti coelohovski višak, a korištenjem Bloomovog kućnog književnog filtera izbjeći ćete buduće infekcije.

Dobar dan, doktore!

Ja sam Jerko, otac malog Marija. i bojim se da će mi knjige iskvariti dijete. Navikao sam da čuvam malog od zla televizije i kompjutera, ali opasnost je došla odakle sam se najmanje nadao: od vjeronauka i školske lektire.

Moj Mario ide u drugi razred osnovne. Marljiv je učenik, znatiželjan, ide na engleski, plivanje i vjeronauk, uči i sve upija. Tako je upio i priču časne sestre o Juditi, pa je mali Mario, oko čačino, uzeo čitati Marulićevu *Juditu*. U početku bilo drago ženi i meni, a tek kasnije saznali smo o koliko se nasilnoj knjizi radi – pa tu svi ubijaju sve! Čak i glavna junakinja, koja je neka svetica, na kraju odrubi glavu Holofernu kao da je pilić. To ne treba davati ni mladima od 18, a kamoli im trpati to za lektiru ili puštati malu djecu da to čitaju.

Eh, a dok smo shvatili kakva je to knjiga, Mario je već došao s tisuću pitanja! Žena se nije htjela petljati, a meni od njegovih pitanja pao mrak na oči... ‘Tata, što su to Judita i Holoferno radili skupa?’ Joj meni... mislio sam pričekati još barem petnaest godina da mu to objasnim, a kako da mu sad kažem da su Judita i Holoferno radili ono što ljudi rade kad žele dijete? Pa da me pita: ‘A zašto onda Judita neće dijete, nego hoće ubiti

Holoferna?’ Zato sam mu reko: ‘Igrali su na karte!’ Mario čudno gleda, ne vjeruje baš, ali pita on dalje: ‘Tata, a zašto mu je odrubila glavu? Je li izgubila na karte?’ Joj, gdje me nade... Kažem: ‘Pa evo, da, izgubila je na karte, ali ti u životu ne smiješ to raditi. Ako izgubiš na karte, da ti nije palo na pamet tući nekoga ili... ovaj... odrubiti mu glavu.’ Muka mi je došla od razgovora. Mario nastavlja: ‘Tata, a ovaj Holoferno i njegovi Asirci, jesu oni nešto kao nacisti?’ Sveca mu! Otkud mali zna za naciste? ‘Otkud ti...’, krenuo sam, a Mario se snuždio. ‘Tata, pa ti ništa ne znaš!’ I vratio se knjizi. Sad sam vidio da je posudio *Molitvu suprotiva Turkom*, jao meni, što će tamo sve naći.

Doktore, volim ja da je moj sin znatiželjan, ali sve ima svoju mjeru, je li tako? Tako je. Kako da ga smirim i odvučem mu pažnju s Marulićevih neprikladnih ideja? I kako to krštenoj duši pada na pamet stavljati u lektiru?

← Poštovani Jerko,

premda niste imali sreće što se vaš sin domogao upravo *Judite*, moram vas ukoriti i postaviti kao uzor drugim roditeljima. Najveća opasnost za dječju maštu dolazi od knjige! Dok djeca televiziju i kompjuter gledaju površno, u čitanje knjige maksimalno investiraju imaginaciju i stoga su najizloženiji opasnostima. Da je Mario gledao film o Juditi, vjerojatno bi zaspao nakon deset minuta. Čitanjem knjige naišao je na niz neprikladnih slika, ideja i pitanja.

Marulićeva *Judita* temeljena je na starozavjetnoj priči, a kao što svi kršćani znaju, biblijske su priče pune akcije, nasilja i seksa. Starozavjetnim pričama stoga su se služili pisci koji su htjeli napraviti adrenalinom nabijeno, akcijsko djelo, a jedan od takvih bio je i popularni Marulić. Napravio je toliko eksplicitnu verziju ionako nasilne priče o Juditi da je morao čekati čak 20 godina do objave, a tad je publika izgubila glavu za *Juditom*: u sljedeće tri godine objavljena su još četiri izdanja. Zbog sveprisutnog nasilja, popularnosti i favoriziranja glavne junakinje, Marulića danas nazivaju 'renesansnim Tarantinom'.

Naravno, bilo bi fatalno kad bi djeca doznala o kakvom se djelu radi jer bi tad učenici pomislili da je 'cool' čitati *Juditu*. Učitelji i profesori stoga su stavili *Juditu* u lektiru kako bi je što manje učenika pročitalo. Državna matura također je napravila svoje: ispitna pitanja o marginalnim detaljima (poput boje Juditinog prstena) usmjeravaju pozornost učenika

na jedine motive koji nisu vezani uz dekapitaciju, torturu, seks itd. itsl. No, unatoč mjerama opreza, vaš mali Mario ipak je upao u Marulovu zamku.

Rješenje postoji, ali je skupo. Morate svom sinu kupiti novi Playstation i desetak igrica. Tek kad se otputi u miroljubivi svijet nogometne igre ili u kompjutersku pucačinu (koja je ptičja pjesma u usporedbi s *Juditom*), moći će smetnuti s uma strahote kojima je svjedočio u Marulićevom djelu.

Dragi pacijenti i pacijentice,

spakirao sam stetoskope, kardiograf je već u kovčegu, laringoskopi lete zračnom poštom, a perkusioni čekići čekaju u prtljažniku mog auta. Sve je spremno za odlazak u Ujedinjeno Kraljevstvo.

Ma koliko bolna bila činjenica da sam postao dijelom hrvatskog književnog korpusa (zbog čega neminovno moram napustiti zemlju), utoliko ipak osjećam snažnu potrebu i dužnost za odlaskom u najugroženije predjele načitanog svijeta: u državu koja puca po šavovima zbog svoje književne tradicije.

Prije nekoliko tjedana dobio sam poziv na čaj kod kraljice Elizabete i princa Philipa u Londonu. Na tom sastanku kraljica me zamolila da dođem osobno voditi stručni tim u misiji literarnog liječenja britanske populacije. Čaj s kraljicom i princom zaista nije bio ugodan, ne samo zbog brojnih prinčevih neumjesnih komentara nego i zbog serioznosti stanja o kojem mi je kraljica govorila.

Zahvaljujući ogromnom publicističkom i beletrističkom kanonu, diljem Ujedinjenog Kraljevstva raširile su se ideje o imaginarnim zajednicama i nezavisnim nacionalnim državama. Visoka upućenost škotske populacije u djela Scotta, Burnsa, Irvinea Welsha i Muriel Spark potaknula je osjećaj nacionalnog zajedništva i direktno dovela do referenduma o nezavisnosti. Građani su opusto-

šili police British Libraryja, djela Jamesa Joycea su razgrabljena i prodaju se na crnom tržištu Belfasta za 10.000 funti, žitelji Walesa mahom iščitavaju nečitka djela Dafydd ap Gwilyma, keltskog pjesnika iz 14. stoljeća, a čak i stanovnici londonskog predjela Kensington čitaju Virginiju Woolf i na sastancima mjesne zajednice raspravljaju o 'Brexitu'.

U sljedećoj godini očekuje nas i objava dosad zataškane, ali antropološki provjerene informacije o porijeklu Williama Shakespearea, zapravo sina velške pralje i irskog mornara. (Proste komentare princa Philipa na račun poznatog pisca zadržat ćemo unutar četiri zida Buckinghamske palače.) Shakespeare bi tako mogao dokrajčiti jedinstvo Kraljevstva, pa čak i dovesti do građanskog rata. Dakako, ostavio sam vlastite političke nazore po strani i koncentrirao se na zdravstveno stanje britanskih žitelja. Studiozna znanstvena istraživanja dokazala su da rasap državnog teritorija neizbježno dovodi do širenja knjiga, literarnih ideja i književnih bolesti. Stoga je dužnost svjetskih literoterapeuta otići u Ujedinjeno Kraljevstvo, smanjiti utjecaj književnosti na populaciju te održati zdravlje pojedinaca i stabilnost institucija.

'Hvala vam! Vi ste naš James Bond', rekao je princ, 'samo stariji, manje seksi i iz Rusije.' Zahvalio sam na prijemu i krenuo na londonski aerodrom kupiti povratnu kartu. Naravno, teška srca napuštam pacijente i kolege iz Hrvatske. Silne godine rada u Booksi zapravo su odviše kratak period pa je teško govoriti o značajnom utjecaju moje ordi-

nacije na književno zdravlje naših građana. Ipak, zadovoljno mogu ustvrditi da je stanje mnogo bolje nego kada sam počeo liječiti: objavljuje se daleko manje knjiga, popularnost knjižnica drastično je pala, ljudi puno manje čitaju, a čak i ako čitaju, dijagonalna metoda čitanja knjige češće se koristi nego opasna horizontalna metoda.

Prijeteće osobine hrvatskih književnih djela stručno se izoliraju i dezinficiraju u školskom sustavu lektire. Ako su Krležina djela i bila dijelom odgovorna za raspad bivše države, sada smo posve osigurani od destabilizirajućeg faktora kanonske i, pogotovo, suvremene književnosti. Dakle, ponosno mogu zaključiti da naši građani imaju zdrav i preventivan pristup knjigama. Uz takve (ne)čitatelje, koji sami sprečavaju pojavu bolesti, prisustvo liječnika tek je nepotrebna formalnost.

Ipak, u neugodnom slučaju pojave bolesti upućujem pacijente na ponovno iščitavanje mojih stručnih tekstova koji su objavljeni među ovim koricama. Ukoliko sada, dok čitate posljednje retke ove već preduge knjige, i dalje imate potrebu čitati druga djela, nalažem vam da se vratite na prvu stranicu ove knjige i polako još jednom krenete utabanim, sigurnim putem.

Kazalo

- adiktivnost apsurdna – 28
- alkemijske supstance – 154
- Alzheimer–Wagnerova zubobolja – 104
- antihormonalno ukazanje Sokrata – 26,27
- antitijela za optimizam – 154, 157
- apsorpcija iskustva – 36, 37
- apstinencija, od pisanja – 118-121
- apstinencija, od čitanja – 1-173
- beta-mužjaci, razuzdani – 152
- Brexit, utjecaj književnih djela na – 163
- bullying, impresionistički – 56, 58
- CT glave – 34
- čitateljski muk – 122-125
- ćirilometodska metoda – 136
- dekadentnost kajkavštine – 72-75
- dezorijentacija, lijeva, desna – 68-71
- dijagnostika nijemog vapaja – 122-125
- dijalektički materijalizam u predškolskoj dobi – 126
- estetizacija menija – 64-67
- estetski antimikotici – 35
- fenotip, čitateljski – 3
- filozofsko društvo, loše – 148
- fusnotno jednoličje – 48
- galski antiglobalizam – 100
- hamletovska hiperaktivnost – 12-15
- harm reduction – 48, 50, 124
- Hegel-Brahmsova gripa – 104
- hipersenzibilnost na ljudsku prisutnost – 150
- holivudska mikrobiologija, izolirana – 116
- holivudsko pobijanje binarnih opozicija – 114
- imperfektna impotensa – 44-47
- impuls, poetski – 95
- imunost na značenjske bacile – 16-19
- indignacija uslijed književne komparacije – 144
- infektivno izlivanje proze u zbilju – 154-157
- interpretacija, kompromisna – 22, 23
- ispravnost dijagonalnog čitanja – 98
- iščašenje govora, u dvanaesteru – 110
- kanconijerogeni agensi – 16-19
- kanonizacija capriciosse – 64-67
- karijes – 44
- kirurški odgovor na homersko pitanje – 113
- književni klanovi, kriminalni – 142-145
- kompromis, dijalektički – 22, 23
- kontracepcija velikih narativa – 38
- Kozarčeva gripa – 54
- kulturna akumulacija nekulturna kapitala – 84-87
- latentni liberalizam – 68-71
- law enforcement – 30
- legalitet pjesničke interpretacije – 92-95
- lektirni limb – 130-133
- maligni potencijal teksta – 4
- marksistički turizam – 84-87
- mehanizam identifikacije, pakleni – 38
- melodramatska hiperimaginacija – 24-27
- melodramatska hipoimaginacija – 24-27
- melankolija točne interpretacije – 52-55
- metadonsko čitanje – 30
- Minotaur, sintaktički – 98
- mletački kompromis – 22, 23
- modernofobija – 62
- monosentencijalna manija – 96-99
- Murakami, sterilni – 30, 120
- nadriliječništvo u stripu – 102, 103
- nasilnost biblijskih motiva – 158-161
- nasilnost popevke, inherentna – 72-75
- nasilje, adolescentsko poetsko – 58
- nasilje, impresionističko – 56-59
- nedisciplina u Frankfurtskoj školi – 146-149
- neoguća lakoća nepodnošljive čitateljske misije – 114-117

nobelofobija – 118-121
obdukcija teksta – 122
odbojnost proturječja – 153
ograničena govorna metrika – 112, 113
ostavka, poetska – 94
pakleni šund renesanse, hrvatske – 158-161
podtekst totalnih institucija – 142-145
poluživot autora, vječni – 133
poremećaj sveznanja – 52
posthumne autorske intervencije – 30
postmoderni natalitet – 36-39
poststruktura – 52
pramodernost – 62
pripovjedači kao pervertiti – 20
raskid čitateljskog odnosa, burni – 88-91
refleks refleksije – 5
reperkusije kozmičkog besmisla – 124
retardacija, epska – 90
rimoskepticizam – 100-103
samoobrana, lirska – 56-59
samoobrana, secesijska – 56-59
semantičke nelagode dvojnih motiva – 116
semantičko-sinaptička dehidracija – 48-51
sintagmatska dioptrija – 99
smrt autora – v. *poluživot autora, vječni*
socijalistički pathos – 81
spektakularizacija bolesti – 98, 99
stockholmski sindrom – v. *nobelofobija*
stracciatella, dijalektička – 128, 129
strukturalistička medicinska aparatura – 22
stupica horizontalnog čitanja – 164
stupica linearnog čitanja – 48-51
stupica, Marulova – 160, 161
stupica, paukova – 18
superficiojno čitanje - 5

šekspirijanska akustikofobija – 12-15
tekstualna adikcija – 28-31
tetiva, Ahilova – 113
tolerancija nekonvencionalnog stila – 60-63
transfer neuroze – 46, 47
trodimenzionalnost duhovnosti – 134
ugarska sintaksa, kronična – 98
uliksufobija, agresivna – 60-63
ultradomjaničizam – 72-75
upala ukusnih pupoljaka – 32-35
utopijski socijalizam revolucionarnog Božića – 80-83
vjerske vizije u HD formatu – 134-137
vjerske vizije u 3D formatu – 134-137
vrata kanona – 64-67
waldorfska škola – v. *nedisciplina u Frankfurtskoj školi*
zagadenje vode optimizmom – 154-157

Bilješka o doktoru

Dr. med. dr. med. Ostojić rođen je 1959. godine. Doktorom je postao u Zagrebu, na uvaženom Medicinskom fakultetu, a specijalizaciju za literoterapeuta položio je 1981. na samom izvorištu zapadne književnosti i kulture, na čuvenom literoterapeutskom učilištu u Ateni. Drugi doktorat stekao je 2011. na prestižnom fakultetu u Heidelbergu (v. str. 104-105). Izvrsnim radom i zalaganjem na studiju doktor Ostojić došao je u priliku raditi u najprestižnijim klinikama svijeta, no veći dio karijere posvetio je radu u 'Liječnicima bez granica', u najugroženijim dijelovima svijeta s minimalnim sanitarnim uvjetima. Tako je stigao i u Zagreb, u književni klub Booksa, gdje je 2008. otvorio ordinaciju i do 2014. mukotrпно radio na liječenju, rehabilitiranju i onepismenjavanju stotina i stotina čitatelja i -ica iz Hrvatske i šire regije. Danas doktor radi u Ujedinjenom Kraljevstvu, na teritoriju iznimno pogodnom ovisnošću o proznim, pjesničkim i dramskim tekstovima. Konstantno putuje i radi u improviziranim ambulancama po parkovima te liječi Britance i Britanke u najtežim uvjetima oceanske klime.

Bilješka o autoru-sakupljaču

Luka Ostojić rođen je u Šibeniku 1987. Diplomirao je sociologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Pisao je i piše za portale Booksa.hr i Kulturpunkt, časopise Zarez, Filmonaut, Hrvatski filmski ljetopis i Index on Censorship. Od 2013. do 2016. radio je kao izvršni urednik Zareza. Od 2014. radi kao glavni urednik portala Booksa.hr.

04 Dr. med. dr. med. Ostojić:
Predgovor

08 **Cjelina 1** **PALIJATIVNI POJMOVI**

12 ŠEKSPIRIJANSKA AKUSTIKOFBIJA
William Shakespeare: Hamlet

16 IZLOŽENOST KANCONIJEROGENIM AGENSIMA
Francesco Petrarca: Kanconijer

20 MLETAČKI KOMPROMIS
Thomas Mann: Smrt u Veneciji

24 MELODRAMATSKA HIPERIMAGINACIJA
Rita Felski: Rod moderniteta

28 ADIKTIVNOST APSURDA
Albert Camus: Stranac

32 UPALA UKUSNIH PUPOLJAKA
Književna kritika

36 POSTMODERNI NATALITET
Dubravka Ugrešić: Štefica Cvek u raljama života

40 **Cjelina 2** **TRENODIJE LIMFE I KOLONA**

44 IMPERFEKTNA IMPOTENSA
Janko Polić Kamov: Isušena kaljuža

48 FUSNOTNO JEDNOLIČJE
Enrique Vila-Matas: Bartleby & co.

52 POREMEĆAJ SVEZANJA
James Joyce: Finneganovo bdijenje

56 IMPRESIONISTIČKO NASILJE I SECESIJSKA SAMOBRANA
Antun Gustav Matoš: Notturmo i Labud

60 AGRESIVNA ULIKSOFBIJA
James Joyce: Uliks

64 KANONIZACIJA CAPRICIOSSE
Harold Bloom: Zapadni kanon

68 LATENTNI LIBERALIZAM
Boris Buden: Barikade

72 DEKADENTNOST KAJKAVSKE POPEVKE
Dragutin Domjanić: Kipci i popevke

76 **Cjelina 3** **MANIFESTNI FAKTORI HIDROCEFALUSA**

80 UTOPIJSKI SOCIJALIZAM REVOLUCIONARNOG BOŽIĆA
Agnes Heller: Vrednosti i potrebe

84 MARKSISTIČKI TURIZAM
Tariq Ali: Sukob fundamentalizama

88 BURNI RASKID ČITATELJSKOG ODNOSA
David Albahari: Brat / Pijavice

92 LEGALITET PJESNIČKE INTERPRETACIJE
Charles Bukowski: Nirvana

96 MONOSENTENCIJALNA MANIJA
Marcel Proust: Combray

100 GALSKI ANTIGLOBALIZAM
René Goscinny i Albert Uderzo: Asterix

104 O DRUGOM DOKTORATU DOKTORA DOKTORA OSTOJIĆA

106 **Cjelina 4** **PSIHOSOMATSKJE ONOMATOPEJE**

110 IŠČAŠENJE U DVANAESTERCU
Homer: Ilijada

114 NEMOGUĆA LAKOĆA NEPODNOŠLJIVE ČITATELJSKE MISIJE
Milan Kundera: Nepodnošljiva lakoća postojanja

118 NOBELOFOBIJA
Nobelova nagrada za književnost

- 122 DIJAGNOSTIKA NIJEMOG VAPAJA
Gabrielle Bell: How I make comics
- 126 DIJALEKTIČKI MATERIJALIZAM U PREDŠKOLSKOJ DOBI
György Lukács: Teorija romana
- 130 LEKTIRNI LIMB
Eugen Kumičić: Urota zrinsko-frankopanska
- 134 TRODIMENZIONALNOST DUHOVNOSTI
James Cameron: Avatar

138 **Cjelina 5**
TERMINALNI TERMINI

- 142 PODTEKST TOTALNIH INSTITUCIJA
Ante Tomić: Vegeta Blues
- 146 NEDISCIPLINA U FRANKFURTSKOJ ŠKOLI
Walter Benjamin: Pariz, prestonica XIX veka
- 150 HIPERSENZIBILNOST NA LJUDSKU PRISUTNOST
Ranko Marinković: Kiklop
- 154 ZAGAĐENJE VODE OPTIMIZMOM
Paulo Coelho: Alkemičar
- 158 PAKLENI ŠUND HRVATSKE RENESANSE
Marko Marulić: Judita
- 162 ENGLESKI PACIJENTI
-
- 166 KAZALO POJMOVA
- 170 BILJEŠKA O DOKTORU
- 171 BILJEŠKA O AUTORU-SAKUPLJAČU
- 176 IMPRESSUM

dr. med. dr. med. Ostojić

UPOMOĆ, PROČITALI SMO KNJIGU!

Klinički pojmovnik kritičkog čitanja

IZDAVAČI

Kulturtreger

Martićeveva 14d, HR-10000 Zagreb

T +385 (0)1 4616 124, F +385 (0)1 4616 123

info@booksa.hr, <http://www.booksa.hr>

udruga Kurziv - Platforma za pitanja kulture, medija i društva

Svačićev trg 1, HR-10000 Zagreb

T/F +385 1 78 98 732

info@kulturpunkt.hr

AUTOR Luka Ostojić

UREDнице Vanja Bjelić Pavlović & Miljenka Buljević

LEKTURA Dalibor Jurišić

OBLIKOVANJE đkć

PISMA Noe Text, Danzza Bold

PAPIR Book Holmen 80gr/m²

TISAK Kerschoffset, Zagreb

NAKLADA 300 kom

Zagreb, prosinac 2018.

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

pod brojem 001014721.

Ova publikacija tiskana je uz financijsku podršku Zaklade 'Kultura nova' u sklopu projekta 'Svijet oko nas – kritički pogledi u regiji' u suradnji s partnerskim udrugama Kurziv (Hrvatska), Kontrapunkt (Makedonija), SCCA (Slovenija) i SEEcult (Srbija). Mišljenja izražena u ovoj publikaciji odražavaju isključivo mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Zaklade 'Kultura nova'.

Publikacija je dio programa 'Kritika - jučer, danas, sutra' koji se realizira uz financijsku podršku Ministarstva kulture RH i Grada Zagreba.

Kulturtreger

ISBN 978-953-8256-01-1

Kurziv

ISBN 978-953-57307-3-6

9 789538 256011

9 789535 730736